

Çavista Diyarından Mektuplar

Süleyman Acar

Çavista Diyarından Mektuplar

Süleyman Acar

Uluslararası Politika

Kitabın Adı

Çavista Diyarından Mektuplar

Yazar

Süleyman Acar

Birinci Basım

Şubat 2026

ISBN

-

Yayın Sertifika No

42051

Baskı

-

Kapak Tasarım

Sena Şat

Telif Eserleri Kanunu gereğince bu eserin
bütün hakları Yeni Dönem Yayıncılık'a aittir.

Yeni Dönem Yayıncılık

Mecidiyeköy Mah. Kervan Geçmez Sok. No:14-4

Şişli / İstanbul

Tel & Fax: (212) 533 32 57

www.yenidonemyayincilik.com

SUNUŞ

Burada okuyacağınız mektuplar, 23-24 Kasım 2025’de Venezuela’daki halkoylaması ile başlayan bir dönemde yazıldı. 9-10 Aralık 2025’te düzenlenen “Amerika Halkları Barış Meclisi” toplantıları ve hemen sonrasındaki iki günlük gezi-görüşme trafiği ile sona eren, yaklaşık üç haftalık bir zaman dilimini kaplıyor.

Çok dar bir zaman diliminde son derece sınırlı bir bölgede yapılan gözlemler, görüşmeler ve okumalar üzerinden Venezuela’daki duruma bir yaklaşım getirmeye çalışıyor. Zamansal ve mekânsal sınırlılık, gözlemi son derece sınırlıyor kuşkusuz. Ama her şeye rağmen okura Bolivarcı Venezuela’yı anlamak için belirli bir zemin sunuyor.

Elinizdeki kitapçık bir “gezi rehberi” değil. Bir ülkenin devrimini, güncel gerçekliğini çok mütevazı bir şekilde yansıtmaya çalışan gözlemler sadece.

Mektupların sonuncusunun yazıldığı tarih üzerinden henüz iki ay bile geçmiş değil. Aralık ayının 12’si... Buna rağmen bu iki aydan kısa sürelik zaman diliminde öylesine çok olay ve gelişme yaşandı ki! Venezuela, İran, Suriye, tekrar İran, Ukrayna, Epstein bataklığı... Şimdi mektuplar sanki yıllar öncesine aitmiş gibi görünüyor. Tarih hiç olmadığı kadar “kısa tarih”!

Daha ilk mektuptan da görüleceği üzere, ABD emperyalizminin uçak gemisi savaş grubu Venezuela açıklarındaydı. Hatırı sayılır bir askeri yığınak vardı.

Bir işgal için yetersiz olsa da, vurmak için, yakıp yıkmak için yeterli bir askeri yığınak. Gerek Venezuela askeri yetkilileri, gerek görüştüğüm politik çevreler bunun “blöf” olduğunu söylüyorlardı. En fazla, nokta saldırısı olacağı yönlü bir kanı hâkim durumdaydı. Çeşitli mektuplarda bu yaklaşımı kuşkuyla karşıladığım görülecektir. Sezgisel olarak daha karamsar bir durumdaydım askeri saldırı konusunda. Ve ne yazık ki gelişmeler benim karamsarlığımı haklı çıkardı. 3 Ocak tarihinde Yankeelerin haydutça saldırısı, tüm beklentileri aşan, herkesi şaşırtan bir “askeri operasyon” olarak gündeme düştü. Venezuela’da ve dünya siyasetinde köklü sarsıntıya ve değişikliklere yol açtı.

3 Ocak gecesi 150 ABD savaş uçağı, helikopterleri, elektronik harp uçak ve araçları, güdümlü füze-leri Venezuela’ya ani bir saldırı gerçekleştirdi. Dünya Trump’ın sosyal medya paylaşımından Başkan Maduro ve “ilk savaşçı” Cilia Flores’in ABD özel kuvvetleri tarafından kaçırıldığı haberiyle sarsıldı. Haydutluk, hiçbir kural ve yasa tanımayan gözü dönmüş saldırganlık, “vahşi batı”nın haydut çetesinin her yeri aleni olarak tehdit ettiği “19. yüzyıla dönüş”...

Saldırı gecesine dair bir yığın “hikâye” anlatıldı. Emperyalist haydutlar tüm dünyaya korku yaymak için her şeyi abartarak sundular. “Yenilmez armada, karşı konulmaz güç” efsanesi canlandırıldı. Hiç kuşku yok, ABD askeri gücünün tartışmasız üstünlüğü söz konusuydu bu olayda. Bolivarcı hükümetin Dışişleri eski bakanı Jose Areeza, “Grey Zone” televizyon kanalına verdiği uzun söyleşisinde bu güçler dengesizliğini ifade etmek için şöyle diyordu: “Bizim son yüzyılda orduya yaptığımız yatırımın toplam tutarı, ABD’nin 3 Ocak’ta düzenlediği saldırıda harcadığı paradan daha az”! Arada böylesine büyük bir uçurum vardı. Bu güç dengesizliği elbette askeri anlamda Venezuela’nın çok ciddi zarar görmesine, yıkıma uğramasına sebep olurdu. Ama bu durum ne Başkan Maduro ve Cilia’nın

kaçırılabilmesini kolayca açıklamaya yeter, ne de bu kaçırma işi Trump ve şürekasının bizi inandırmaya çalıştığı kadar kolay gerçekleşmiştir.

Her şeyden önce olayın yaşayan tanığı olarak başkanın koruma ekibindeki Kübalı savaşçının anlatımları var. Fuerte Tiuna askeri üssünde 32 yoldaşını yitiren Kübalı savaşçı, çok yoğun bir çatışma gerçekleştiğini, düşmanın ateş gücü bakımından üstün olduğunu, ama onun da kayıplar verdiğini söylüyor. İkinci olarak, Venezuela’da ABD tarafından kullanılan yeni “gizli silah”lardan bahsediliyor. Bu yalnızca Washington tarafından söylenmedi. Bolivarcı yönetimin en yüksek askeri kurumundan, Savunma Bakanı Lopez’in ağzından da dile getiriliyor. Yine de tüm bu askeri teknik üstünlük ve “gizli silah” da durumu izaha yetmiyor. İçeriden bir ihanet olmaksızın bu sonucun çıkması çok çok zor. Nitekim başkanlık muhafız birlikleri komutanı tutuklandı. Başka görevden almalar da oldu. Olayın bu kısmı zamanla aydınlanacaktır.

Bu vahşi saldırıya rağmen Maduro’nun basına yansıyan görüntüleri ABD propagandasını boşa düşürmeye yetti. Hiçbir şekilde boyun eğmeyen, sinmeyen, kendinden emin ve rahat bir başkan vardı ekranlarda. Dik duruyordu. Savaş esiri olduğunu söylüyordu. Zaten Venezuela’da sokakların fitilini asıl ateşleyen de onun bu duruşu oldu. Çavistalar yüzbinler halinde sokakları doldurdu. “Onları geri getirin” sloganı eşliğinde tüm başkenti denetim altına aldılar. Devrimci öfke ülkedeki karşı devrimcileri ölesiye korkuttu. Muhalefet bile mecliste ABD’yi kınayan tasarıyı destekledi. Oybirliği ile geçti tasarı.

Bolivarcı yönetim dağılmadı. Kenetlendi. Delcy Rodriguez, mektuplardan da görüleceği gibi halkta büyük bir karşılığı olan başkan yardımcısı, başkanlık görevini üstlendi. Bir yandan düşmanın tehditlerine karşı dik durdu, diğer taraftan esnek, geri adımlar

içeren bir politik manevraya önderlik etti. Bolivarcı devrimin yeminli düşmanları, tarihsel TKP'nin “ad hirsızı” olarak sahneye çıkan çakma TKP başta olmak üzere ABD-NATO yenilmezliği üzerine yeminler eden uzlaşmacı reformistler, Bolivarcı yönetimin bu manevralarını büyük bir coşkuyla “devrimin satılması” olarak eleştirmeye koyuldular.

Kuşku yok, Bolivarcı yönetim geri adımlar attı, atıyor. Daha 3 Ocak'ın hemen ardından sahadan gelen analizlerde “Bolivarcı Cumhuriyetin Brest-Litovsk'u” olarak değerlendiriliyordu mevcut durum. Öylesine ciddi geri adımlar. Ama salt buradan “devrimin satılması” sonucunu çıkartmak, ve sanki bunu eleştiriyor görünerek, aslında Bolivarcı devrime olan kinlerini kusmak, tam da TKP ve hemcinslerinin, yeminli sosyalizm düşmanlarının işi olabilir. Sabırla, somut gerçekliği inceleyerek, güçler dengesini irdeleyerek bir sonuca varmak mümkün. Böyle “uzaktan” bakıp kitabın ortasından konuşmak her şey olabilir ama asla bilimsel yaklaşım olamaz. Gerçekliği anlamayan, anlama çabasına girmeyen bir kendini tatmindir bu olsa olsa.

Bolivarcı devrimin geleceği ne olacak, yaşayıp göreceğiz. Bu yalnızca ülke içindeki dengelere ve koşullara bağlı değil. Ya da “vahşi batı”nın şerifi havalarındaki ABD emperyalizminin dayatmalarına. Aynı zamanda uluslararası dengelere bağlı. Bolivarcı yönetimi destekleyen ülkelere, Bolivarcı devrimin dostlarına, uluslararası antiemperyalist harekete, halkların küresel antikapitalist hareketinin seyrine... Tarih tek taraflı iradelerle yazılmıyor. Her şey karşıt güçlerin mücadelesiyle biçimleniyor. Çok sayıda karşıt gücün mücadelesiyle.

Bana gelince... Şansıma yine bir uluslararası etkinlik için Çavista Diyarı'na düştü yolum. Şimdi burada durumu daha yakından görmek, bizzat sahada olanlarla konuşmak, tartışmak mümkün. Bolivarcı

devrimin güncel durumunu, güçler dengesini, içinden geçilmekte olan tehlikeli dönemi, olası savruluşları, Bolivarcı yönetim içindeki olası çatlakları... yerinde gözlemlemek, öğrenmek, anlamaya çalışmak fırsatı bu. Burada dostlarla, yoldaşlarla konuşma, “içeriden” bilgilerle durumu anlama fırsatı. Bu tehlikeli dönemde Çavistalarla birlikte Bolivarcı devrimin yazgısını paylaşma fırsatı.

Karakas, Venezuela
6 Ocak 2026

Çavista Diyarından Mektuplar

I

Daha bir ay önce Karakas'taydık. Venezuela'da. Dünya Antiempyralist Platformu üyesi olarak bir dizi uluslararası toplantıya katılmak üzere gelmiştik. Mücadele Birliği Platformu olarak hem WAP toplantılarına, hem Venezuela komünlerinin toplantılarına katıldık. Bileşenimiz Emekçi Kadınlar (EKA) Dünya Antiempyralist Kadın Platformu'nun kurucuları arasında yerini aldı. Kısa ama çok yoğun bir dönem oldu bizim için.

Henüz yoldaşlarımız bu yoğun dönemin yorgunluğunu atamamıştı ki, ikinci bir davet aldık Karakas'tan. Komünler'in ulusal toplantısı gerçekleştirilecekti. Bu toplantılarda geniş katılımlı bir halk oylaması gerçekleştirilecek. Taban demokrasisi işletilecek. 10 binin üzerinde proje oylanacak, 7 büyük dönüşüm için tartışmalar ve oylamalar yapılacak. "Bu bir oylama değil, yönetimdir" görüşü dile getiriliyor. Halkın doğrudan yönetimi ele alması, doğrudan kendisinin karar vermesi süreci. Burjuvaların "temsili demokrasi" dedikleri şeye bir o kadar uzak.

Süreci görmemiz, gözlemlememiz, gördüklerimizi basın olarak aktarmamız için davet ediliyorduk. Büyük bir memnuniyetle kabul ettik daveti. Sırt çantamızı omuzlayıp yine düştük yola.

Uzun, gerçekten uzun bir yolculuktan sonra indik Karakas'a. Sıfırın altında sıcaklardan 30 derecelik bir hava durumuyla karşılaşmanın yadırgatıcılığı dışında her şey normal. Uçaktan çıkıp havalimanına girdiğimizde karşıladı bizi gencecik yoldaşlar. Etkinlik, Komünler tarafından organize ediliyor. Karşılayan gençler de komünlerin organizasyonundan. Uçakta

farkında değildik, ama anlıyoruz ki Fransa'dan ve İspanya'dan gelen basın delegeleriyle birlikte yolculuk yapıyormuşuz!

Genç mihmandarlarımızın ardına dizildik. Karakas havalimanı küçük. Bir çırpıda pasaport kontrolü bölümüne vardık. Epey kalabalık. Ama o kuyruğa girmiyoruz. Bizi “diplomatik” yazan bölüme alıyorlar. Diğer delegasyonu bilemiyoruz ama, benim için tam bir şaşkınlık verici durum. Devrimci basın olarak bugüne kadar polis copu, gaz bombası, sabahın kör karanlıklarında ev baskınları, gözaltı ve tutuklamalar, bitmek tükenmek bilmeyen yargılamalar düşmüş payımıza. Devrimcilik, haliyle devrimci basın, zorlu bir mücadele demektir. Kelimenin gerçek anlamında kelle koltuk bir yaşamdır. Ama burada, yarı diplomat muamelesi görüyoruz. Pasaportlarımıza hızla damga vuruyorlar. Geçiyoruz.

Dışarıda eski bir otobüs bekliyor bizi. Önce güvenlik sanıyorum, üç kişi var. Sonra anlıyorum ki bunlar milis. Biri sürücü, ikisi koruma. Kalacağımız otele doğru yol alıyoruz. Yolda sağa sola bakıyor, kendimce notlar tutuyorum. Ülke savaşın eşiğinde. Burunun dibine, Karayip Denizi'ne 15 bin ABD askeri yığılmış. Bir uçak gemisi savaş grubu, ki korkunç bir vurucu güç demek, çeşitli savaş gemileri, hava kuvvetleri... Sık sık balıkçı teknelerini sorgusuz sualsiz vuruyor ABD emperyalizmi. Gerekçe hazır: Narko-terörizm! Bunun doğru olmadığını en iyi emperyalistler biliyor. Ama bunun önemi yok. Onlara savaş lazım. Her şeyden önce Bolivarcı devrimin boğulması, düzenin yıkılması şart. Çeyrek asır boyunca kuklaları ile defalarca denediler. Başaramadılar. Şimdilerde boynuna yular diye taktıkları “Nobel Barış Ödülü” ile sözüm ona “demokratik muhalefet” temsilcisini oraya buraya sürüyorlar. Onun ağzından açık ABD askeri işgali çağrıları yaptırıyorlar. (Barış ödüllü muhaliflik böyle işte, ülkenin askeri işgalini, açıktan savaşı istiyor, çağırıyor! Dünya hiç bu kadar açıktan bayağılıklara tanık olmamıştı!)

İşte bu şekilde savaşın eşiğindeki bir ülkenin yollarına, sokaklarına bakarak notlar almaya çalışıyorum. Bizde bütün kentlerin, ilçelerin giriş ve çıkışlarında arama noktaları olur. Burada bir iki yerde güvenlik var. Bir yerde arama noktası var. Hepsi bu.

İlk göze çarpan şey geniş yeşillik. Ağaçlar, kent içinde, yol kenarlarında, hatta bölünmüş yolun ortasındaki tretuvarlarda bile ağaçlar çarpıyor göze. Bir de özellikle Karakas'ın dış bölgelerinde binaların eskiliği. Sulukule'yi, Suriçi'ni, hatta Ankara'da Altındağ'ı çağrıştıran tanıdık görüntüler...

Kent merkezinde yüksek binalar var. Araç trafiği bizimki kadar olmasa da yoğun. Motosiklet kullanımı da yaygın şeklinde bir izlenim ediniyorum. Sonra bir askeri kışla çarpıyor gözüme. Yolun hemen kenarında. Önünde kaldırım. Hepi topu iki metrelik bir duvarla ayrılmış. Yine şaşıyorum. Bizde halktan tamamen uzak, halktan korunan askeri binaların, polis karakollarının yanında böyle bir bina görmek, şaşırtıcı geliyor bana. Üstelik savaşın eşiğinde bir ülke için!..

Otele geliyoruz. Rutin işlemler. Genç mihmandarlarımız giriş işlemlerinin ardından bizi odalara uğurluyor. Sonrasında yarınki organizasyona dair kısa bir bilgilendirme için iniyoruz girişe. Orada bir kez daha görüyoruz ki, her ulus, ardında sürüklediği koca bir tarihi birikimle şekillenen kendine has bir kültür dokusuna sahip. Devrimci de olsa o kültürün yüküyle şekilleniyor. Bizde çok daha keskin çizgilere sahip bir örgütlülük vardır. Ya da Alman Avrupası'nda bir makine dişlisini anımsatan bir disiplin. Doğusu ile Batısı ile "eski dünya" daha keskin hatlara sahip bir disiplinle şekillenir. Devrimci faaliyet ise bu disiplinin en ileri biçimini yansıtır kendi özgülünde. Burada ise çok daha "rahat", gevşek bir şekilleniş çarpıyor hemen göze. Sıcacık insanlar, çok içten, çok candan. Ama organizasyon, kesin belirlenmiş sınırlar ve programlar söz konusu olduğunda...

Durumu anlatmak açısından "davetiye mek-

tubu”nu örnek verebilirim. Bizi davet ettiler, bütün işlemlerimiz, her şey Komünler tarafından organize edildi. Pasaport kontrolünde “davetiye mektubu” sorduklarında, kısaca “yok” diyebildim. Diplomatik kısımdan aldılar yine de bizi. Kontrolden 10 dakika sonra ise “davetiye mektubum” elime ulaşmıştı!

Benzer “son dakikalar” buranın olağanı. Akşam Komün organizasyonu bize hediyeler verdi, sabah gerçekleşecek ulusal toplantısına gözlemciyiz, bunu hepimiz biliyoruz. Ama mihmandarlarımız dahil kimse henüz hangi bölgeye gideceğimizi, daha doğrusu hangimizin hangi bölgeye gideceğini bilmiyor. Netleşmemiş. Yine bir “son dakika!”

Platform’dan yoldaşları görüyorum akşam. Onlar burada daha fazla zaman geçirmiş durumdalar. Aynı konudan şikayetçiler. Benimse aklıma Che’nin “Afrika Rüyası” geliyor. Oradaki günlükleri. Özellikle Kongo’daki “gevşeklikten” nasıl yaka silktiği. Bir Latin Amerikalıya yaka silktiren bir kıta!

Sonuçta her devrim, kendi insan malzemesi tarafından, kendi halkı tarafından yapılır. Başkalarının kültürel beğeni veya serzenişleriyle değil, o ülke şekillenişyle... Burnu havadalığın, kibrin yeri yok burada. Onlar kendi devrimlerini yaşatmaya çalışıyorlar, biz dışarıdan gelen gözlemcileriz sadece.

Devrim, halk yığınlarının inisiyatifidir her şeyden önce. Çeyrek asır önce çok güzel bir şekilde ifade ettiğimiz gibi, “kolektif deha”dır. İşçinin kolektif dehası, emekçi halkın kolektif dehası...

Bundandır her gerçek halk devrimi, emekçi yığınların dolaysız iradelerine yaslanır. Onun araçlarını yaratır. Komün olur, konsey olur, sovyet olur, şura olur, meclis olur... Coğrafyaya, tarihsel ve kültürel dokuya göre farklı adlar ve kimi biçimsel farklılıklar taşır. Ama öz, hep aynıdır: Halkın doğrudan iradesi ve buna koşut olarak silahlanmış halk gerçeği. İşte yanı başımızda Rojava’da komünler ve “Mala Gela”lar... Son yüz elli yıldır tüm kıtalarda çokça gördük örneklerini bunun.

Yine de üstenci bir bakışla, işin salt “kitabı” biçimlerine takılan, “başta kim var, ne diyor”, “ideolojik söylem ne” diyerek kafalarını gömdükleri teorik kalıpların griliğinde, oturdukları o “zirveden” yargı dağıtan sosyalist, “komünist” eksik olmadı “piyasa”dan. Elindeki o “şaşmaz ölçüt” ile kâh birilerini komünist ilan etti, kâh hain ve döneke. Kimisini hiç devrimden saymadı, bakmadı yüzüne kimilerinin. Oysa yaşamın içinde, capcanlı nice gerçek halk devrimi, kendilerine özgü yollarla, çoğu zaman deneye yanıla, yol almaktaydı. Hem de çoğu zaman hepimizi şaşırtarak, yanıltarak. Bizim topraklarımızdaki durumlara benzemiyordu “oluş süreçleri”. Hemen kendi terazimize vurmak yerine, yaşamın zenginliği içindeki olguyu gözlemlemek, incelemek ve ondan teorik çıkarımlar yapmak gerekiyordu. Eksikleri, fazlalıkları, kattığı yenilikler... ancak bu yolla anlaşılabilirdi.

Yıllar önce çeşitli sosyalist çevrelerin katıldığı bir toplantıda, sosyalist hareketin bir gediklisinin “Chavez de kim” sözleri cınlar hala kulaklarımda. Olmakta olanı incelemiyordu, kalıplara göre yargı dağıtıyordu öylece. O lafların üzerinden neredeyse yirmi yıla yakın zaman geçti. Chavez göçtü gitti dünyadan. Burun kıvırdıkları o yönetim, hem de ABD’nin akıl almaz saldırılarına, acımasız ambargolarına, içeride hiç eksik olmayan devasa karşı devrimci odaklara, paralı askerlere, uluslararası desteğe sahip faşist hareketlere rağmen ayakta.

İşte o yönetim, beğenmedikleri Chavez’in ilerleyen dönemlerinde komünler kurmaya girişti. Komün, doğrudan halkın inisiyatifi, iradesi... Yanına bir de silahlı halk milisleri (Bolivarcı Milisler) oluşturuldu. Çavistalar böylece adım adım ülkenin yazgısına hâkim olmaya başladı. Her devrim, neredeyse fizik yasası kesinliğinde, bir iç savaştan geçer, ama her devrim aynı yolu izlemez. Venezuela Devrimi de tamamen kendine has bir yol izledi. Hatta alışılmışın, ortalamanın epey dışında bir yol. Yukarıdan aşağıya bir ilk itiş, ürkek adımlar ve aşağıdan yukarıya gerçek bir

halk devrimi!..

Bugün Venezuela'daki komünlerin sayısı 5 bin civarında. Kimileri epey büyük, kimileri daha yerel. Milyonlarca insanın kolektif iradelerini yansıtıyor. Yarın o komünlerin ulusal toplantılarına tanık olacağız. Belirli merkezlerde geniş toplantılar yapacaklar, tartışmalar gerçekleştirecekler. Biz de buraya gelme şansına ve onuruna sahip olmuş bir avuç gözlemci olarak, Komünler'in irade şekillenişlerine, tartışma süreçlerine tanık olacağız. Büyük canavar, sahilin birkaç yüz mil uzağında devasa savaş gücüyle tehdit ederken, bir halkın devrimci iradesinin ortaya konmasını dilimiz döndüğünce aktarmaya çalışacağız.

II

Sabah erkenciyiz. Biyolojik saatler saat dilimiyle uyuşmuyor henüz. Doğudan gelenler olarak şanslıyız. Sabahın kör karanlığında uyanmış durumdayım çoktan. Ülkemde çoktan gün başlamış. Yoldaşlarla yazıyoruz.

Sonunda saat 07.30 olduğunda iniyorum kahvaltıya. Derken lobide toplanıyoruz. Dün fark etmemişim. Daha doğrusu görmemişim. Sabah anlıyorum ki gözlemci heyet sayısı hiç de az değil. Bizde sayı merakı vardır hep. Dayanamayıp soruyorum: Kaç gözlemciyiz? Kanadalı (Quebek'ten) genç delege, belli o da merak etmiş daha önce, "80'in üzerinde" diyor.

Çoğunluk Batı Yarıküre'den, özellikle Latin Amerika'dan. Haliyle İspanyolca baskın dil. Özellikle Kolombiya'dan, sınır komşusu olmanın da avantajı olsa gerek, çok sayıda gözlemci genç delege gelmiş. Arjantin, El Salvador, Şili, Meksika... liste uzayıp gidiyor. Çok neşeli, hareketli hepsi.

Afrika'dan, Avrupa ve Asya'dan çok sayıda gelen var. Burkina Fasolu delege muazzam meraklı ve sıcak kanlı. Fotoğraflar yüzünden telefonu "yer yok" diye bas bas bağırıyordu en son gördüğümde! Filistinli genç delege, grubun göz bebeği oluyor hemen. Kolombiyalıların omzunda kefiye, her foto çekiminde şaşmaz şekilde ortaya çıkan Filistin bayrağı...

Lobide şen kahkahalarla dolu bir saat geçiriyoruz. Tanışma ve kaynaşma açısından iyi de oluyor. Ama organizasyon hala aynı belirsizlik içinde. Komün Bakanlığı'ndan gelecek olanlar bekleniyor. Onlar bilgiler verecek. Ona göre yola çıkacağız.

Bu arada başkent Karakas içinde ve dışında olmak üzere iki ana planlama var. O anda anlıyoruz ki başka otellerde kalan başka gruplar da var. Mümkün olan en geniş gözlemin gerçekleşmesi amaçlanmış.

Bizim kaldığımız otelde de başka kentlere gidecek olanlar var. Onlar akşamdan haberdar edilmiş. Uzak bölgelere gidecek olanlar yola çıkmış. Ekibimizdeki Fransız yoldaşın neden görünmediğini böylece anlamış oluyorum.

Nihayet benim de içinde olduğum grubun programı belli oluyor. Otobüse geçiyoruz. Dört beş defa sayıyor görevliler. Eksikler var. Bir türlü yola çıkamıyoruz. Ve... nihayet yoldayız. Önde bir Toyota pikap, içinde PSUV (Birleşik Sosyalist Parti) güvenlik grubu. Genç sivil militanlar. Yanlarda üç motosikletli polis. Silahsızlar. Yolları açıyorlar. Her yol girişinde hızla motosiklet yolu kesiyor, otobüs beklemeden yol alıyor.

Gözlerim yolda. Kenti gözlemliyorum. Çokça anıt görüyorum. Hızla geçtiğimiz için neyin ne olduğunu anlamak imkânsız. Derken Sovyet bayrağı olan bir anıt çarpıyor gözüme. Bayrak, bildiğimiz bayrak, kırmızı üstüne sarı orak-çekiç. Kızılordu askerleri anıtı bu, kesin. Ama ne? Franko'yu (çevirmenliğimi yapan uluslararası ilişkiler öğrencisi Çavista) gördüğüm ilk yerde soruyorum anıtı. Kızıl Ordu'nun Nazizm'i yenisinin yıldönümünde dikilen anıt, diyor. Zafer Anıtı!

Çok uzun olmayan yolculuğun ardından bir oylama merkezinin önüne geldik. Burası bir okul. Bende ilk oluşan duygu şaşkınlık. Ardından biraz da düş kırıklığı. “Bunun için mi geldik onca yolu” düşüncesi beliriyor kafamda. Bu sıradan bir oylama. İnsanlar gelmiş, kuyruklar var. Herhangi bir seçim günü Türkiye’de sıkça tanık olacağımız bir görüntü.

İndik araçtan. Askeri kıyafet içinde milisleri çarpıyor gözüme. Silahsızlar. Sadece askeri kıyafet. Yaşlı, orta yaşlı çok sayıda milis. Genç milisler daha az sayıda. Okul binasının hemen dışında üç çadır. Kitap standlarında rastlanır tarzda. Belli ki “propaganda faaliyeti” yapıyorlar. İlk oluşan fikir sallantıya düşüyor. Türkiye’de seçim günü “propaganda” yasaktır. Demek farklı bir şeyler var. Bakalım nelerle karşılaşacağız?

Heyet sıcak bir şekilde karşılanıyor. Orak-çekiç

şapkakalı parti görevlisi, milisler, komünün görevlileri, oylama için sıra bekleyenler... hepsi son derece candan davranıyor. Okul kapısının hemen yanında 7 maddenin olduğu bir liste var. Bunların o gün oylanacak maddeler olduğunu öğreniyorum.

Önce ortamın havasından bahsetmeliyim. Çocukluğuma götüren bir görüntü. Taşrada, küçük yerlerde yaşayan insanların aşına olduğu bir seçim atmosferi var. Ama yerel, mahalli seçim havası. Görüntü böyle. Fakat bizde çok daha gergin geçen seçimler, burada bir panayır havasında gerçekleşiyor. Silahı kimse yok. Milisler? Genel düzeni sağlamak, yaşlılara ve yürüyemeyenlere yardım etmekle meşguller.

“Genel seçimler olsaydı yine aynı mı olurdu” sorusu geçti aklımdan. “Muhalefetin”, hadi açıkça adını koyalım, karşı devrimcilerin silahlı isyanı, paralı askerlerle desteklenmiş darbe girişimi, açıktan ABD askeri işgalini talep etme türünden pratiklerini düşününce, pek böyle bayram havasında geçmez dedim kendi kendime.

Burada ne oylanıyor? Bizi buraya neden çağırdılar? Dünyanın pek çok bölgesinde ortalama diyebileceğimiz bir oylamayı görmemiz için mi?

Dersini çalışmayan öğrencinin kafası karışır doğal olarak! Öte yandan, Bolivarcı Devrim de kendini anlatma, propaganda ve bilinçlendirme faaliyetini la-yıkıyla yapma konusunda en az dersini çalışmayan öğrenci kadar sorumlu bu başarısızlıktan. Görünen o ki, sınıfta kaldık! Öyleyse biraz daha fazla çaba. Nedir burada farklı olan, neyi görmemizi istiyor Bolivarcı Devrim, bir anlayalım. Anlayalım ve dilimiz döndüğünce herkese anlatalım.

Şu kadarını şimdiden söyleyeyim ki, bu benzer, sıradan görüntünün altında apayrı bir gerçeklik yatıyor. Orada ve gözlemci olarak gittiğim diğer iki komün bölgesinde gördüğüm şeyleri kafamdaki kitaplarla, Lenin’in özlü sözleriyle birleştirebilecek kadar farklılıklar bunlar.

Bu da yarınki mektubun konusu olsun.

III

Gözlemci olarak geldiğimiz bu yer, büyük bir komünün 3 nolu birimi. Ya da o birimin oylama merkezi. Burada örgütlenme biçimi şöyle: Her komün, aşağı doğru konseyler (Komün Konseyi) şeklinde daralıyor. Örneğin bu geldiğimiz komün bölgesi, 24 alt birime ayrılıyor. Bu sayı kiminde daha da artıyor, kiminde azalıyor. Bölgenin nüfusuna göre değişiyor.

Bu komün bölgesi 4 bin aileyi kapsıyor. Evet, komünler aile hesapları üzerine kurulu. Her bir birim 150'yi aşkın aileyi kapsıyor demektir. (Sonra bu rakamların kentsel alanda farklı, kırsal kesimde farklı olduğunu öğrendim. Onları da daha sonraki mektuplarda aktaracağım.)

Kapıda genç bir komünar (böyle diyorlar kendilerine) elimize küçük bir propaganda pulu veriyor. “2 nolu projeyi oylayın” anlamında bir şey. 2 nolu proje, içme suyu pompa odası onarımı. Seçmenlerin bu projeyi desteklemesi için propaganda yapıyor.

Oylama merkezine gelmeden önce TeleSur’da “Halk Danışma Toplantısı” üzerine olan haber-yorum yazısını okumuştum. Biraz konuya olan yabancılığım (“dersini çalışmayan öğrenci”), biraz kavramların özensiz kullanımı, işin aslını anlamayı zorlaştırıyor.

O yazıda “7 dönüşüm projesi” vb. ifadeler vardı. Rastlantı bu ya, tam önümde, kapının hemen yanına ilştirilmiş 7 maddelik bir liste duruyor. Franco’ya soruyorum. O da bugün oylanacak maddeler olduğunu söylüyor listedekilerin. Ve çevrisini yapmaya girişiyor. Haliyle kafamda haber yazısındaki “7 dönüşüm projesi” ile bu 7 madde birleşiyor. Fakat... ortada ciddi bir sorun var. Karşımda duran bu 7 madde nasıl olur da öylesine önem atfedilen “dönüşüm projeleri” olabilir?

Karşımda duran listede, “konut inşaatları”, “bo-

zulan çatıların değiştirilmesi”, “hasarlı tüp gazların değiştirilmesi”, “konutların su yalıtımı”, “su pompa sisteminin onarımı”, “biyo-sağlık park iyileştirmesine devam” konuları var. Bir “yerel yönetim” kapsamındaki konular bunlar. Şimdi tüm ülkede, 24 büyük komün bölgesinde bunlar mı oylanıyor? Genç mihmandarımın dediklerinden öyle anlıyorum. Kafama yatmıyor bir türlü. Listeye tekrar bakıyorum. Sanki bir mahalle/belde boyutunda bir toplantı, yahut bir belediye meclis toplantısı... Bunlar mı “dönüşüm projesi!”

Şaşkınlık, düş kırıklığı... “7 Dönüşüm Projesi”... Bu ruh haliyle şu notu düşünüyorum: “24 ayrı komün bölgesinde halk oylamaları yapılıyor. Bu 7 proje içerisinde hangilerinin hangi sıralamayla yapılacağına dair...” Bir kez daha, “dersine çalışmayan öğrenci”...

Oylamaya dair teknik ayrıntılar anlatıyorlar. İşlerini nasıl da ciddiye alarak bir açıklama çabası içinde olduklarını fark ediyorum. Tüm yalınlığı içinde süreci anlatıyorlar. Anlatılanlarda bir yenilik yok. Bildik, alışıldık teknik prosedür yalnızca. Ama anlatanlar bizdeki “resmi yetkililer” değil. Sandık başında öyle “takım elbiseli ağır abiler” yok. Avukatlar şunlar bunlar... hayır, hiçbiri yok. Yoksul, alabildiğine yoksul insanlar bunlar.

Birden şimşek çakıyor kafamda. Bunca yıldır dışlanan, önemsenmeyen, düşüncelerine hiç önem verilmeyen, en iyi halle belirli aralıklarla önlerine konan sandıklara gidip bir pusula atan, bunda da çok değişik saiklerin bileşimiyle hareket eden milyonlarca yoksul insan... Buradakiler ise o yoksullukları içinde bir kısır döngüyü kırmış olmanın inancıyla hareket ediyor. Önlerine konan, birilerinin belirlediği bir listeyi oylamak, burjuva seçim kampanyalarında tekellerin parlattığı “reklam yıldızlarına” oy vermek kabilinden değil yaptıkları.

Tüm her şeyi kendileri organize etmişler. Komünlerin, onların başında Komün Bakanlığı’nın, Komün seçim denetimi türünden bir sistemin... sözün özü,

aşağıdan yukarıya oluşturulmuş bir yapının belirlediği bir seçim/oylama süreci bu. O yüzden asker ve polis göremiyorsunuz, milisler var her yerde. Bahçede basit bir sandalyede, basit küçücük bir masada oturan orta yaşlı bir kadın, önünde dizüstü bilgisayar, uzaktan izliyor öylece. Gidip soruyorum, Komünler sistemine bağlı. “Gözlemci misiniz” diye soruyorum. “Hayır” diyor, “öyle bir yetkimiz yok. Ben burada sandık sonuçlarının çıkmasını bekliyorum. Onları Komün merkezine aktaracağım.” Öyle çuvallarla taşınan oylar falan da yok. Alabildiğine sade her şey.

Oylama yapılan yere giriyoruz. Oy pusulaları, neyin nasıl olduğu, herkesin yalnızca bir defa oy kullanmasının denetlendiği oy kayıt masası... Tüm bunlar hep bildik görüntüler. Sadece zaman olarak çocukluğumun taşrasına ulaşacak kadar küçük ölçekli ve “geri” oluşu çarpıyor göze. Hepsisi bu.

Yine de kafamda sorular... Tabandaki emekçinin kendini “bu işi yöneten benim, işin efendisi benim, ben yapıyorum” duygusu (ki gerçekliği yansıtan bir görüntü) dışında farklar arıyorum. Hiç kuşku yok ki bahsettiğim o duygu, ya da daha doğrusu o gerçeklik, işi temelinden değiştiren bir durum. Ama kafamı kuralayan hep o “7 büyük dönüşüm projesi” meselesi. Sonuçta bu haliyle bu bir halk oylaması, bir plebisit, bir çeşit referandum. Bu noktaya bir mim koyuyorum kafamda.

Bu oylama merkezinde kaç komünal birimin (komün konseyi) oy kullandığını bilmiyorum. Biz oradayken yaklaşık 3700 oy kullanıldığını öğreniyorum. 4 bin aile olduğuna göre... “her aileye bir oy ilkesi mi var” diye bir soru beliriyor kafamda. Soruyorum. “Hayır oylama yaşına gelen herkesin oy hakkı var!”

Her komünal birim (Komün Konseyi) kendi bölgesindeki yaşlılar için, oylama merkezine gelmekte zorlananlar için özel önlemler alıyor. Milislerin bu konuda nasıl koşturduklarını görüyorum.

Gözlemler, söyleşiler, bilgilendirmeler... derken, bir sonraki durağımıza doğru yola çıkıyoruz.

Geldiğimiz ikinci komün, ilkinde göre çok daha küçük. 9 Komün Konseyini kapsıyor. Kendini açıktan sosyalist olarak adlandıran bir komün: “5 Mart Sosyalist Komünü!” Oylama merkezi ise bir lise. Girişte bir grup görüyoruz. Venezuela ordu müfettişi “Major General” orada. Adını not almayı unutmuşum. Ama general tanınan, bilinen bir sima. Franco’nun gözlelerinden ve sözlerinden anlıyorum ki, sevilen ve saygı duyulan biri. Çevresi sarılmış insanlar tarafından.

Oylanacak 7 maddenin olduğu yere bakıyorum. Şimdi daha da şaşırmış durumdayım. Bu maddeler farklı. “Çocuk oyun alanının onarımı”, “kanalizasyon sistemi borularının değiştirilmesi”, “10 kg LPG tüpleri alımı için finansman”, “hastane öncesi bakım için tıbbi ekipman alımı”, “gençlik projesi kapsamında 2 spor sahasının bitirilmesi”, “sağlık merkezinin iyileştirilmesi ve donatımı”, “konut inşasının devamı”.

Bir anda benim için bir muammaya dönen sorun çözülüyor. Bu seçimlerde gördüğüm 7 maddenin, merkezi olarak bahsi geçen “7 büyük dönüşüm projesi” ile ilgisi yok. Bunlar her komünün kendi iç tartışma süreçlerinde belirlediği, kendi bölgelerine has sorunlar. Ve komün bünyesinde seçimle hangi projeye öncelik vereceklerini belirliyorlar. Bu haliyle, hadi Avrupa’nın tüm dünyaya kanıksattığı (bela ettiği mi demeli) kavramla ifade edelim, “sivil toplum” olarak gelişmiş herhangi bir yerde rastlanacak bir durum. “Gelişmiş Batı”, “refah toplumları” bunu yapıyor. Adı üstünde “refah toplumları”... Tabii dünyanın geri kalanının gırtlığına çökerek elde ettikleri üzerinden yaptıkları kısmi bir süreç. “Sivil toplum” olarak “gelişmemiş” yerlerde? Yoksul halkların olduğu yerlerde? Yukarıda bahsettiğim “sürekli dışlanmış, düşünceleri önemsenmemiş yoksul yığınlar” böyle bir işin öznesi olabiliyor mu kapitalist dünyanın çok büyük bir kısmında?

Hepsi bu değil. Sözüm ona “gelişmiş Batı”da bu iş nasıl oluyor? Telefona sarılıyorum hemen. Hattın diğer ucu “çok demokratik” İsviçre! İğneli, alaycı ko-

nuşuyorum, evet. Oysa Lenin bile nasıl da övgüyle bahsederdi İsviçre'den. Ama dünyanın yoksul kesiminden biraz farklı oluyor “gelişmiş Batı”nın görünüşü. İşin özü önemli çünkü. İsviçre'deki halk oylaması süreçlerine dair bilgi alıyorum. Referandum konularının nasıl, hangi şartlarda gündeme gelebildiğini (kantonal ve ulusal ölçekte), merkezi hükümetin süreçteki yerini ve yetkisini bir bir öğreniyorum. Tüm bu bilgileri gözlerimin önünde, bu yoksul, ambargolar altında bunalan, emperyalist saldırganlığın bitmez tükenmez tehdidi altında ayakta kalmaya çalışan ülkedeki uygulamayla karşılaştırıyorum.

Telefon görüşmesi devam ediyor. Rastlantıya bakın, tam o anda güler yüzlü orta yaşlı bir kadın milis tutuyor kolumdan. Dünyanın bir ucundan gözlemci olarak gelmiş bu “yabancı” ile söyleşi yapmak istiyor. Memnuniyetle kabul ediyorum. Ses sistemi, kamera... “Halk oylaması hakkında ne düşünüyorsunuz!”

Ne demeli bu rastlantıya! “Şu anda İsviçre'den yoldaşlarla görüşüyordum telefonda. Onlara oradaki halk oylaması süreçlerini sordum, bilgiler aldım. Buradaki sistemle karşılaştırdım. Söylemeliyim ki, sizin burada gerçekleştirdiğiniz şey oralarla karşılaştırılamayacak kadar demokratik”. Yüzünde gülümseme ve haklı bir gurur.

Bunları iş olsun diye söylemedim. Ne de Çetin Altan'ın deyimiyle “Türk'ün Türk'e propagandası” olsun diye. Tamamen gerçek. Komünler kendileri tartışıyor, kendileri önemli konuları belirliyor, bunlar arasından seçimle ilk elden gerçekleştirmeleri gereken projeleri tespit ediyor. 5 bin civarında komün olduğunu düşünürseniz, bu, yaklaşık 5 bin projenin o gün belirlendiği/seçildiği anlamına geliyor. Ama hepsi bu değil. Merkezi hükümet, Komünler tarafından belirlenen bu projelere ödenek ayırmak, o projelerin finansmanını ve teknik açıdan desteklenmesini sağlamak zorunda! Yerim dar, oynamam, deme şanssı yok. (İsviçre örneğinde merkezi hükümetin bunu deme hakkının olduğunu biraz önce öğrenmiş bulunuyorum.)

Türkçesi şu. Sorunların tespit edilmesi, çözüm projelerinin tartışılması ve oluşturulması, tamamen her komünün kendi başına gerçekleştirdiği, tamamen demokratik bir süreç. Halkın önüne “evet mi, hayır mı” diye sözüm ona bir seçenek konulmuyor. Halk kendi kolektif iradesiyle bunu gerçekleştiriyor. Ve merkezi hükümet, yasal olarak, komünler tarafından belirlenen bu projelerin gerçekleştirilmesini sağlamak zorunda.

Kafamda dolanıp duran sorunun çözümünü bulmuş olmanın rahatlığıyla çıkıyorum oylama merkezinden. Daha gidilecek başka komünler var.

IV

Tekrar otobüsteyiz. Bu defa yalnız oturuyorum. Gördüklerimi düşünce süzgecinden geçirmeye çalışıyorum. Çevreyle bile ilgilenmeden düşüncelere dalmış durumdayım.

Son derece sıradan, sade, “küçük” konular oylanıyor. Ama tamamen hayatın içinde. Maddi hayatın gerçekleri. Yaşamın sürdürülmesi için gereken düzenlemeler. Kafamda dönüp duran bir tümce: “Emekçi sınıfların maddi yaşamlarını iyileştirmeyen bir devrim, yaşayamaz, ayakta kalamaz!”

Birden aklıma Lenin’in Finlandiya’daki gizlenme günleri geliyor. Ekim’in öngünü. Emektar Bolşevik işçi, 1905’in emektarlarından, günlük gazeteleri getiriyor Lenin’e. Yüzü gülüyor. Sohbetler... Fırınlarda ekmeklerin kaliteli çıkışından bahsediyor işçi. Ve o kalitede devrimin gücünü görüyor. Sıradan, günlük yaşama ait olan bir şeyden, kapitalist hükümetin kendini nasıl güçsüz hissettiğini görüyor, anlıyor.

Dışarıdan baktığınızda çoğu zaman anlamıyorsunuz farkı. Ama içeride, o emekçi yığınlar uzun yüzyılların kazandırdığı adeta içgüdüsel kavrayış, çok farklı şeyler görüyor, duyumsuyor, anlıyor.

Sosyalizm denilen şey bir sihirli sözcük değil. Ya da salt bir ideoloji, salt bir düşünce sistemi, “büyük sözler”... Elbette işin öznesinin, işçilerin, daha genel anlamıyla sistemin bağrında doğan “insan”ın çok yönlü gelişimi, düşünsel ve bilinçsel yetkinleşmesi... evet bunlar işin olmazsa olmazı. Ve diğer taraftan işin en temel ayağı olarak üretim araçlarının mülkiyet durumu, ve bizzat bu temelde gelişen üretim ilişkileri... Yukarıdan ve aşağıdan gerçekleşen tüm adımlar, atılımlar, dönüp dolaşıp emekçi yığınların, işçilerin maddi yaşamlarına geliyor. Onların maddi yaşamları-

rının ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine. Geniş yığınlar bu iyileşmeyi bizzat yaşadıklarında, ya da “çekicekleri çilelerin sonunda” yaşamlarının iyi olacağını anlayıp kavradıklarında devrime ve devrimle kurulan bir sisteme sahip çıkıyorlar.

Daha çeyrek asır öncesine kadar yok sayılan, insan yerine konulmayan, bir varlığı, bir görüşü, bir iç dünyası olduğu asla akla getirilmeyen... o “büyük insanlık”, kendi yazgılarını kendi ellerine almış olduklarını görerek, bunu iliklerine kadar hissederek “seçim sistemlerini” anlatıyorlardı biraz önce. Gözleri ışıldıyordu. Dedim ya, anlattıkları ayrıntıların ortalama olandan pek bir farkı yoktu. Ama anlatıcının kendisiydi farklı olan. İlk defa kendini gerçekten özne olarak görüp duyan insandı. Ve anlatmaya çalıştığım bu fark, bu “küçük ayrıntı”, aslında başlı başına işin özü. Fizik terimleriyle söyleyecek olursak, tüm bir referans düzleminin değişmesidir bu. Ve referans düzlemi değiştiğinde ona bağlı olarak her şey değişir.

Birden otele döndüğümüzü fark edince sıyrılıyorum düşüncelerden. Başka komünleri ziyaret etmeyecek miyiz? Yemek molası için gelmişiz. Biraz geç bir saat öğle yemeği için ama... Yemekten sonra tura devam.

Bu defa alabildiğine küçük bir komün bölgesindeyiz. Amalivada Sosyalist Komün bölgesi. Ama oylama merkezine değil, komün binasına geliyoruz. Komün binası deyince çoğunuzun aklına şöyle az buçuk bayındır bir yer geliyor olmalı. Hayır. Dernek, kültür merkezi çalışmaları yapanların aşına olduğu türden bir bina burası. Bundan başka bir binaları var mı, bilmiyorum. Ama bu bina, bizim emekçi semtlerindeki kültür merkezi/dernek çalışmalarından aşına olduğumuz tarzda bir bina. “Yoksulların sarayı” böyle oluyor!

Kapıda büyük bir coşkuyla karşılıyorlar bizi. Sımsıkı sarılmalar, kucaklaşmalar, sloganlar... Bağır-larına basıyorlar bizi. Hemen her biri kolumuzdan bir tarafa çekiştiriyor. Anlatacakları çok şey var belli ki.

Çocukların çok sayıda oluşu dikkat çekici. Her yaştan çocuk ve genç dolu burası. Ve kadınlar... Açıkça burayı çekip çevirdikleri anlaşılıyor. Capcanlı, neşeli. Yaşlı, genç, orta yaşlı kadınlar. Hani bizde “ev kadını” diye etiketlenen türden. Burada komün yaşamının idaresi onlarda görünüyor. Salt günlük hayatı düzenlemek anlamında değil. Bize bilgiler veren, çalışmaları anlatan, nerede ne yaptıklarını, ne yapmak istediklerini söyleyen işte bu “ev kadınları!” Yıllar önce okuduğum bir kitap düşüyor aklıma. Yanılmıyorsam bir Fransız gazetecinin kitabıydı, emin değilim. “Önce Kadınları Vurun” idi başlığı. Geleneksel bağlarını kopartarak devrimcileşen, kavgaya atılan kadınların düzen açısından nasıl büyük bir tehdit olduğunu Latin Amerika örnekleri üzerinden anlatan bir kitap.

Duvarda yaklaşık bir buçuk metre yüksekliğinde, 4 metre genişliğinde bir tablo var. Bir çizelge. Hepimizin dikkatini çekiyor haliyle. Bizi çekeştiriyor bir kadın. Başlıyor anlatmaya. Adeta anlatmak için yapıp tutuşuyor. Güney Afrikalı delege, BRICS TV’den ve ben, İspanyolca bilmeyenler olarak öylece bakıyoruz. Quebec ve Burkina Faso delegeleri de öyle. Franco imdadımıza yetişiyor hemen. Çeviriyor hem Fransızcaya, hem İngilizceye. Karşımızda duran çizelge, komünün muhasebesi. İktisadi, toplumsal... veriler sıralanmış. Her şey kayıt altına alınmış. Sokaktaki hayvanları bile!

Bu söz Güney Afrikalı delegeye ait. Daha sonra kendi aramızda bu meseleyi konuşurken “düşünebiliyor musun, sokak hayvanlarının hesabını bile yapmışlar” diyordu! Franco da daha sonra “sokak hayvanları komünün, mahallenin ferdidir. Herkes besler, sahiplenir onları. ‘Bizim köpeğimiz, kedimiz’ der” sözleriyle duruma açıklık getirdi.

O çizelgede iki temel unsur var. Birincisi, her şeyin kayıt altına alınması, nereye ne harcandığının (ve harcanması gerektiğinin) hesaplanması. İkincisi ise bu kayıtların tüm komüne açık bir şekilde ilan ediliyor olması.

Hesaplama (muhasabe) önemli. Lenin'in deyişiyle söyleyecek olursak, "sosyalizmin onda dokuzu muhasebedir". Kuşku yok ki gelişmiş kapitalist toplumlarda muhasebe, en üst seviyeye ulaşmış, merkezileşmiştir. Tekelci çağ, bu açıdan da "sosyalizmin ön günüdür". Burada ise yerel komün, çok daha ilkel şartlarda bu işi yapıyor. Kendi sınırları içerisinde her şeyi kayıt altına alıyor, herkesin her şeyi görebilmesini sağlıyor. Tartışmalar, planlamalar bu "muhasebe" üzerinden şekilleniyor. Bu yerellik, gelişmiş kapitalist toplumda olmayan başka bir insani yönü öne çıkarıyor.

O çizelgede komün bölgesinde kimlerin yardımı ihtiyacı var, kimler bakıma muhtaç, kimlerin düzenli sağlık kontrolüne götürülmesi gerekiyor... aklınıza gelebilecek her tür ayrıntı bulunmakta. İnsanlar birbirlerini tanıyor, "göz göze, yüz yüze, temas halinde". Bir meslek, bir iş, bir profesyonellik değil, tamamen insani bir bağlantılılık gelişiyor. "İlkelik" iktisadi gelişmeyle aşılabılır. Ama yerelliğin taşıdığı amatör ruh ile bir kapitalist meslek biçimlenişi arasındaki uçurum, apayrı bir konudur. Komün, burada bütün iktisadi geri kalmışlığına rağmen muazzam bir insani öz taşıyor. Sosyalist ilerleme bu insani öz'ün çok daha gelişmiş temellerde yeniden ortaya çıkarılmasını sağlayacaktır.

Etkilendiğimizi gören komün üyeleri memnun. Yüzleri gülüyor. Zayıf, uzun boylu, kır saçlı bir adam giriyor koluma. Kendini tanıtıyor: Komün milis şefi! Yazlık gri bir gömlek, açık renk bir kumaş pantolon. Tıraşlı yüzü. Gözlerinin içi gülüyor. Bolca fotoğraf çek-tirmeler... O sırada Afrika ritim davulları, Afrika müziğine has vurmali enstrümanlar çıkıyor ortaya. Yapılı siyahi bir adam, belki 35'inde, yerde uzunlamasına duran bir davulun üstüne oturuyor. Bir başka davul bacaklarının arasında. Belki 15-16 yaşında bıyıkları yeni terleyen bir genç, başka bir davulun başında. Çocuk yaşta diyebileceğimiz diğerlerinin de ellerinde çeşitli vurmali çalgılar. Bize bir sunum yapacaklar.

Orada öğreniyoruz. Bu komünde oylamayı kazanan proje, tam da karşımızda gördüğümüz ekibin müzik eğitimini geliştirme projesi. Ve bıyıkları yeni terleyen genç, komünün müzik eğitimcisi.

Onca insan sandığa gidip oy vermiş ve bu müzik projesinin uygulanmasına karar vermiş. Neden? Çocukların ve gençlerin sosyal medya bağımlılık ve alışkanlığından kurtarılması, kültürel gelişimlerinin sağlanması, Afrika müzik kültürünün yaşatılması ve geliştirilmesi... Onlar, bu projeyi böyle temellendiriyor. Bunları duyduktan sonra “bir devrim çocuklarına böyle sahip çıkıyor” diye not alıyorum. Onların kültürel gelişimini, elindeki imkanlar dahilinde sağlamaya çalışıyor. Bu çaba, ülkemizde devrimci hareketin on yıllardır yürüttükleri kültürel çalışmalara ne kadar çok benziyor! Sanat ve kültür, ekmek kadar, su kadar yaşamsal, vazgeçilmez. Bu yoksul bölgenin komünü, bu temel gerçeğin farkında ve “maddi yaşam gereksinimleri” ile yarışan bu kültürel projeyi seçerek bunu gösteriyor.

Derken ritim başlıyor. Alkış, tempo... Bu bir dans. Çok hızlı, ritmik hareketler, basit ve tek düze salınımlar. Ortaya çıkan biri, bir başkasını dansa sürüklüyor. Karşılıklı meydan okuma tarzında bir hareketler bütünü. Afrika dansı. Kökleri, anlatmak istediği nedir, nereden çıkmıştır, bilmiyorum. Ama muazzam enerji harcıyor çıkanlar. Böyle belki yarım saat süren, sürekli yeni ikililerin katıldığı bir dans. Küçük çocuklardan 70 yaşındakilere kadar herkes sırayla kaplıyor kendini ritme.

Toplu fotoğraflar çektiyoruz. Sarılmalar, kucaklamalar, kardeşleşmeler... Sımsıcak duygularla ayrılıyor komün binasından. Bizi sloganlarla uğurluyorlar.

V

Bu mektuba bir başlık koymak gerekseydi, “Kibir ve Utanç” olurdu muhtemelen. Anlatayım.

Gayet mutlu, coşkulu halde bindik otobüse. Eşlik eden motosikletli üç polis ve PSUV’un genç güvenlik militanlarının bindiği öndeki pikap... ilerliyoruz. Yirmi dakikalık bir yolculuk sonrası anayol kenarında küçük bir boşluğa çekiyor otobüsü şoför. Trafiki tıkamamak için birkaç manevra ile iyice yaklaşıyor. Hemen sağımızda küçük bir beton park var. Daha ileride, içeriye doğru ağaçlık bir alan.

Yaklaşık 50 metre önümüzde halk pazarı çadırını andıran, ama kenarları da kapalı bir lacivert çadır bulunuyor. Bir “çadır büfe”. Kimi yerleri açık. Satış yapıyor 50’lerinde bir adam. Hemen karşısında bir başkası... “Halk pazarına geldik sanırım” diye düşünüyorum. Belki bir şeyler alma fırsatımız olur. Henüz bir alışverişe, bir markete gitmiş değilim.

İniyoruz. Gözüme ilk çarpan ortalıkta sevimli sevimli dolanan köpekler. İnsanlarla bir arada, içli dışlı. Birini çekip seviyorum. Evet, burası adeta bir halk pazarı. Ama o kadar yoğun çadır yok. Belki hava karardığı içindir, diyorum. Sonra küçücük bir kulübe çarpıyor gözüme. Berber! Çocukluğumda bile böyle küçük, kapalı olduğu için terk edilmiş hissi veren bir “berber dükkânı” görmedim. Çevreyi araştıran gözlerle taramaya başlıyorum. Sanki “toplumun tortusu” var etrafımda. Virane gibi geliyor. Gençler, ortalıkta dolananlar... tekin olmayan bir mahal. Tedirgin edici bir hava var.

İlerliyoruz. Hani yalnızca yayalara ait geniş sokaklar olur. Öyle bir yer. Sağda solda banklar var. Ve yolun iki tarafında iki devasa blok. Her biri 13 katlı.

Pencerelerine bakılırsa küçücük evleri barındırıyor. Binanın uzunluğu en az 50 metre civarı olsa gerek. Güney Afrikalı delege ile kabaca bir hesaplama yapıyoruz. 2 Bloкта 500 civarında “daire” olduğu sonucuna varıyoruz.

İlginç. Hala tedirginlik var üzerimde. Karanlık yapış yapış. Yoksulluk ve kasvet bir arada burada. Bir suç mahalli sanki. Uyuşturucu, kapkaç, hırsızlık, gasp... sanki hepsi havada elle tutulacak bir yoğunlukta ve tüm çevremi sarıyor. Niye geldik buraya? Suç bölgesinin insanlarını rehabilite çalışması mı yapılıyor burada? Düşünceler uçuşuyor kafamda. Franco’ya sokuluyorum. “*Burası suçların sıkça işlendiği bir bölge mi?*”

Şaşkın bakıyor yüzüme. “*Hayır, komünü ziyarette geldik*”.

Hareketsiz duruyorum öylece.

Sen içindeki bu “beyaz adamı” ne ara büyüttün bu kadar. Nasıl da burnu Kaf dağına vardı o “beyaz adam”ın? Yoksulluk ile “suç mahalli”ni ne ara ayırmaz bir bütün görecektir kibre kaptırdın kendini? Nasıl birdenbire hor görüverdin bu insanları? Sanki ağzında gümüş kaşıkla doğanlardan birisin!..

Tarifsiz bir utanç kaplıyor içimi.

Annem olsaydı “civciv yumurtadan çıkmış, kabuğunu beğenmemiş” derdi hemen.

İnsanları seveceksin... Karşılıksız. Ta içinden gelen bir sevgiyi vereceksin. Devrimciliğin en temel meselesidir bu. İnsanları, yoksul emekçi insanları sevmeyen bu yolu yürüyemezsin. İster kendin de yoksul bir işçi olarak “doğuştan” katıl bu kavgaya, ister Nazım’ın dizelerindeki Fransız komünist Gabriel Peri gibi “kafanla kitapların arasından” gel. “Namuslu bir amele gibi” sonuna kadar bağlı kalmalısın o kavgaya. Bunun için kendi yazgını tereddütsüz bir şekilde bağlamalısın emekçi halkların yazgısına. Onlara derin bir sevgi ile bağlanmalısın. Dünyanın neresinde olursan ol, hangi karanlık sokağa saparsan sap, bir yanın hep onlarla nefes almalı, onlarla hissetmeli, onlarla ya-

şamalı. Bunu yitirdin mi, o çözülmez bağı kurmayı beceremedin mi, ister devrime yürürken olsun, ister devrimden sonrasının inşa sürecinde... çekip alır seni karanlıklar. Çürüyüp gidersin.

Ekibin ilerlediğini fark edince kendime geliyorum. Onlarla birlikte yürümeye başlıyorum.

Yürüyüş yönümüze göre sağdaki bloğun altında oylama merkezi var. Küçükçük bir yer. Hemen girişte solda uzunca bir masa. Yine kadınlar konumlanmış masaya. Masanın ardında, duvarın önünde ayakta- lar. Bir de ayakta duran genç bir erkek. Anladığım kadarıyla komün başkanı bu genç erkek. Kadınlar ise yönetimin diğer üyeleri. Tam karşımda Chavez'in bir büstü. Büyük bir sevgi ve saygıları var El Comandante'ye. Büstün arkasındaki duvarda komünün bayrağı asılı. "Ya Komün Ya Hiçbir şey" yazıyor. Devamında "Urbanismo La Paz"... Sanırım Barış Kentsel Planla- ması gibi bir anlamı var.

Burada oylanan maddeler şöyle sıralanıyor: "Üç üretim tesisinin yeniden faaliyete geçirilmesi", "su tankının yeniden yapılandırılması", "ortak alanların yenilenmesi", "kapalı devre sistemi donanımı", "radio iletişim sistemi donanımı ve tekrarlayıcı", "sağlık modülünün yenilenmesi ve malzeme tedarigi", "büyük- kanneler ve büyükbabalar kulübünün yenilenmesi".

Özellikle bu son maddeyi görünce gülümsemekten alamıyorum kendimi. Küba'ya giden yoldaşlar "120'likler Kulübü" gibi bir şeyden bahsetmişlerdi. O geliyor aklıma. Burada nine ve dedelerin bir kulübü var demek ki!

Masadaki kadınlardan biri büyük bir ciddiyetle konuşma yapıyor ve sözü komün başkana veriyor. Atletik yapılı siyahi biri, başkan. Komünü anlatıyor. Bu iki devasa blok ve çevresindeki bölge komün bölgesi. Projelere ve sonuçlara dair konuşuyor. Burada kazanan projenin "üç üretim tesisinin yenilenmesi" olduğunu öğreniyoruz.

Derken masadaki doğum günü pastasına çevri- liyor gözler. Üzerinde tek bir mum var. Ve bir resim:

Nicolas Maduro. Başkanın doğum günü bugün ve o küçücük binaya doluşan, yetmeyip kapının önüne yığılan insanlar Maduro'ya mutlu yıllar diliyorlar. Hareketleri alabildiğine içten ve sade. Bunu apaçık hissediyorsunuz. Bir yaranma çabası yok. Kendilerinden, kendi ailelerinden gördükleri öylesine açık ki! Platform'daki yoldaşlarla yaptığımız sohbeti hatırlıyorum. "Maduro'nun halktaki karşılığı çok büyük" diyorlardı. O halkın küçücük kesitinde o karşılığı apaçık görüyorum.

Buradan çıkıp bir sonraki bölüme geçiyoruz. Orada "üretim tesisi"ni görüyorum. Bizim "merdiven altı atölyesi" dediğimiz yerlerden çok daha küçük bir alan. Küçücük bir odada 5 dikiş masası, bir pres ütü. Bunun gibi üç üretim biriminden oluşan bir "tesis". Son derece mütevazı. Ama komün de son derece küçük. İki bloktan mürekkep. Ve tabii çevre alanı da eklemek gerek.

Atölyeye girdiğimizde 20'li yaşlarında bir siyahi genç kadın, hareketlerinden atölyenin sorumlusu olduğunu tahmin ediyorum, bize üretim tesisini, neler yaptıklarını, ürünlerden nasıl gelir elde ettiklerini, tıpkı diğer komünlerdeki komünarlar gibi, büyük bir ciddiyetle anlatıyor. Her halinden yaptığı işten gurur duyduğu belli oluyor. Onu dinlerken utanç halimden yavaş yavaş sıyrılıyorum. Konuşmasını büyük bir hayranlıkla dinliyorum. Sözlerin, ne dediğinin bir önemi yok. Yüzüne, jest ve mimiklerine yansıyan o özgüvenin, bir özne olduğu bilincini dışa vurmasının önemi var.

Onun başında olduğu proje oylamayı kazanmış. Komün bu projenin hayata geçmesini istemiş. Merkezi hükümet, bu iş için gerekli imkanları ve yatırımları yapmak zorunda. Bu genç kadın, komünden aldığı güçle konuşuyor karşımızda. Kolektif gücün farkında olarak konuşuyor. Devrim, gerçekten de her "sıradan" insandan kahramanlar yaratıyor. Ya da daha doğru bir söylemle, devrim, kolektif kahramanlığı büyütüyor, kolektif kahramanlık devrimi yüceltiyor.

Dışarı çıkıyoruz. Sevimli dostlar yine dolanıyor ortalıkta. Tutup birinin başını okşuyorum. Ama yanımda yiyecek hiçbir şey olmadığı için bir şey veremiyorum. Aynı yürüyüş yolundan otobüse dönüyoruz. Ama bu defa öyle karanlık gelmiyor yollar.

VI

Akşam yemeğinde yalnızım. Biraz yorgun, biraz durgun. Düşüncelere dalmışım. Birden Arjantin delegesinin elinde tabakla masama oturduğunu fark ediyorum. Cristian, 30'unda yoktur muhtemelen. Aslen Kolombiyalı ama Arjantin'de yaşıyor. Orada televizyonda çalışıyor.

Gördüklerimiz hakkında konuşacağını bekliyorum. Hayır. Genel muhabbet. Kendi hayatı, benim hayatım... Televizyon programının YouTube'daki eski kayıtları. Faşist Milei'yi çekiştiriyoruz biraz. Kolombiya'nın demokrat halkçı başkanı Gustavo Petro'dan bahsediyoruz. İlginç. Venezuela hakkında, bugün gördüklerimiz hakkında konuşmuyoruz.

Yemek sonrası Kolombiya'nın şamataçı ekibi bahçede muhabbete davet etmişti. Yanlarına gidiyorum. Fransız, Kolombiya, Arjantin... ekip kalabalık. Ama muhabbet İspanyolca. Fransız ve Kolombiyalılardan biri hariç İngilizce bilen yok. Bende de İspanyolca... İmdadıma telefon araması yetiyor. Ayrılıyorum.

Uçuşumun iptal edildiğini bildiren e-posta gelmiş. En ufak bir kaygı hissetmiyorum. Hatta seviniyorum bile. Bakarsınız buradan ayrılmak bir süreliğine imkansızlaşır, ben de Venezuela'yı daha yakından inceleme fırsatı bulurum diye geçiriyorum içimden.

Lobide Platform'dan yoldaşlar bekliyor. Arayan onlar. Sarılma, muhabbet. Uçuşun iptal edildiğini söylüyorum onlara. Gidişim ertelenecek, o kesin. Ama ne kadar, belli değil. Görüşecek fazladan zamanımız olacak diye seviniyoruz. Yarın bir program yoksa görüşelim, diye ayrılıyor.

Yorgunum. Odama çıkıyorum. Günün mektubunu göndermişim. Haberlere bakıyorum. ABD askeri hareketliliği, NOTAM ilanı, askeri hazırlıklara ve güvenlik önlemlerine dair bana kadar ulaşan fısıltılar...

Buraya geldiğimden beri TeleSur'u daha yakından takip ediyorum.

Ülkeden yoldaşlardan kaygılı mesajlar geliyor. “Bir devrimci kişisel yazgısını halkların yazgısına bağlamalı. Onlar ne yaşarsa devrimcinin payına da o düşmeli” diye yanıtlıyorum. Ne burada insanlarda bir kaygı var, ne bende. Haberlerde askeri tansiyon yüksek. Canavar tehdit üstüne tehdit savuruyor. Venezuela demokratik halkçı iktidarı da karşı meydan okumayla yanıtlıyor onu. Pencereden ayaklarımın altında uzanan Karakas'ı izliyorum karanlıkta. Karakas akşamını. Papağan grubu yine o çirkin sesleri ama büyüleyici görüntüleriyle uçuyorlar kentin üzerine. Karanlıkta belli değil ama, sırtları mavi, göğüs ve kanat altları sarı. Yatağa uzanıyorum. Uyku tutmuyor bir türlü. Üstelik sürekli yüksek irtifadan geçen uçak sesi duyar gibi oluyorum.

Gecekondlu bölgeleri, o şen insanlar topluluğu, çocuklar... Bombardıman. Müthiş bir sıkıntı çörekleniyor üzerime. Bombalar yağacak, çocuklar ölecek, o yoksul bölgeler yıkılacak... Hiçbirinde bir tedirginlik yoktu bugün. Oysa burada haberler gizlemiyor durumun gerginliğini. Hayat devam ediyor. Canavarın burnunun dibinde yaşamak belki de gerginliğe teslim olmamalarının nedeni.

Uyku uyanıklık arasında geçen bir gece daha. Sabahın 5'i. Ayaktayım. Masaya, bilgisayarın başına oturuyorum. Kahvaltıya kadar yazı çizi işleri. 07.30, kahvaltı saati. Aşağı iniyorum. Kahvaltıda Camilla, her zamanki şen şakrak haliyle geliyor. Aynı uçakta geldiğimiz genç yoldaşlardan biri. Fransız. Uçuşunun iptal edildiğini haber veriyor. Bende de durum aynı. Ben “ne güzel, fazladan kalacağız” deyince, şaşkın bakıyor. O gitmeye kararlı. Hatta gece geç saatlere kadar başka uçuş aramış, güzergâh ayarlamış. Biletini aldırılmış. Yarın gidiyor. Tabii bir dizi aktarma ile. Normalde çoğumuz yarın gidiyorduk.

Franco'yu görüyoruz. “Var mı bir program”? Şimdilik olmadığını söylüyor. Öyleyse Platform'dan

yoldaşlarla görüşebilirim diye düşünüyorum. Onlara yazıyorum. Yukarı çıkıp hazırlanmam gerek. Bir mesaj, Franco'dan. Etkinlik var, katılmak isteyip istemediğimi soruyor. "Memnuniyetle!" Derhal aşağı inip otobüse geçiyoruz. Hedef bir salon etkinliği, bir sempozyum. Otobüse bu kadar kısa sürede binişimiz şaşırtıcı. Demek ki bugün "Latin rahatlığı" pek yok! Yanılmışım. Tekrar tekrar sayıyorlar. Gelmeyenler var. Yarım saat sürüyor hareket etmemiz.

Yalnız başımayım otobüste, derken uzun boylu, zayıf, saçlı tıraşlı genç bir delikanlı geliyor yanıma. Önce İspanyolca. Bilmediğimi görünce İngilizce. Gayet akıcı konuşuyor. Tanışıyoruz. Bask bölgesinden. Ülkesinin coğrafi konumunu falan anlatmaya çalışıyor. Ülkesini ve tarihini belirli oranda bildiğimi görünce şaşkın şaşkın bakıyor yüzüme. Bense değişik coğrafyadaki insanların, dünya genelindeki halkların ve devrimci hareketlerin tarihlerini bilmeyeişine şaşıyorum. Bir komünistin en genel hatlarıyla bile olsa yaşadığı dünyayı bilmesi gerekir. Bizim ülkemizin devrimci sosyalist külliyatı bu konuda alabildiğine zengin. Bu gözlemimi -ki daha önce de tanık oldum başka yerlerde- aktardığım yoldaş, "normal olan onlar, anormal olan bizim ülkemiz. Bizim ülkemizde devrimci hareketin birikimi ortalamanın üstündedir" diye izah ediyor durumu.

Ramon, Basklı genç yoldaş, komünler ve Venezuela hakkındaki görüşlerimi soruyor. Tanıklıklarımı ve bende oluşturduğu düşünceleri aktarıyorum. Ama öte yandan, merkezi yönetimin iktisadi politikaları konusunda yeterli veriye sahip olmadığımı, genel hatlarıyla bir bilgi sahibi olduğumu, mülkiyet ilişkileri açısından gerekli adımları atmıyor gibi göründüğünü... anlatıyorum. Ramon dinliyor. Başıyla onaylıyor. Ardından bu defa sazi o alıyor eline. Daha önce, 2018'de yılında gelmiş Venezuela'ya. 3 ay kalmış. Ve bu süre zarfında epey bilgi edinme, öğrenme fırsatı olmuş.

Otobüs havalimanı civarından geçiyor. Havalı-

manına çevresine yapılan konutlar konusunu anlıyor. Bu aynı zamanda komünlerin oluşum süreci. Merakla yüzüne bakıyor, bekliyorum. “Bu tür konularda İngilizce kaynak çok yoktur. Ama İspanyolca kaynak çok. Oralardan öğrendim” diyor. Tüm bu bölge, 3 büyük aileye ait devasa topraklar. Öte yandan Karakas’ta ciddi konut sorunu var. Hükümet adım atamıyor. Bunun en temel nedeni, Bolivarcı iktidarın burjuva devlet aygıtına dokunmadan, o aygıtı dayanarak iş yapıyor oluşu. Her yerden eli kolu bağlı. İşte tam bu noktada, konut edinmek isteyen yoksul emekçilere, “komitelerinizi kurun (kentsel arazi komiteleri), gidin toprakları işgal edin, biz de size destek olalım” diyor iktidar. İlk komünler, komün konseyleri veya komiteleri, bu şekilde oluşuyor. O üç aileye ait devasa toprakları işgal ediyor halk. İktidar da, “bu insanları zorla çıkartamayız, bu toprakları satın alalım sizden” diyor. Yani iktidar, aşağıdan hareketi örgütlüyor veya önünü açıyor, o hareketin yarattığı baskıyı burjuva devlet aygıtındaki sürtünmeyi aşmak için kullanıyor. Aynı zamanda o baskıyı büyük burjuvalara yönelterek kendi elini rahatlatıyor. Bu örneğin ardından emekçi bölgelerde hızlı bir şekilde komünler oluşturuluyor. Chavez’in o ünlü “ya komün ya da hiçbir şey” şiarı bu dönemde ileri sürülüyor.

İşin özü, tıkanmayı aşmak için pratikte ortaya çıkan bir yöntem olarak geliyor komün hareketi. Bolivarcı iktidar, Chavez döneminde de, sonrasında da büyük burjuvaziyi zor alım yoluyla mülksüzleştirmede. Yaptığı millileştirmeler bile büyük oranda satın almalar yoluyla yapıldı. Komün hareketi ise, tabanda yarattığı canlanma ve karşı taraf üzerinde yarattığı baskı ile Bolivarcı iktidarın ağır aksak da olsa ilerlemesinin yolunu açtı.

Böylece komünün önemini keşfeden iktidar, her zorlu dönemde “buyurun, sorununuzu çözmek için ne yapmak istiyorsanız projelerinizi oluşturun, biz size her tür imkânı sağlayalım, harekete geçin” diyerek tabandan gelen enerjiyi devrimin gelişimi için

bir manivela olarak kullandı. Çok akıllı ve başarılı bir taktik olarak kullandı.

Ramon bu aktarımlardan sonra susuyor. Zaten sempozyumun yapılacağı yere de gelmiş bulunuyoruz. “Bunlar araştırılacak” diye not düşünüyorum.

Hayat sürprizlerle dolu. Şu kısacık yolculukta Bask bölgesinden kalkıp gelen genç delege, yanımdaki koltuğa oturuyor ve çok değerli bilgiler veriyor. Genel hatlarıyla bir iç tutarlılığı var anlatılanın. Ama gerçekliğin böyle olup olmadığını ancak araştırarak görmek mümkün. Epey ders çalışmak gerekecek!

VII

Kongre salonu kompleksi gibi bir yere geldik. Otobüsten iniyoruz. Havuzcuklar, merdivenler, değişik binalar, beton platformlar... Sanki Harbiye’de Cemal Reşit Rey (CRR) kongre ve sanat merkezi civarındayım. Teresa Carreno Tiyatro Salonu olduğunu öğreniyorum.

Salon dışında çok sayıda insan var. Buldukları yere oturan, yürüyen, sohbet eden... Mihmandarlarımız eşliğinde doğrudan salona yöneliyoruz. Girişteki “Dünya Mahalleler Sempozyumu” afişlerinin yanından geçerek salona giriyoruz. Salon büyük. Bir amfi-teatr gibi. Büyüklük olarak da CRR ayarında. Son derece temiz, nezih. Her tarafından yenilik akıyor. Asıl şaşırtıcı olanı ise salonun tıklım tıklım dolu oluşu.

Her halkın kendine has kültürel dokusu var. Bizde bir salona yahut meydana doluşup uzun konuşmaları dinlemek pek adetten değildir mesela. İnsanları bir yere toplasanız ikinci dakikada muhabbet başlar. Konuşanı, hatta bir gösteri ise sanatçıyı dinlemez bir süreden sonra. Ama mesela Fidel’in 7 saate varan konuşmasını bıkmadan dinlediği rivayet edilir Kübalıların. Burada da Chavez’in 2 saati aşkın konuşmalarını sıkılmadan dinlemişliği var Venezuela yoksullarının. Anlaşılan Latin ülkelerinde “palabra” (palavra, söz), iletişimin etkin bir biçimi olarak seviliyor!

Salonu gözlemlemeye çalışıyorum. Tıpkı dün gördüğüm yüzlere benziyor buradakiler. Komün bölgesinin insanları olduğunu tahmin etmek hiç zor değil. Her yaştan, her renkten... çocuğunu kucaklayıp gelmiş kadınlar, genç kadın ve erkekler, yaşlılar... İnsan buradaki kalabalığı, bir bayram yerine gelmiş gibi neşeli insanları görünce, birkaç yüz deniz mili ötede ABD’nin en büyük uçak gemisinin, maiyetindeki savaş grubunu oluşturan gemilerle birlikte demirlediği-

ne inanmaz!

Gözlemciler olarak protokol bölgesine, ön sıralara doğru iniyoruz merdivenlerden. İspanyolca bilmeyenler olarak yan yanayız. Pasaportlarımızı alıyor Franco, karşılığında çevirileri dinlememiz için ses cihazlarını getirecek. Bir süre sonra elleri boş dönüyor. Çeviri yokmuş. Güney Afrikalı delege ile göz göze gelip gülüyoruz.

Konuşmacılar davet ediliyor podiyuma. Delcy Rodriges, Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti başkan yardımcısı, sahnede görüldüğünde tüm salon ayağa kalkıyor. Alkış ve tezahürattan iniyor salon. Karakas Belediye Başkanı Carmen Melendez, Komünler Bakanı Angel Prado, Japon mimar Profesör Riken Yamamoto...

Endonezya'dan, Japonya'dan çok sayıda mimarlar ve öğretim üyeleri de ön sırada protokol koltuklarında.

Sunucu konuşuyor, bir şey anlamıyorum. Aklima teknolojiiden faydalanmak ancak o zaman düşüyor. Telefon, yapay zekâ destekli çeviri... sonuç pek istediğim gibi olmasa da, en azından mevzuyu anlayabiliyorum.

Ekonomik abluka, askeri tehditler, buna karşılık dün gerçekleştirilen tabandan, katılımcı demokrasinin başarısı... Delcy Rodriges salonu coşturuyor. ABD saldırganlığına meydan okuyan retoriğe, komünler üzerinden geliştirilen projelerin başarılarının serimi eşlik ediyor. İspanyolca bilmememe rağmen hitabet beni de etkiliyor. "Ekonomik zorluklara yanıt olarak katılımcı demokrasi ve toplumsal ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesinde mahallelerin rolü"nü vurgulayan bir konuşma. Salondaki coşku artıyor. Anlıyorum ki salonun büyük bölümü komün bölgelerinden gelenler.

Venezuela demokratik halkçı yönetiminin "Obra-ton" (ne yazık ki anlamını bilmiyorum bu kelimenin) adını verdiği bir toplumsal projesi var. Kamu işlerinin kitlesel olarak gerçekleştirilmesine odaklanan bir pro-

je. Altyapı, sağlık, eğitim ve spor alanlarında, bizzat komünlerin yarattığı 20 bin proje hayata geçirilmiş geçen yıl. Projelerin yaratıcısı, sahibi, komünler. Korkunç bir ekonomik yaptırım kıskacındaki 28 milyonluk bir ülke için salt komünlerin geliştirdiği ve merkezi hükümetin desteğiyle gerçekleşen 20 bin proje! Salondaki coşkuyu anlamak için önemli bir nokta bu.

Delcy Rodriguez'in ateşli konuşması ayakta dakikalarca alkışlanıyor. Ardından sıra sevimli yaşlı Japon mimara geliyor. Rodriguez'in kürsüye gittiği sırada Profesör Yamamoto'nun sürekli ayakta durması dikkatimi çekmişti. Japonların bu saygı kültürü gerçekten ilginç. Diğer konuklar koltuklara otururken o ilerleyen yaşına rağmen profesör, uzun süre öylece ayakta bekledi.

Profesör de benim gibi İspanyolca bilmiyor! Görüntülü uzunca bir sunum hazırlamış. Perdeye yansıtılan görüntüler eşliğinde sunumunu gerçekleştiriyor. Genç bir Japon ise onun sözlerini İspanyolcaya çeviriyor. İki farklı dil art arda konuşulduğu için yapay zekanın "aklı" karışıyor ve benim "teknoloji hırkası" çeviri suya düşüyor! Neyse ki tam o anda çeviri sorununun çözüldüğü haberini alıyoruz. Pasaportlar gidiyor ve çeviri kulaklıkları geliyor. Devlet organizasyonunda bile "son dakika", bu kültürün değişmezi!

Profesör Yamamoto dünyanın çeşitli yerlerinden, ki bunlar tarihi büyük kentler veya başkentler, gecekondu gösteriyor. Bizim korkunç bir yığıntı, çirkinlik, sefalet gördüğümüz yerlerde Yamamoto bir topluluğun sıkı içsel bağlarını görüyor. Tüm o kentleri adım adım gezmiş, söyleşiler yapmış, insanlarla bağlar kurmuş. Fotoğraflar ve çok kısa videolar şeklinde yansıyor perdeye. Yamamoto da orada ne gördüğünü, neyin önemli olduğunu anlatıyor kendince. Sokak hayvanları dahil, o mahallerde insanların nasıl bütün bir ekosistem yarattığını gösteriyor bize. O devasa dikine binaların, gökdelenlerin sosyal dokuyu nasıl parçaladığını anlatıyor. Perdede Karakas'ın bölgeleri görüldüğünde salon alkış ve ıslıktan yıkı-

lıyor. Dağlara yukarı dizilen Karakas gecekonduarı, komün bölgeleri.

Anlatılanlar salt bir güzelleme değil. Kültürel dokunun korunması, insani ilişkilerin geliştirilmesi üzerine bir düşünce. Ve sunumun ilerleyen kısmında bu bir projeye dönecek. Yamamoto'yu dinlerken aklıma üniversite yıllarında mimarlık bölümünde “şehir planlama” okuyan arkadaşlar geliyor. Muhabbet ederken müstakbel mesleklerinin kapitalizm altında imkânsız bir şey olduğunu anlatıp “ağlaşıyorlardı!” Onlardan dinlemiştim ilk olarak gerçek anlamda şehir planlamanın ancak sosyalizmde mümkün olabileceğini. Şimdi profesörün anlattıkları aynı izlek üzerinde ilerliyordu.

Kırmızı tuğlalardan derme çatma örülen bir mahalle resmi var ekranda. Yine Karakas'tan. Salondakilerin bildiğı, bir kısmının yaşadığı yer. Yamamoto bu binaların nasıl yapıldığını anlatıyor. Kırmızı tuğlaların aslında son derece sağlam materyal olduğunu... Sonra bu aynı malzeme ile daha sağlam binaların nasıl yapılabileceğini kesit şemalar üzerinden gösteriyor. Ve en sonu daha genel planda o mahallelerin altyapıyla birlikte nasıl yeniden kurulabileceğini. İnsanların kısa süreliğine geçici bölgeye iskân edilmesi, mahallenin tamamlanmasıyla birlikte eski evlerine dönmesi... İşte proje bu! Salona dönüyor. “İzin verin, bunu gerçekleştirelim. Bu yöntem bin yıldır bizde kullanılan, depreme dayanıklı inşa yöntemi. Mahallemizi yeni baştan, aynı konsept içinde inşa edelim”. Salon ayağa fırlamış çığlık çığlığa bir tezahürat!.. Profesör Yamamoto mutlu. Komünler Bakanı ayakta alkışlıyor.

Bizdeki sözüm ona “kentsel dönüşüm” projelerini düşünüyorum. Her biri rant ve “çökme” projesi! Bu “kentsel dönüşüm” bütün kapitalist ülkelerde aynı muhtevaya sahip, tamamen rant projesi. Burada ise “evinin arazisi karşılığı şu kadar daire” pazarlığı yok. Eski mahallenin aynı yapı malzemeleri ve aynı görünüm içinde, daha sağlam ve sağlıklı olarak yeniden

inşası söz konusu. Altyapının geliştirilmesi, daha sağlıklı ortak alanların, sosyal tesislerin eklenmesi... Mahalle kültürünün modern çerçevede yeniden üretimi veya korunması. “Şehir planlama” okuyan arkadaşlarımın neden “ağlaştığını” çok daha iyi anlıyorum.

Bir ara veriliyor sempozyuma. Bizim ekip otobüse doluyor. Yemek vakti, hedef otel!

Turist kaflesi gibi “güdülmek” canımı sıkıyor. Organizasyondaki yoldaşları anlıyorum. Ellerinden gelen en iyisini yapmaya çalışıyorlar. Rutin planlamalar var. Ama bu “rutin”den, bu “resmiyet”ten kaçıp kurtulmak, Karakas’ı “çıplak gözle” görmek istiyorum. İnsanları, olağan yaşamlarını, alışveriş mekanlarını, fiyatları, sokakları... bize eşlik eden kimse olmadan, buradan biri olarak aralarına karışmış vaziyette gözlemlemek için yanıp tutuşuyorum. Umarım etkinlik bittikten sonra kalma fırsatım olur.

Bu düşüncelerle biniyorum otobüse. Organizasyon ekibinden genç bir kız, utangaç, oturuyor yanıma. Muhabbete başlıyoruz. Victoria, uluslararası ilişkiler öğrencisi. Tıpkı Franco ve Gabriel gibi. Diğer ikisi bıçkın delikanlı, özellikle de Gabriel. “Kardaş” diye takılıp duruyor. Victoria ise alabildiğine utangaç. Okuldan, insanlardan, buradaki hayattan... uzun uzun sohbet ediyoruz. Ekonomik açıdan ülkenin nasıl zorlandığı net anlaşılıyor sözlerinden. Ama umutlu. Ülkesi için iyi şeyler yapacağından, bu zorlukların atlatılacağından... O da diğerleri gibi PSUV gençliğinden.

“Dünyanın gençliğidir komünizm”. Ne güzel yazmış Nazım. Genç yoldaşlar geliyor aklıma. Aynı inanmışlık ve çekincesizlikle kavgaya atılan genç yoldaşlar. Sonra farklı ülkelerden tanıdığım genç yoldaşlar. Gençliği kazanan geleceği de kazanır. Çürüyüp tel tel dökülen bu sistemin hiçbir şansı yok. Bu pırıl pırıl yüzlerde bunu bir kez daha görüyorum.

VIII

Otel, yemek, otobüs, ziyaret, otobüs, otel... Böyle geçiyor hep zaman. Dedim ya, kendimi turist kafilesine sıkışmış gibi hissediyorum.

Yıllar yıllar önce, lisedeyim. Okul kitaplığında incecik bir kitap buluyorum. Dostoyevski'nin. Kahverengi kapaklı, üzerinde renkli şişme balonlar. "Batı Batı Dedikleri". Kitabın adı buydu. Bir solukta okuduğumu hatırlıyorum. Çağının Rus insanının Avrupa gezilerinin nasıl basmakalıp, tekdüze olduğunu yergi ile anlatan bir kitaptı. O pek kibar hanım ve beylerin nasıl yüzeysel olduklarını görebiliyordunuz.

Şimdi burada, böylesi bir "programlanmış geziye" sıkışınca, birden aklıma geliyor o kitap. Canım sıkılıyor. Oysa ben tıpkı Dostoyevski gibi o "arka sokakları", olanca yalınlığı içindeki yaşamı görmeyi, gözlem yapabilmeyi istiyorum.

Ve zamanım daralıyor. Uçuşun iptal edildiğini ilettiğimde Kolombiya aktarmalı bir uçuş buldular. Hepi topu bir gün kazanabildim. Tek bir yarınım var!

Yemek sonrası bir program var mı diye soruyorum Franco'ya. Olmadığı yanıtını alıyorum. Artık Platform'dan yoldaşlarla görüşebilirim. Arıyorum. Zaten lobideler. Hemen aşağı iniyorum. Mevcut durum üzerine sohbetler, gelişmeler... Derken 9-10 Aralık'ta bir konferans olduğunu söylüyor yoldaşlar. Uluslararası Barış Konferansı. Katılmamı istiyorlar. Oysa bir sonraki güne biletim var. Ayrılırsam, davetiye, bilet vs. katılmam olası değil. Hızlı bir trafik başlıyor. Resmi davetli olarak katılımım garantileniyor.

Sıra bilette. Dışişleri Bakanlığı'ndan bu işleri örgütleyen ekibe durumu iletiyorum. Bir saat içinde her şey hallediliyor. İki hafta daha buradayım! Ama tabii yarın oteli boşaltmam gerek. Arkadaşlar beni misafir edecekler. Hafifledim. "Benim kuvvetim, bu büyük

dünyada yalnız olmamaklığımdır.” Nazım, yine Nazım. Ne güzel söylüyor ne derinden, hissederek ve ne özlü... Fevkalade memnunum dünyaya geldiğime!

PCV’den (Venezuela Komünist Partisi) yoldaşları bekliyoruz. Geliyorlar. Bir kadın, iki erkek. Erkeklerden genç olanı komsomol genel sekreteri. Diğer ikisi parti merkezinden. Derken Henry Parra da çıkageliyor. PCV Genel Sekreteri. Tanışma, sarılıp kucaklaşma. Ama yine dil sorunu var aramızda.

Fransız genç yoldaş Camilla çeviri yapıyor. Normalde gayet akıcı konuşan Camilla, iş politik-teorik konulara gelince teklemeye başlıyor!

Venezuelalı yoldaşlar çok sıcakkanlı. Hemen kaynaşıyoruz. Konu, Trump. Onun öngörülemez politikaları (zavalı Camilla, kavramları bulmakta nasıl zorlanıyor). Bunun yeni olmadığını söylüyorum. ABD dış politikasında “cılgin adam stratejisi” (mad man strategy). Sanırım (o an hatırlamaya çalışıyorum, bulamıyorum kim olduğunu, dilimin ucuna Truman geliyor) Truman idi ilk uygulayan. Yanılmışım. Nixon olacaktı. Muhabbet bu şekilde ilerliyor. Trump’ın blöf yaptığını düşünüyorlar. Diğer Platform üyeleri de öyle. Bense hala emin olamıyorum.

PCV neredeyse üç yıl kadar önce sorunlar yaşadı. Bir bölünme oldu. Belirli bir döneme kadar PSUV (iktidardaki Venezuela Birleşik Sosyalist Partisi) ile ilişkileri gayet iyi olan PCV, bir dönem sonra daha sert eleştiriler yöneltmeye başladı. PSUV bir partiden ziyade bir “cephe” örgütlenmesini andırıyor. Bu açıdan PCV bu “cephe” ile gayet yakın durdu, hatta önemli üyelerinden bir bölümü uzun bir dönem PSUV içinde yer aldılar. Sonra ekonomi politikalarından ötürü gittikçe sertleşen eleştiriler gündeme geldi hükümete yönelik. Ama asıl kırılma noktası, dünya genelindeki büyük bölünmenin olduğu olaya denk düşüyor. Ukrayna savaşına.

Ukrayna savaşı, tıpkı birinci dünya savaşı gibi bir etki yarattı uluslararası hareket içerisinde. Derin bölünmeler gerçekleşti. Aslında benzetmeyi tam

anlamıyla yapacak olursak, Lenin'in uzun uzun yazdığı şey gerçekleşti. Uluslararası sosyalist ve komünist hareket içindeki oportünist çıban olgunlaştı ve çoğu yerde sosyal şovenizm olarak patladı. Biçimleri farklı farklı olsa da olan olay tam olarak buydu. Bu açıdan Rusya'nın Donbass'ta "özel askeri operasyon" başlattığı gün (24 Şubat 2022) yayımladığımız yazıda "Safınızı Seçin" derken, tarihsel bir kırılma anından geçmekte olduğumuzun bilincindeydik. O noktadan sonraki tüm gelişmeler, uluslararası arenada bu temel kırılma noktasına göre biçimlendi. Uluslararası harekette, özellikle KKE (Yunanistan Komünist Partisi) sosyal şoven yönelimin liderliğini üstlendi. Hakkını yememek lazım. Alabildiğine güçlü bir partiydi KKE. 89-91 karşı devriminden sonra uluslararası komünist ve işçi partilerinin bir araya geldiği SolidNet'i yaratan, uluslararası komünist ve işçi parti toplantılarının sürmesinde en büyük emeği olan, oydu. Bu ağırlığı, o boşluğu doldurmada gösterdiği yetenek, onu uluslararası arenada en öne çıkan aktör haline getirdi. "Emperyalist piramit" türünden korkunç teorik savrulması bile, on yılı aşkın hoş görüldü. Ama 2022 Şubat'ında kırılma gerçekleşti.

Bunu niye anlattım? PCV'deki sorunların patlama noktası da bu "kırılma anı"na denk geliyor. O ana dek bir şekilde bir arada olan parti, o andan sonra kendi içinde kaynayan kazana dönüyor. KKE, dünyanın pek çok yerindeki partiye el atması gibi, PCV'ye de el atıyor. Ukrayna savaşında Rusya karşıtı bir tutum, ülkede demokratik halkçı iktidar karşıtı bir tutum... Eleştirel tutumdan öte, karşıt bir tutum.

Önce üç gruba ayrılan parti, son kongrede eski genel sekreterin hizbini tamamen yalnız bırakarak Henry Parra'nın genel sekreterliğinde yeniden birleşiyor. KKE'nin karıştırma faaliyetleri partinin çok değerli üç yılına mal oluyor.

Sohbet sırasında kanıtlanmamış iddialar da gündeme geliyor. Bunlardan uzak duruyorum. Ayrışmaların nesnel temelini ne olduğu, nereye dayandığı-

dır önemli olan. Öznel yorumlar ve suçlamalar değil. Böyle öğrendik, böyle yetiştik. O kısımlara dair hiçbir yorumda bulunmuyorum. Yalnızca iddiaları not etmekle yetiniyorum. Kaldı ki iki yıl önce SolidNet'te karşı taraf, birtakım suçlamalara yanıt vermişti. Nezaket gereği susmakla yetiniyorum.

Bu arada akşama film gösterimi var. Nicolas belgeselinin ikinci bölümü. Yapımcı-yönetmen özel bir gösterim yapacak Platform üyelerine. Tanışmış olacağız hem böylelikle. Yoldaşları uğurluyorum.

Tabii şimdi Franco'yu bulup durum değişikliğini bildirmem gerek. Çünkü normalde Çarşamba sabahın kör karanlığında o ekip havalimanına bırakacaktı beni. Artık gerek kalmadı. Ayrıca vedalaşmam da gerek. Sabah kahvaltı sonrası eşyalarımı alıp çıkacağım. İnsanları daha yakından ve günlük yaşamlarında gözlemleyebileceğimi düşündükçe yüzüm gülüyor.

Asansörde benim yaşlarda bir delege ile karşılaşıyorum. Henüz tanışmadık. İspanyolca konuşuyor benimle. *"No Espanol"*. İngilizce konuşuyor. Gayet akılcı. *"Nerelisin?" "Türkiye"*. O ABD'den. Gördüklerimiz üzerine sohbet ediyoruz. Ne kadar burada olduğumu soruyor. Yarın ayrılacağımı söylüyorum. Ama Karakas'ta kalmaya devam edeceğim. Barış Konferansı'na katılmak için. *"Ben de aynı konferansa katılıyorum"* diyor.

"Çin'den İspanya'ya, Ümit Burnu'ndan Alaska'ya kadar Her mili bahride, her kilometrede dostum ve düşmanım var. Dostlar ki, bir kere bile selamlaşmadık Aynı ekmek, aynı hürriyet, aynı hasret için ölebiliriz. Ve düşmanlar ki kanıma susamışlar Kanlarına susamışım."

Burada sık sık dostlara rastlıyor, her adımda selamlaşıyoruz. Düşmanlar... şimdi birkaç yüz deniz mili ötede, demir atmış bekliyor saldırmak için uygun anı. Ve tabii içeride, burada, pek çok yerinde ülke-

nin... kanımıza susamışlar, tökezlememizi bekliyorlar. Bizi sermek için yere, fırsat kolluyorlar.

Akşam film gösteriminde FMLN'li dostlarla tanışacağım. Bir dönemin canlı tanıklarıyla... Küçük çanta, gerekli birkaç eşya, tamam. Haydi bakalım buluşmaya.

IX

Geldim geleli bir kez otelin yakınlarındaki küçük bir hanı görmek için kendi başıma çıkmıştım. Bu ikincisi oluyor. Yoldaşlar taksi ayarlamışlar. Biniyorum. Hedef, film gösteriminin yapılacağı tiyatro salonu.

İstanbul'da araç kullanan biri olarak, dünyanın her yerinde araba kullanabileceğime inanan biriyim. Pek çok ülkede bunu test ettim. Ama Karakas'ın trafiğini görünce yanıldığımı anladım. Benim "dünyanın her yeri" diye düşündüğüm şey, aslında "medeni Avrupa"dan mürekkepmiş!

Burada trafik, eski çağ savaşlarındaki karmaşadan başka bir şey değil! Bunun çok daha "medeni" halini Antep-Amed hattında gördüm. Orada da kelle koltuk kullanır sürücüler. Muazzam bir hız, olmayacak yerde sollayıp duran insanlar... Ama orası şehirler arası yol. Burası ise nasıl tarif edilebilir, bilmiyorum.

Lambalar sizin duracağınız "stop çizgisi" kısmında değil, yolun karşı tarafında. Bu lamba sistemini bir başka yerde daha görmüştüm ama, neresi olduğunu çıkartamıyorum. Onun dışında taksiciler öyle delice kullanıyor ki, insan koltuğa gömülüp yok olmaya çalışıyor! Ve tabii, şaşırtıcı olmayacak şekilde yalnızca İspanyolca konuşuyor, yaşlısı da genci de.

Bu dil meselesi ilginç geliyor bana. Neden başka bir dil daha öğrenmediklerini soruyorum kendime. Acaba biz mi dünyanın "İngilizce egemen" bölümündeyiz, o yüzden tuhaf geliyor bu durum? Yüzüncü yıl kutlamaları için gittiğimiz Moskova'da da buna benzer bir hava vardı. Ama yanılmıyorsam oradakiler İngilizce konusunda tutuklardı biraz. Pekâlâ Almanca vb. bilenlere denk geliniyordu. Burada ise yabancı bir dil bilene denk gelmek şans işi. Koca bir kıta, birkaç ülkeyi saymazsanız, İspanyolca konuşuyor, acaba

ondan mı? Nereye giderseniz gidin kolaylıkla anlaşırıyorsunuz İspanyolca. Kafama not ediyorum bu konuyu da.

Salonun önünde buluşuyoruz arkadaşlarla. Tiyatro salonu bekliyordum, ama değil. Yan bina tiyatro salonu. Burası düz ayak bizim ortalama kültür merkezi boyutlarında bir salon, merdivenle çıkılan üst katta ise teknik ekibin çalıştığı bölümler var. Biz alt kattayız. Yönetmen-yapımcı geliyor. Tanışıyoruz. Oldukça genç biri. Hoş sohbet. Henüz İngilizce alt-yazılar eklenmemiş izleyeceğimiz 2. bölüme. Onunla uğraşıyorlar. Yine bir “son dakika!” Çıkıyor üst kata.

Biz aşağıda küçük bir grup baş başa kalıyoruz. FMLN’li bir yoldaş var. Ramon. Tanışıyoruz. Bir garip oluyorum. Uzun yıllar bu hareketleri, Latinlerin devrim mücadelelerini okuduk. Şimdi burada kanlı canlı karşımda duruyor. Eski bir gerilla. Sonrasında bir bakan. Şimdi ise sürgünde bir yaşam...

Alabildiğine mütevazı biri Ramon. Farabundo Marti’nin komünist kanadından. FMLN, adı üstünde bir cephe. İçinde komünist partisi de vardı, kurtuluş teolojisi savunucuları da. (Bunlar gerilla savaşına aktif olarak katılan rahiplerdir.) FMLN’nin ünlü San Salvador saldırısı, uçakların devreye girerek gerilla saldırısının püskürtülmesi... *“Oradaydım, 28 yaşındaydım. Başarılı olamadık.”* Gülümsüyorum. *“Ben lise son sınıf öğrencisiydim o zamanlar.”*

Asıl sormak, konuşmak istediğim “barış süreci”. FMLN, 1992’de uzlaşma masasına oturdu, silahları bıraktı, “politik yasal parti” olarak yeniden yapılandı. O kötü ünlü Chapultepec (Çapultepe) anlaşması. 90’da FSLN’nin seçimle iktidarı bırakması... Sonrasında Uruguay’da URNG’nin aynı şekilde anlaşma imzalayarak silahlı mücadeleden vazgeçmesi... ve FAR-C’nin inişli çıkışlı çizgisi... Kötü anılar dizisi adeta. O meşum “Yeni Sol” denen “akım”. O dönemde “Yeni Sol Hareketin Eleştirisi” yayımlanmıştı Uğur Gündüz’ün. Bizim topraklarda devrimci bir kopuş, ileri fırlayış varken, bize yıllarca esin olmuş Latinler’de tersine

rüzgarlar esiyordu. Ama bu konu üzerine konuşmuyoruz Ramon'la. Henüz değil. Zamanı gelir nasıl olsa. Önce bir tanımak, anlamak gerek birbirini.

Çok çabuk kaynaşıyoruz. Yalınlığı ve içtenliği her hal ve hareketine yansıyan biri. Cebinden bir bildiri çıkartıyor. Elbette İspanyolca. Bir bölümü işaret ediyor. Orada Marx, Engels ve Bakunin adlarını görüyoruz. Anlatıyor. Bu “üçlünün” yolunda ilerlemekten bahseden bir bildiri. Bildiriyi hazırlayanlar İspanyollar. İmzacılar arasında FMLN eski genel sekreterinin de imzası var. Ki Marksist-Leninist biri eski genel sekreter. Şaşkın bakıyorum yüzüne. “İspanya anarşizmin ve anarko-sendikalizmin beşiğidir. Onların böyle yazmasında şaşılacak bir şey yok da, FMLN nereden çıktı” diye soruyorum. “Kanımcı okumadan imzalamıştır” diye yanıtlıyor! Bir ortak metni okumadan imzalamak! Saç baş yoldurur bu Latinlerin “rahatlığı” insana!..

Ramon bu durumu onayladığından değil, arkadaşını tanıdığından söylüyor tabii bunları. FMLN'nin şimdiki genel sekreteri ise sosyal-demokrat. Sohbet koyulaşıyor. Venezuela'ya, iktidar partisine (PSUV) geliyor konu. Partiden ziyade adı parti olan bir cephe demek daha doğru. “İçeriden biri” olarak resmediyor bize durumu. Maduro'yu kesinlikle sosyalist, komünist olarak niteliyor. PSUV içinde pek çok bu nitelikte insan, kadro olduğunu ekliyor. Ama sosyal demokratların hayli kabarık olduğunu da vurgulamayı ihmal etmiyor. İktidarın yönelimleri, yalpalamaları vb. söz konusu olduğunda, nesnel şartların yanında, partinin bu yapısının özellikle önemli olduğuna işaret ediyor.

Anlattıklarını dinlerken Basklı genç yoldaşla yaptığımız muhabbeti hatırlıyorum. Tabanın, yoksul emekçilerin harekete geçirildiği komünal yapıyı, parti yönetiminin onların yarattığı baskıyı engelleri aşmak için kullanışını... Toplumsal alanda işler yapılırken, pek çok şeyi “tartışma platformlarında” çözmek mümkün değildir. Kitlelerin devrimci enerjisi gerekir.

Chavez, özellikle ömrünün son dönemlerinde bu gerçeği, bu açıdan komünlerin hayati önemini çok iyi kavramış görünüyor. İş, sadece burjuva devlet aygıtının parçalanmamış olması değil, aynı zamanda bizzat parti aygıtının “yamalı bohça” oluşuyla ilgili olsa gerek. “Daha fazla gözlem, daha fazla araştırma ve okuma” diye not düşünüyorum. Kesinlikle daha yakından incelemek gerek bu deneyimi. Üst perdeden ahkam kesen aydın budalalığına düşmemek için araştırmak ve anlamaya çalışmak gerekiyor.

Bunları düşünürken sevimli yönetmenimiz iniyor merdivenlerden. Elinde dizüstü bilgisayar. Hazırlamış altyazıları. İkinci bölümün gösterim faslı başlayacak şimdi. Küçük grubumuzla yerimizi alıyoruz. Işıklar sönüyor ve belgesel başlıyor.

Buraya gelmeden ilk bölümü bilgisayarda izlemiştim. Çoğu insan başkana övgüler dizen, yalakalık yapmaya çalışan bir yapımla karşılaşacağını düşünür filmin adından ötürü. Hele bizde RTE yalakalığı için tüm bir tarihin altüst edildiği yapımları görünce... Oysa yapım, tüm bunlardan çok ama çok uzak. Maduro’dan ziyade Venezuela’ya odaklanıyor. Yakın geçmişe. Açıkçası belgesel Venezuela yakın tarihine çok kısa bir genel bakış atmayı başarmış. Bolivarcı devrimin tarihsel arka planını, ana hatlarıyla vermiş.

Böyle diyorum, çünkü daha sonra FARC’lı bir yoldaşla yaptığımız söyleşi de, onun çizdiği resimle tam olarak örtüşüyor. “İnsanlar sanıyor ki Venezuela’da seçim yoluyla başarılı bir devrim oldu, biz de benzer yolu tutabiliriz. Oysa bu ‘barışçıl devrim’in gerisinde neoliberalizme karşı 80’lerin sonundaki halk ayaklanmaları var. Ardından Chavez’in 1992’deki başarısız darbe girişimi var. Zorlu, kanlı bir mücadele var.” En özlü haliyle film, bu ana fikri başarıyla işlemiş görünüyor.

Film bitiyor. Işıklar yanıyor. Sürpriz! Filmin başrol oyuncusu Jesus Mores karşımızda. Tanışıyoruz. Şakacı, içten biri. “*Genç yoldaşlarımız 7 Aralık’ta gösterimini yapacaklar Türkiye’de.*” Yüzleri gülüyor.

Yönetmen “*Bizi davet etmiyor musunuz?*” diye soruyor, Moresh’in kolunu tutarak. “*Hemen ayarlayalım*” diyorum. Aslında gerçekten de gelmeyi istiyorlar. Öte yandan çok yoğun programları.

Yoğunluk, evet. Ama bir o kadar da programsızlık, “rahatlık!”... Düşünün, çeviri için İngilizce altyazıları ve filmi alabilmem neredeyse 3 gün sürüyor! Memlekette genç yoldaşlar sıkıştırıyor, ben bir el uzatımı yerden filmi ve altyazıları 3 günde alabiliyorum. Ramon, bir Latin Amerikalı olmasına rağmen yaka silkiyor bu durumdan. Gülererek “*Orta Amerika’da bu kadar değil durum. Venezuela biraz nevi şahsına münhasır.*” Gülüşüyoruz. Platform ofisinde buluşmak üzere ayrılıyoruz.

X

Sabah kahvaltıda tüm dostlarla vedalaştım. Uluslararası ilişkiler öğrencisi olan mihmandar gençlerimizle barış konferansında buluşmak umuduyla ayrıldık. Sırt çantamı yükledim ve taksiye attım kendimi.

Sokaklardayım. Dostlarla buluşmaya gidiyorum. Merkeze. Daha önce geçtiğimiz yerler. Anıtlara takılıyor gözüm. “Kızıl Ordu Zafer Anıtı” yakınlarında olduğumuzu anlıyorum. Kim bilir, belki görüp fotoğraflama şansı yakalarım. Olmadı ne yazık ki.

Merkezde Platform ofisinin olduğu binaya varabildim nihayet. Çok işlek bir yer. Kenara dizilmiş motosikletler dikkatimi çekiyor. Üstünde oturan insanlar. Her birinde arkada ikinci bir kask... Bizde motokuryeler gibi dizilmişler. Bunların “mototaksi” olduğu sonucuna varıyorum. Biraz bekleyip gözlemek istiyorum. Yanılmamışım. Doğrudan gelip biniyor insanlar, ikinci kaskı başlarına geçirerek. Tam köşede durup bekleyen bir başka motor çarpıyor gözüme. Telefondan müşterisiyle yazıştığını görüyorum. Tıpkı burada taksilerin kullandığı uygulamalar gibi olduğu belli. Karşıdan bir kadın işaret ediyor motorcuya. Buradayım manasında. Sonra da gelip motora biniyor.

Ulaşım sorununa ilginç bir çözüm!

Bu arada önümden korkunç eski, döküntü midibüsler geçiyor. Hemen ışıklarda sağa çekmiş biri, muavin bağıyor: “Aksaray, Aksaray, Aksaray!” Tabii bu benim eklemem. Hangi güzergaha gidiyorsa oranın adını bağırp duruyor. Bizdeki dolmuş meselesi. Özellikle eski, epey eski dönemlerin dolmuşçuluğu gibi. Hoş, şimdi bile bağırp çağırıyor bizdekiler! Yalnız dolmuş niyetine midibüsler kullanılıyor. Ve epey eskimişler. Kimileri salkım saçak dolu.

İki adım ötede ofis. Bense ışıklarda durmuş geleni gideni izliyorum. Önümden “metrobus” geçiyor. Üzerinde böyle yazıyor. Ama bizim “metrobus” değil. Bildiğiniz belediye otobüsleri. Körüksüz. Ve yeni görünüyolarlar. Çokça eskimiş araç çarpıyor gözüme. Ama çok daha fazlası yeni. Kimileri lüks.

Trafikte araçların durumu bir fikir verir insana. Buradaki bariz tezat, ülkedeki zengin-yoksul uçurumunu ele veriyor. Bizde de böyledir. Lakin bizde bu denli eski araç çarpmaz göze pek. Yani “döküntü” kabilinden. Burada bolca var.

Amerikan arabaları, Japon, Çin... Avrupa arabası daha az. Ama Amerikan arabası bolluğu, ki gördüklerim “benzin içen” türünden büyük motorlu araçlar, benzin fiyatlarının düşük oluşunun kanıtı adeta. Taksici ile sohbetimde 50 cent civarında olduğunu öğrendim benzinin. Taksici, ki İngilizce biliyordu ve kartını da verdi *“İngilizce bilen başka taksici bulman zor”* diyerek, *“İran’da bedava”* diyerek durumu özetledi. Benzinin ucuzluğu, taksi ulaşımının da ucuz oluşunu getiriyor. Ama bu ucuzluk tamamen görelil! Bir yoksul Venezuelalı için hiç de ucuz değil elbette.

Daha sonra Platform’daki yoldaşlarla dolaşırken ulaşımına dair başka bilgiler de edindim. Bir metro olduğunu öğrendim mesela. 4 binişlik bir biletin yaklaşık bir dolar olduğunu. Metrobus yazan otobüsler de metro durakları ile bağlantılı otobüsler bu arada.

Elimi yüzümde gezdiriyorum. Sakalım epey uzamış. Uçağa binerken jiletlere el koymuşlardı havalimanında. Bir önceki uçuşta dokunmadıkları jiletler, bir sonraki aktarmada atıldı çöpe. Dışarı çıkıp alışveriş de yapamadığım için saldı sakalı iyice. Bir yerden tıraş bıçağı almam lazım. Ofisin olduğu binaya geliyorum. Girişteki küçük market çarpıyor gözüme. Buradaki ilk alışverişim olacak. Haydi bakalım.

İki uçta iki kapısı olan, taş çatlasa 150 metre-karelik bir market. Her iki kapıda da birer genç erkek dikkatimi çekiyor. Raflara göz atıyorum. Nihayet aradığımı buluyorum. Üzerinde iki fiyat var. Biri ye-

rel para birimi, Bolivar, diğeri dolar. İki tıraş bıçağı için 4,25 dolar gibi bir fiyat görüyorum. İnanılmaz pahalı! Avrupa ortalamasının iki katından fazla olsa gerek. Kasaya gidiyorum. Ve... Doğru tahmin ettiniz, dil problemi. Gençler kasada. Birbirlerine soruyorlar, dertlerini bana anlatamıyorlar, ben derdimi onlara anlatamıyorum. Sonradan anlaşılıyor mesele. Pasaportumu vermem lazım. Onu sisteme giriyorlar. Ondan sonra ürün barkodunu okutuyorlar kasadaki optik okuyucuya. Neyse parayı uzatıyorum. 5 dolar. Paranın orta kısmı biraz yırtık, kabul etmiyor. 50 dolar veriyorum. Onu da bozamıyor. En son banka kartı ile sorunu çözüyoruz. Sanırım bu alışveriş faslı 15 dakikadan fazla sürüyor böylece. Çıkışa geliyorum. Yine durduruluyorum. Fişi vermem lazım. Ürün elimde, hepi topu iki basit tıraş bıçağı. Veriyorum fişi. Bakıyor, tamam diyor, çıkıyorum.

Ben ne yaşadım böyle?!

Yaşadıklarımı gözden geçiriyorum. Göze batan bu son güvenlik işlemi... alışveriş fişinin kontrolü... Açıkça hırsızlık vakalarının yaygın olduğu izlenimi doğruyor. Neden bu olmalı. Hırsızlık böylesine yoğun ise, bunun tek bir anlamı var, yoksulluğun yaygın oluşu. Tek bir görüntü yoksulluğun işareti olarak çarpıyor insanın gözüne.

Sonra “medeni dünya” kısmına kayıyor düşüncelerim. Her markette, AVM’lerdeki her mağaza çıkışında elektronik “duyarlı kapı”lar, alarm sistemleri... Burada bana itici gelen şeyin, olağan yaşamımızda her gün her yerde sıradan bir uygulama olduğunu şaşarak fark ediyorum birden. Fark nerede? Burada “altyapı” yok. O yüzden çok kaba bir şekilde, gözünüze soka soka yapıyorlar bunu. İşini özü ise bizde de, Avrupa’da da, burada da aynı!

Bir kez daha önyargıların nasıl kafamı esir aldığını şaşarak fark ediyorum. Dünyayı, kendimizle birlikte sürüklediğimiz o “tüketim toplumu”nun penceresinden, “küresel bir köy” haline getirildiği tekdüze, basmakalıp bir AVM penceresinden algılamak... ona

göre yargılamak...

Venezuela'nın yoksul olduğunu biliyorum. Böyle olmasını da bekliyorum. Uygulanan ekonomik ablukaların, yaptırımların, sabotajların bu yoksulluğun yaygın oluşundaki rolünü de biliyorum. Haliyle gözümde çarpan görüntü, kendi yaşadığım yerlerle oluşan bariz karşıtlık, “derin bir yoksulluk” olarak etiketlemeye yetiyor. Ama özünde hemen aynı şeyin her yerde karşıma çıktığını, aynı “derin yoksulluk” emaresinin tüm “medeni dünyada” mevcut olduğunu “fark etmeden” yürüyüp geçiyorum, geçiyoruz.

Nasıl da kolayca kanıksıyor insan tüm doğayı ve haliyle “insan doğasını” büyük bir hızla viraneye çeviren “kapitalist normları!” İnsan en fazla yoksulluğa tanık olduğunda düşünüyor olsa gerek böyle şeyleri. Çıplak yoksulluğa... veya yoksulluğun çıplaklığına!

Anlı şanlı “gelişmiş” ülkelerin debdebeli kentlerinde “yekpare camdan” plazaların, göğü delip geçen ıslıl ıslıl binaların devasa gölgelerinin düştüğü sokaklardaki sefalet görünmez oluyor. O devasa gölge, tıpkı Sean Penn'in kısa 11 Eylül filminde olduğu gibi, insanların düşünce dünyasını kaplıyor. Hiç uyumayan o kentlerin ıslıl ıslıl sokaklarının hemen bir gerisindeki karanlık, sefalet, suç ve şiddetin ürkütücü dünyası gözlerden ve gönüllerden uzak kalıyor. Görünmez oluyor yoksul insan. Sefalet görünmez oluyor.

Oysa Brecht ne güzel yazmıştı neredeyse yüz yıl önce, ihtiyaçlarını bir bir seçip kasaya giden ve sonra hesabı çıkarttıklarında “yeterince param yok bunları ödeyecek” deyip marketten çıkan yoksulun kendini unutturmayışını. Çoktan unuttuk, unutturulduk. Görünmez olduk.

Ama burada, yoksulluk, o “ıslıl ıslıl sokaklarda” daha bir görünür durumda. Marketlerin işleyişinden tüm pencere ve kapılarındaki sayısız demir kafeslerden fışkırıyor yoksulluk. Ülkenin ekonomik durumu, “yoksulluğu gizleyebilecek düzeyde” değil. Ortadan kaldıracabilecek durumda hiç değil. Henüz! Onun için önünde inanılmaz uzun bir yol var. Onun için sos-

yalizm yolunda çok köklü ve kararlı adımlara ihtiyaç var.

90'ların ikinci yarısıydı. Rusya üzerine bir araştırma yapıyorum. İktisadi verileri derlemeye çalışıyorum. Yağma ve talanın yıkıp geçtiği Rusya ekonomisinde üretim araçlarının durumu, işçi ve emekçilerin, emeklilerin durumu, iç bütünlüğü bozulan Sovyet üretim yapısının "özellemeler" sonrası durumu... Elbette internet yok. Herhangi bir konuyu araştırmak demek, gazete arşivlerinde bolca toz yutmak demek! Arşiv taramalarında bir haber çarpıyor gözüme. Doğu Almanya'daki durumla ilgili Berlin'in doğusunda yaşayan genç bir Almanla yapılan söyleşi. Hani şu meşhur "Doğu marketlerinde ürün kıtlığı", "Batı'daki bolluk ve refah" üzerine konuşuyor genç. *"İnsanların üçte biri açken, marketlerde 30 çeşit peynir olmasıyla övünmeyi bir sapkınlık olarak görüyorum"* diyerek yerden yere vuran görüşler sıralıyor. "Ürün bolluğu" denen illüzyonunun ne mene bir şey olduğunu çarpıcı ifadelerle dile getiriyor. *"Evet, ürünler çok çeşitli değildi, ama bir markete girdiğinizde bir ürünü alamayacak durumda olmanız diye bir şey de söz konusu değildi. İsteddiğiniz her şeyi alabilecek durumunuz vardı."*

Nereden aklıma geldi şimdi 30 yıl önceki hikayeler!..

XI

Ofisteyim. Konuklar çoktan gelmiş. Ben mi geç kaldım? Hayır, onlar daha erken saate sözleşmişler.

Tanışıyoruz. Amilcar, Kolombiyalı. FARC'dan. Eksik tüfek. Oradan El Salvador'a, FMLN saflarına, derken Nikaragua'da FSLN ile ilişkileri yürütüyor. En sonu Venezuela'ya geliyor.

İnsan Latinlerin bu "enternasyonalist özüne" hayran oluyor. Bunun bir tarihsel arka planı var elbette. İspanyol üniformasıyla gelenler nasıl tüm buraları sömürgeleştirdilerse, sömürgecilğe karşı bağımsızlık savaşı da aynı şekilde "sınır" tanımıyor. Sömürgecinin dayattığı sınırları parçalayıp atmak düşüncesi, Latin ulusal kahramanlarının her daim temel özelliklerinden biri oluyor. Bu yüzdendir ki tüm Latinleri bir araya getirmek isteyen ve bunu büyük oranda başaran Simon Bolivar, ki kendisi Venezuela'nın kurucusu, 6 ayrı ülkenin kurtarıcısıdır, tüm kıta halklarının apayrı bir yere koyduğu "libertator" (kurtarıcı) oluyor.

Bolivar, Zamora, Zapata, Sandino, Jose Marti, Farabundo Marti ve daha sayılamayacak kadar çok isim... Haliyle her ülkenin devrimcisi, kendini bu büyük önderlerin öğrencisi, kıta devriminin savaşçısı olarak görüyor.

Türkiye'den gelmiş birini bulmuş olmanın sevinçle bölgeye dair soru yağmuru başlıyor. Çevirmenliği Thiery yapıyor. Belçikalı, burada üniversitede öğretim üyesi. Marksist. Türkiye, Kürdistan, Suriye ve Rojava, Filistin... İsrail birliklerinin direnişle karşılaşma haberini soruyor Amilcar. Beyt Cin'den bahsettiğini anlıyorum. Orada Siyonist varlığın gençleri kaçırmaya ("gözaltı" diyor Siyonistler) çalışması karşısında küçük silahlarla (kalaşnikoflar) İsrail'e karşı gelen halk, biri ağır olmak üzere birkaç Siyonist

askeri yaralıyor. Siyonistler Humvee zırhlı aracını da bırakarak apar topar kaçıyor. Olayları özetliyorum. İsrail'in başarı kazanamayacağını en başından beri söylediğimizi anlatıyorum.

Bölgeye dair sohbet epey uzun. Anlamaya çalıştıkları çok fazla şey var. Kürt halk hareketinin durumu, ABD ile ilişkiler, Rusya'nın konumu, bizim Rojava ile ilişkilerimiz, konuya bakışımız, Filistin, Hamas... Sohbet bir bakıma Ortadoğu üzerine bir küçük seminer haline geliyor adeta. İki nokta önemli. Rojava ve ulusal hareketin konumu meselesinde uluslararası arenada hâkim olan "anti-Amerikan" bakışın sonucu olarak gerçekliği bütün halinde görememek çok yaygın. Bu nedenle ayrıntılı açıklamalar yapmak gerekiyor. Durumu tüm yönleriyle açıkladığımda tatmin olduklarını görüyorum. İkinci nokta, dinci hareket sorunu. Yine "anti-Amerikan" ve çok haklı olarak "anti-siyonist" bakış, uluslararası harekette çoğu zaman dinci harekete olumlu bakışı getiriyor. Hamas zaten tartışmasız bir durum çoğu için. İran ise "ABD'ye direnen güç" olarak destekleniyor. Sohbetin burasında uzun, gerçekten de uzun bir tarih sunumu kaçınılmaz hale geliyor. İhvan'dan girip Mollalardan çıkan, "yeşil kuşak" teorisi üzerinde duran bir sunum. Jeopolitik ile Marksist bakış arasındaki derin ayrım, sınıf temelli değerlendirmeler... Sunum bittiğinde yüzler gülüyor. Şimdi birbirimizi daha iyi anlayabiliriz! Daha sıcak, daha içten bir hal alıyor muhabbetimiz.

Platform'dan yoldaşlar, daha sonra bugünkü sunumun genişletilmiş halini ders olarak vermemi istiyorlar. İki ayrı grup için iki ayrı ders. Planlıyoruz birlikte.

ABD'nin artan tehditleri gündeme geliyor. Rusya'dan gelen askeri destek ve Wagner'in ülkede aktif olduğuna dair bazı duyumlar dile getiriliyor. Hatta son birkaç gündür elektronik harp aygıtlarının çalıştırıldığı, ABD savaş jetlerinin uçuşlarının önlenildiği türünden söylentiler yaygın. Dahası, internette ABD'li bir profesörün yayını dinledim gelmeden.

Yeni ve etkili Rus füzelerinin Venezuela'ya konuşlandırıldığını, ABD uydularının bunları tespit ettiğini, yeni bir "Karayip Krizi"nin gündemde olduğu, bunun NATO'nun genişlemesine yanıt anlamına geldiği... görüşleri sıralanıyordu. Başka kaynakları taradım he-men. Bulamadım.

Tüm bunlar belirsizlik ormanında belirsiz kaynaklardan çıkan sesler. Belirsizliği daha da artırmaktan başka bir şeye yaramıyor.

Blöf diye niteleseler de durumu, bir belirsizlik, azalmayan bir gerginlik var. Halkta ise en ufak bir kaygı, endişe, panik çarpmıyor gözüme. Yaşam olağan seyri içinde.

Amilcar, eski bir gerilladan daha çok bir teorisyen bakışıyla konuşuyor. Venezuela'yı anlatıyor. Bolivarcı devrimi... Bakış açısı bizimkine ne kadar da benziyor. Özellikle de şunları söylerken:

"İnsanlar sanıyor ki Venezuela'da seçim yoluyla başarılı bir devrim oldu, biz de benzer yolu tutabiliriz. Oysa bu 'barışçıl devrim'in gerisinde neoliberalizme karşı 80'lerin sonundaki halk ayaklanmaları var. Ardından Chavez'in 1992'deki başarısız darbe girişimi var. Zorlu, kanlı bir mücadele var."

Devrim bir kısa dönem etkinliği değil. Koca bir tarihsel dönemin, birikimin ürünü. "Geçmişin ölü eli"ni üzerlerinde taşıyan milyonların kopuşlarla dolu sürekli eylemlerinin sonucu.

Kimileri için tarih ne kolay. Fidel ve 82 yoldaşı Granma ile Küba'ya çıktılar, üç yıl içinde devrimi başardılar! Oh ne kolay, ne rahat!.. Tarih böyle gelişmiyor ne yazık. Değil o çıkarma, Küba Devrimi 26 Temmuz 1953'tek Moncada Kışlası baskını ile de başlamıyor. Gerisinde Küba Komünist Partisi'nin (Halk Partisi) uzun on yıllara dayalı ilmek ilmek ördüğü mücadele, onun gerisinde Marti'ye, Bolivar'a, Zamaro'ya, Zapata'ya, Sandino'ya... adları sayılamayacak kadar çok devrimci lidere uzanan bir tarihsel birikim var. Her devrim için geçerli bir tarihsel yasa bu. Tarih tarafından hazırlanır o.

Kitlelerin uzunca bir döneme yayılan devrimci pratikleri ve buna paralel olarak gelişen örgütlü mücadele, devrimci birikim dediğimiz süreci oluşturur. Devrimci pratik (devrimci eylem) olmaksızın kitlelerin eğitilmesi mümkün değildir. Ve tüm bir tarihsel dönem boyunca meydana gelen irili ufaklı mücadeleler, ortaya çıkan çok çeşitli biçimler ve araçlar kitleleri eğitip bilinçlendirerek devrimci birikim sağlar. Kuşkusuz devrimci birikim tek başına devrimin başarısı için yetmez, ama o olmaksızın devrimin başarı kazanması söz konusu değildir. Başarı için bu devrimci birikimden en iyi şekilde yararlanmasını bilmek, onu güncel pratiğe uyarlayabilmek gerekir.

Devrimlerin tarih tarafından hazırlanmasına gelince... Engels'in o mükemmel özetini anımsamamak mümkün değil. Her devrim, eskiyen kurumların toplumsal gereksinimleri engellemesi sonucu gündeme gelir. Toplumsal gereksinimler, kendilerine engel olan kurumları, yeterli güce ulaşmadığı için belli bir süre aşamayabilir (ki bu, güç biriktirme dönemidir, devrimci birikim dönemidir). *“Ama bu gereksinmeyi her zorla bastırma girişimi, onu, engelleri parçalayınca kadar, daha da belirgin bir duruma getirmekten başka bir sonuç vermeyecektir.”*

Bunları düşünüyorum. Amilcar tam da bunlara uygun bir serim yapıyor. Desteklediğimi görünce yüzünde bir gurur ifadesi beliriyor. Sonra *“Venezuela üzerine çalışmalarımın özetlerini vereceğim”* diye ekliyor. Bir sonraki görüşmemizde o notları hazırlayacak. Bolivarcı devrimi anlamak açısından sağlam teorik özetlere ihtiyaç var gerçekten. Sabırsızlanıyorum. Bu arada yazdığı kitapları imzalayıp veriyor. Biri El Salvador üzerine. *“Bunu Türkçe olarak hiç görmedim. Eğer yayımlanmamışsa çevirip biz yayımlarız”* diyorum. Hoşnut gülümsüyor.

Daha sonra görüşmek üzere ayrılıyoruz. Genç yoldaşla dışarıdayız. Yürüyelim, diyorum. Şaşkın bakıyor yüzüme. Hep taksiyle gitmeye alışmışlar. Bana eşlik etmesi gerektiğine göre benimle oradan oraya

koşturacak. Kimi günler 3 saati bulan yürüyüşlere katlanması gerekecek! İnsanları günlük yaşamlarında gözlemlemek istiyorum. Özellikle yoksul bölgelerdeki yaşamı. Sadece o da değil. Ürünlerin fiyatlarını, insanların alışverişi alışkanlıklarını, ilişkilerini...

Düşüyoruz yola. İstikamet ev. Çevreyi izliyorum. Birkaç anıtı kerteriz olarak belirlediğimden, “Sovyet Zafer Anıtı”nın yakınlarda olduğu sonucuna varıyorum. Ve nihayet! Nazizm üzerindeki zaferin 80. yılı anısına dikilen anıtı görüyorum. Bayrak gerçek Sovyet bayrağı. Rüzgârda dalgalanıyor. Reichstag binasına kırmızı bayrağın dikilişi canlandırılmış. Eski bir dostta rastlamış gibi sevinçliyim. Fotoğraf ve video kaydı... Sohbet ederek yolun karşısına geçerek devam ediyoruz. Orada, metro durağının duvarında Zafer Anıtı grafiti olarak çizilmiş.

Metroya binmek geçiyor aklımdan. Hatta bir ara o eski midibüslere. Genç yoldaş pek yanaşmıyor. Bir başka sefere binerim nasılsa, diye düşünüyorum. İşin gerçeği saatler boyunca bir sandalyede tünemiş konuşmak yordu beni de biraz. Hava kâh açıyor, kâh kapanıyor. Telefonda yağmur tahmini gösterse de yağmıyor bir türlü. Günlerdir böyle. Mavi papağan çiftleri, tıpkı kumrular gibi çiftler halinde denk geliyorum çoğu zaman, o çirkin sesleriyle çılgılık atarak geçiyor tepemizden. O çılgın trafik içinde yürümeye devam ediyoruz.

XII

Amerikamızın Barış ve Egemenliği İçin Halklar Meclisi (sanırım böyle çevirmek mümkün) etkinliği var. Sabah erkenden düştük yola. Kayıt işlemleri gerekecek çünkü. Etkinliği Dışişleri Bakanlığı ile birlikte Simon Bolivar Enstitüsü düzenliyor bildiğim kadarıyla.

Yine genç yoldaşlara taksideyiz. Erken gelebilmek için taksi zorunlu. İnternet yokluğu, program yoğunluğu derken mesajlara da pek bakmışlığım yok. Bugün epey merakta bırakmışım memlekettekileri. Gelişmeleri ülke basınından değil uluslararası basından takip etmek, buradaki hava... nereden bilebilirdim ülkede burası için bir “kıyametin eşliğinde” tablosunun resmedildiğini!

Meğer “her an saldırı olabilir”, “ha saldırdı ha saldıracak”, “emri bu gece mi verecek” diye sırlayıp duruyor bizim burjuva basın. Haber programları “kanlı kanlı” modunda her zamanki gibi. Arada 7 saat dilimi farkı. Programlar nedeniyle denk gelememek. Üstelik mesajlara da yanıt vermeyince...

Oysa burada yaşam alabildiğine olağan akıyor. Bir vurdumduymazlık değil. Bir yanıyla alışkınlar. Diğer yanıyla, askeri anlamda hazırlar. Durumu daha tam resmetmeye çalışayım.

Bolivarcı Venezuela yönetimi, emperyalizmin tırmanan saldırganlığına karşı sistematik bir şekilde, uluslararası etkinlikler düzenliyor. Hemen her ay bir uluslararası etkinlik. Düşmanın saldırganlığına karşı, diplomatik çabalarla ve halklar arası dayanışma ağları ile bir savunma hattı oluşturmaya çalışıyor. İşin askeri ayağı ayrı. O alanda hazırlıklar kesintisiz bir şekilde devam ediyor. 200 binlik ordu, alarm durumunda. 4 milyon (kimi rakamlara göre 8 milyon)

milis, rivayetlere göre Wagner birlikleri, Rusya'nın son derece gelişmiş füze sistemleri... Hava kuvvetleri düzenli olarak önleme ve denetim uçuşları yapıyor. Tek tümceyle... askeri alanda etkili bir güç hazır bekliyor.

Bir ara Maduro, Uluslararası Simon Bolivar Tugayı kuracaklarını duyurdu. 1936 İspanyasındaki Halkçı Cumhuriyeti'ni çağrıştıran bir girişim. Böyle bir tutum, ayrıca Komintern netliğinde bir çıkış anlamına gelir. Yalnızca emperyalist dünya ile değil, uluslararası arenada “komünist öcü”den uzak duracak olan çeşitli “dost güçler” ile de kopuşa götürebilir. Ayrıca “uluslararası hukuk” boyutu da ayrı bir tartışma konusu. Köprülerin havaya uçurulması!.. Bunun, alenen ilan edilmiş olarak hayata geçirilmesi, buna benzer bir kopuşu göze almak demek. (El altından yapılması ise ayrı bir mesele). Üstelik böyle bir güç, askeri anlamda duruma belirgin bir etki yaratmayacak. Hal böyleyken bu türden bir oluşum yaratmak, yalnızca politik bir bakış açısıyla izah edilebilir. Bu açıdan Maduro'nun açıklaması gözü pek bir açıklamaydı. Bir nevi “gemileri yakma” açıklaması. O günden sonra pek bir haber çıkmadı bu konuda. Açık kaynaklarda görünmez oldu. Peşini bırakmadan izlemek gerek!

Gelelim bu “askeri gerginlik” ortamında, Bolivarçı Venezuela'nın diplomatik ataklarına. Dediğim gibi, aktif bir şekilde uluslararası bir ağ yaratmaya çalışıyor. Bunu ülkeler, yönetimler cephesinde sürekli bir temas ile yapmaya çalıştığı gibi, tabanda, halklar arasında da ayrıca yoğun bir faaliyet yürütüyor. Her ay bir uluslararası etkinlik düzenleyerek antiemperyalist, antifaşist, antikapitalist güçleri davet ediyor. Yelpaze geniş.

“Devrim beğenmeyenler” tayfasını bir kenara bırakalım. Uluslararası arenada, sözüm ona nice “komünist”, “sosyalist”, “işçi” partisi, konuya tamamen uzak. “Eleştirel destek” bile gelmiyor akıllarına. Pek çoğu antiemperyalizm (anti-ABD) adına Hamas'a,

hatta İran'a bile destek verebilen nice siyasal aktör, halkçı demokratik bir yönetime açık ara bir mesafe koyuyor! Bir kez daha “emperyalist dünya ile kafa kafaya gelmemek” dürtüsünün ne kadar güçlü olduğunu şaşarak fark ediyorum. Ukrayna meselesinde de böyle olmuştu durum. Eskiden “tatlı su devrimciliği” diye bir tabir vardı. “Tatlı su antiemperyalizmi” de ona benziyor. Güvenli limanları asla terk etmek istemeyen, “konfor alanlarına” hapsolmuş bir “muhaliflik” bunlarınsa olsa olsa.

İşte “bu türden muhalifler” riayet etmese de, Bolivarcı yönetimin düzenlediği uluslararası etkinliklere katılım hiç de az olmuyordu. Bu yüzden ABD yönetimi uluslararası sivil uçuşları açıkça tehdit etti. “Hava sahasını kapalı varsayın” dedi. Tüm emperyalist merkezlerden ve onların eteklerine sığınmış kapitalist ülkelerden uçuşlar derhal kesildi. Bugünkü etkinliğe uluslararası arenadan 2000 konuk beklenirken, rakam 300 ile 500 arasında kaldı. Bunların büyük kısmı Latin ülkelerinden. Onlar charter seferleri ile getirilebildi. Avrupa'dan gelecek olanlar ancak Kolombiya, Panama vb. ülkeler üzerinden, yine charter seferleri ile getirilebildi. ABD'nin tehdidi bu bakımdan “işe yaradı”.

Tehditler hala sürüyor. Yoğun hem de. Öte yandan “nobel ödüllü faşist” üzerinden yeni bir medya kampanyası da köpürtülüyor. Buna rağmen durum burada sakin. Gevşeme yok, ama panik de yok.

Etkinliğe gelenler canlı, neşeli. Sloganlar, marşlar... Kayıt işlemleri zaman alıyor. Uluslararası konuklara, TV programı için kısa söyleşiler yapabilecekleri söyleniyor. TeleSur, Dışişleri Bakanlığı'na bağlı bir yayın kuruluşu ve daha iki ayrı televizyon. Kayıt işlemi ardından söyleşiye geçiyorum. Emperyalist saldırganlık, halkların dayanışması, Venezuela hakkında izlenimler...

Söyleşi sonrası yine uzun bir bekleme. Program daha önceden dağıtıldı ama... Onu uygulayabilen bir irade, eminim ki dünyayı yerinden oynatır! Çizelgeye

göre en az iki saat gerisindeyiz programın!

Hasır şapkalı, mavi tişörtlü kalabalık bir grup çarpıyor gözüme. Hangi ülke temsilcileri acaba? Alabildiğine şamatacı, neşeli bir grup. Yanımızdan geçerken içlerinden bir genç, boynumda asılı olan “uluslararası davetli” yazısını görünce duruyor. Konuşmaya başlıyor hemen. Malum, İspanyolca. Uluslararası davetlilerin çoğunluğu Latin ülkelerinden. Haliyle buranın mutlak hâkim dili İspanyolca. Utanarak “No Espanol” diyorum. Tarzanca, jest ve mimikler... Nereden geldiğimi merak ediyor. Türkiye. Elimi kuvvetle sıkıyor. Balıkçı olduğunu söylüyor. Oturumlar başladığında bu grup, Venezuela Balıkçılar Birliği idi sanırım, özel bir ilgi görüyor. Kürsüden defalarca duyurusu yapılıyor. Son günlerde ABD emperyalizminin acımasız hava saldırılarında 83 sivil, bunların büyük kısmı balıkçı, katledildi. Burada en fazla sesini duyurmayla çalışan onlar. Ekmeklerinin peşindeyken ABD’nin boy hedefi olan onlar. Hem de askeri anlamda boy hedefi.

Nihayet salona geçiyoruz. 800 dolayında sandalye olduğunu hesaplıyorum. Yer yok. Ek sandalyeler geliyor. Yine ayaktayız. Bin kişiyi aştık sanırım. Nihayet yeniden eklenen sandalyelerden birine yerleşebiliyorum. Coşku yüksek. “Kumandan Chavez’e sözümüz var!” Katılımcı ülkeler sayılıyor. Liste gerçekten kabarık. Ama bu bir “diplomatik liste” değil. İşçi örgütleri, kadın örgütleri, yerli örgütleri, öğrenci grupları... böyle söylüyor sunucu. Özür diliyor: atladıklarım varsa kusuruma bakmasınlar. Küba’nın adı geçtiğinde salon inliyor. Bir grup ayakta, Küba bayrağı, pankart... Anlıyorum ki Küba delegasyonu. Derken Filistin adı telafuz ediliyor. Alışkın olduğumuz üzere, salon kelimelinin gerçek anlamında inliyor. Öylesine içten ve coşkun bir sevgi.

Panel öncesinde müzik dinletisi. Adını anlayamadım ne yazık kadın sanatçının. Sonra öğreniyorum, Marta Doubiers. Mücadelenin gediklilerinden olduğu anlaşılıyor. Sunucu onun mücadele saflarındaki

duruşundan övgüyle bahsediyor. “Bir savaşçı” olarak niteliyor. Salonda coşkun bir sevgi gösterisi var ona.

Ardından Halk İktidarı Dışişleri Bakanı, açılış konuşması yapıyor. Halk Meclisi başkanı Rodriguez, Küba, Arjantin ve Venezuelalı konuşmacıların yer aldığı bölüm sonrası artık ara veriliyor. Yemek vakti. Bir önceki konferansın mihmandarlarını görüyorum. Franco, Gabriel, Victoria... PSUV gençliği yeni ekiple ilgileniyorlar. Gabriel yine “kardaş” diye sarılıyor. Sıcak kısa söyleşiler... Görüşmek dileğiyle ayrılıyor. Şimdi aç mideleri doyurma zamanı!

Yemek yerine geçtiğimizde saat 14.26. Oysa ikinci bölüm 14.00’te başlayacak! Programın çok gerisinde bir tempo.

İkinci bölüm başlıyor. “Ekonomik savaş ve politik zorbalık”, üst başlık.

Kübalı Beşler’den Fernando Gonzalez’in, Venezuela Halk Meclisi başkanının aralarında olduğu konuşmacılar podyumdaki yerlerini alıyor. Fernando “Küba, dostluğunu ve kardeşliğini asla pazarlık konusu yapmaz” deyince salon yine çınlıyor: “Küba Si, Yanki No!” Bu sözler, geçenlerde emperyalist basında “Küba’dan bir heyet, Maduro sonrasını görüşmek için ABD’ye gitti” yalanına (bu oltaya gelenler de oldu) verilen bir yanıt! Son derece devrimci bir konuşma.

Konuşmalar, sunumlar... ABD saldırganlığını mahkûm eden, durumu açıklayan, “uyuşturucu trafiği” ve “güneş karteli” suçlamalarının saçmalığını vurgulayan konuşmalar. Bir kez daha vurgulamam gerek. Konuşmalar biçim olarak coşkulu, içerik olarak devrimci. Aktarabilmem mümkün değil ne yazık ki. Takip etme ve anlama çabası, not tutmama engel oluyor.

Bir sonraki panelistler “Bilişsel Savaşa Karşı Dünyanın Sesi” üst başlığı çerçevesinde konuşuyor. Ekvador, Venezuela, Meksika, Nijer (video) yer alıyor. Bilişsel savaş üzerine sunumlar gerçekleştiriyorlar. İlgi çekici vurgular var. Coşku ve düşmana meydan okuma da eksik değil konuşmalarında. Salonu coş-

turuyorlar. İlk grubun aksine, kadınlar çoğunlukta ikinci panelist grubunda. Monroe Doktrini, Trump'ın yeni "Strateji Belgesi", Nobel ödülünün azılı faşist Machado'ya verilmesi... ayrıntılı örneklerle açıklıyorlar görüşlerini.

Konuşmaların ardından yine ara veriliyor. Son bölüm "Dünya Ananın Korunması". Ve ardından soru cevaplar. Ama programın çok gerisinde kalınmış durumda. Francoların ekip otele dönüyor. Biz de Platform'dan genç yoldaşla ayrılıyor. Bir saatlik yürüyüş bekliyor bizi.

Mavi papağan çiftleri ve grupları bağrışarak tepemizde uçuşuyor. Papağanları kafeslerde görmeye alışkın diyarların insanları olarak imrenerek seyrediyoruz bu güzel manzarayı. Hava kararmaya başlıyor bu tropikal bölgede.

Sokak satıcıları, bizdeki nohut-pilavcılar, kokoreççiler ayarında sokak "lokantaları" çok yaygın. Az sayıda büyük restoran gördüm şimdiye kadar. Genel olarak küçük, büfeden hallice yemek salonları. Sokak kültürü daha yaygın. Artık karanlık iyice bastırıyor. Sohbet ederek, çevreyi dikkatli gözlerle izleyerek yürüyoruz.

XIII

Akşamdan kontrol ettim bugünkü programı. "DAY 2 - Wednesday, December 10 /08:00–11:00 | Reports, Conclusions, Agreements & Presentation of the 'Caracas Manifesto'"

Sabah yürüyerek gitmek iyi olur. Çevreyi de izlerim üstelik. Dün gece yürüyerek geldik, ama karanlıktı. Gündüz gözüyle gözlem... Yol yaklaşık 50 dk.

Evdən çıkışım biraz gecikti. Sanırım 20 dakika kadar geç kalacağım. "Telafl edilebilir bir süre". Etrafl meraklı gözlerle süzerek ilerliyorum. Adımlarım olağandan biraz hızlı. Gecikme süresini ne kadar kısaltabilirsem kar.

Bolivarcı Venezuela Üniversitesi'nin önünden geçiyorum. Yolun her iki yanına uzanan bir kampüs silsilesi. Sağdaki kısımdan taksikle geçtiğimizi anımsıyorum iki gün önce. Kampüs içinden araçların böyle serbest geçişini yadırgamıştım. Hala da kafama yatmıyor. Şehir trafiğinden azade olmalı bir üniversitenin kampüsü. Sol taraftaki kampüs çok daha küçük diğer tarafa göre. Önünden geçerken dikkat ediyorum kapiya. Ne güvenlik görevlisi, ne jandarma, ne polis! Öyle turnikeler falan da yok. Öğrenciler rahat bir şekilde geçip gidiyorlar.

İlginç bir durum, diye düşünüyorum. Eğer "toplumsal ayrışma", kamplaşma, gerilim diyeceksek, burada da var. Hatta emperyalizmin tam desteğine sahip alabildiğine azgın bir karşı devrimci güruh var. Şimdi gemi azıya almış olan biri Norveç yolcusu. Nobel "barış" ödülünü alacak! ABD'nin askeri işgalini isteyen, savaş çıkmasını, ortalığın kan gölüne dönmesini isteyen, bunun için aleni çağrılar yapan bir "barış savaşçısı"! Şu burjuva dünya ahmaklıkta gerçekten sınır tanımıyor. Ya da daha doğrusu, ahmaklıklarını

gizleyebilecek ortam ve koşullara sahip değiller artık eskisi gibi. Tüm ikiyüzlülükleri, tüm çirkinlikleri, hiçbir çabanın örtemeyeceği kadar açık ve yalın artık.

Adımları daha da hızlandırıyorum. Dün akşamki sokak “restoranlarından” eser kalmamış. Demek akşamları çalışıyorlar. Tepeden yine çiftler ve sürüler halinde mavi papağanların uçuşuna tanık oluyorum defalarca. Her görüşümde şaşırmaktan alamıyorum kendimi. Bu kadar çok sayıda papağanın böylesine özgür uçuşup durması tuhaf geliyor.

Tempolu bir yürüyüşün ardından ulaşıyorum konferans binasına. Çok sakın görünüyor dışarısı. Salona giriyorum. Boş! Oysa adımlarımı hızlandırmış olmama rağmen 15 dakika gecikmiş durumdayım!.. Yan tarafa geçiyorum. Dünkü konuklardan, panelistlerden bazıları orada. Keza televizyon röportajları için hazırlanan bölümler de dünkü konumlarını koruyor. Ama çok az insan var ortalıkta. “Latinlerin gevşekliği” deyip tekrar dışarı çıkıyorum. Salona yöneliyorum. Pasaportumu bırakıp çeviri için ses cihazını alıyorum. Ne yapsam... Salonda çevirmenlerin kabinlerinin arka tarafında bulunan sandalyelerden birine oturuyorum. Bilgisayarı açıp çalışmaya koyuluyorum. Haber taraması, notlar, e-posta kontrolü... Sonra oturup yazmaya koyuluyorum. Zaman akıp geçiyor hızlı bir şekilde. Ses ekibi sahneyi düzenliyor. Gelen gidenler oluyor. Selam verenler, şen şakrak konuşanlar... Kalabalık gittikçe artıyor. Program başlamadan yazıyı göndersem iyi olacak...

Yazıyı tamamlayıp gönderiyorum büroya. Saat 11.30 olmuş! Hala başlamadı program. Böyle bir şey nasıl mümkün olabilir! Şaşkın ve biraz da kızgınım. Programı yeniden kontrol ediyorum. 8’de başlaması gerekiyor. Platform grubuna gelen liste böyle diyor. Sonra aklıma programın basılı olduğu renkli PDF bülten geliyor. Onu bulup kontrol ediyorum. Olamaz, burada programın saat 10’da başlayacağı yazılı! Şaşkınım. Uykusuz geceye rağmen programa yetiseyim diye erkenden çıktım yola. Meğer program saat 10’da

başlayacakmış. “Boşuna kızıp durmuşum” hissi kaplıyor içimi. Sonra kendime şaşıyorum. Bu haliyle bile bir buçuk saat gecikmiş durumda program ve ben “organizatörlere haksızlık yapıyorum” hissindeyim!

Nihayet dünkü sunucu mikrofonun başına geçiyor. Saat 11.40. Bir şeyler söylüyor. Anlamıyorum. Çevirmenler kabinlerde. Ama çevirmiyorlar. Neden sonra başlıyor çeviri. Sunucu canhıraş bir şekilde ortalıkta ayakta duranları oturmaya ikna etmeye çağırıyor. Yinelenen çağrılardan sonra başıboş dolaşan, ortalıkta dikilen katılımcılar sandalyelere yerleşmeye başlıyor. Saat 11.50! Derken müzik grubu alıyor sahneyi. Genç bir delikanlı protest bir şeyler seslendiriyor. Nihayet herkes yerini alıyor. Sahnede panelistler de konumlanıyor. Program başlıyor. Saat 12.00!

Dün tanıştığım, daha doğrusu benimle tanışan genç öğrenci, Alejandro, beliriyor yanımda. Merhabalaşıyoruz. Konuşmayı çok seven bir genç. “İngilizce pratik yapmak istiyor” diye düşünmüştüm dün. Benim genç mihmandarların selam vermesini görmüş ve gelmişti yanıma. O zaman tanıştık. Durmaksızın konuşuyor. Hızlı konuşuyor. Pek çok şey anlatıyor. Kimi insanlar böyle. Hiç tanımadığı insanlarla bile hemen iletişime geçer. Karşısındakinin durumunu, isteğini, eğilimini düşünmez bile. Hemen anlatacak bir şeyler bulur. Konuşur. Sürekli konuşur. Alejandro böyle biri.

Ben konuşmacıları dinleyip notlar almaya çalışıyorum. Sahnedeki ilk konuşmacıya bakarak “dün de vardı” diyorum. Alejandro konuşmacının Dışişleri Bakanı olduğunu, dün bulunmadığını söylüyor. Ama ben bunu dün gördüm. İlk konuşmacı buydu. Hayır diyor. En sonunda dünün programını buluyorum bilgisayardan. Kontrol ediyoruz. Evet, Dışişleri bakanı dünkü açılış konuşmasını yapmış! Benim genç arkadaşım rahat. İlginç, kaçırmışım diyor. (Bu arada benim koca Dışişleri Bakanı’nı öğrenememiş, tanıyamamış olmam da tuhaf doğrusu!)

Konuşmalar önemli. Birden birtakım çıkarımlar,

maddeler sıralandığını, hatta söz konusu olanın bir manifesto olduğunu fark ediyorum. Ne zaman geldi bu toplantılar bu aşamaya? Dışişleri Bakanı Yvan Gil çeşitli önerilerden, derlenen görüşlerden, çıkartılan sonuçlardan bahsediyor.

Ara ara haberleri taramaya devam ediyorum. Akılmanın bir köşesinde ABD askeri yığınağı ve yoğunlaşan tehditler. Sosyal medyadan ABD askerlerinin bir petrol tankerine el koyduğu haberini görüyorum. Alejandro'ya gösteriyorum haberi. Haber yayımlanalı bir dakika olmuş. O, bu kadar "anlık" haber takibi yapmama şaşıyor. Bense okunmakta olan Manifesto'ya nereden ulaşabileceğimin derdine düşmüş bulunuyorum. Bunlar önemli. Gördüklerim, tanıklıklarım, okuduklarım, tartışmalarım... canlı bir devrimi, devrimci gelişmeleri, amaç ve yönelimleri, nesnel şartları öğrenmeye çalışıyorum. "O müthiş bahtiyarlık", peşine düştüğüm.

İkinci oturum Monroe Doktrini ve Bolivarcılık üzerine. Küba'dan ve Kolombiya'dan gelen uluslararası delegeler ve Venezuela Başkan yardımcısı Delcy Rodriguez konuşmacı. Bir kez daha anlıyorum ki Bolivarcı yönetim bu etkinliğe çok önem veriyor. İki gündür Halk Meclisi Başkanı, Dışişleri Bakanı, Başkan Yardımcısı... Alabildiğine "ağır toplar" sürülmüş sahaya!

Delcy Rodriges'in sol kolu ve diğer elinin iki parmağı sarılı. Sanki bir kaza geçirmiş. Sargılı kolunu sallayarak ateşli bir konuşma yapıyor. Konu, Monroe doktrini ile Simon Bolivar'ın görüşlerinin karşılaştırılması. Trump'ın yeni "Strateji belgesi" Monroe doktrinin güncellenmiş hali, hatta bu son belgeyi Trumpoe Doktrini diye sunanlar hiç de az değil! Delcy hararetli bir şekilde bu doktrinin "beyaz üstünlükçü" ve "emperyalist karakteri" ile Simón Bolívar'ın eşitlik ve köleleştirilmiş ve eskiden köleleştirilmiş Afrikalılar ve yerli halklara saygı hedefleri arasındaki keskin zıtlıktan bahsediyor. Birincinin nasıl bir emperyalist hegemonya peşinde koştuğunu, Bolivar'ın ise kıtasal

birlik, bir arada olmak, dayanışma, birleşme üzerinde durduğunu anlatıyorlar.

Bu arada Alejandro: “Monreo doktrini ile Simon Bolivar’ın yaklaşımları arasındaki fark konusunda ne düşünüyorsun”? İlginç bir çocuk bu. Sohbet sırasında hiçbir örgütlü yapıda olmadığını, “politika için hazır” olmadığını, “eğitimine ağırlık ver”diğini anlatıp duruyor. Ama öte yandan politika ile alabildiğine ilgili. Ve hiç tanımadığı biriyle tamamen politik konular üzerine sohbet etmeye çalışıyor! Bizim ülkede olsa “fazlasıyla kuşkulu” diye sınıflandırabilirdim kolaylıkla kendisini.

İkinci oturum da bitiyor. Yemek molası. Uzun bir kuyruk var. Dünkü gibi göl kenarındaki çadırlara gideceğimizi bekliyordum. Oysa burada ip gibi dizilmiş durumdayız. Derken minyon tipli bir kızcağız geliyor. Görünüşü en fazla 13-14. Ama muhtemelen üniversite öğrencisi. Belki 19-20 yaşındadır. İspanyolca mı İngilizce mi konuştuğumuzu soruyor. Ardından İngilizce devam ediyor. “Bir yanlışlık oldu. Lütfen yerlerinize dönün. Daha sonra yemek dağıtımı yapılacak. Şimdi program kaldığı yerden devam ediyor”.

Bizi böyle apar topar geri döndürmek istediklerine göre olağandışı bir şey olmuş olmalı. Saldırı? Ya da bununla ilgili çok ciddi bir açıklama? Kafamda dönüp duruyor sorular.

Yerlerimize dönüyoruz. Filistinli bir kadın konuşmacı çıkıyor kürsüye. İspanyolca konuşuyor. El Mayedin’in İspanyolca yayınından Filistinli gazeteci. Coşkulu, militan bir haykırış. Ardından bir başka kadın daha. O da Lübnan’da yaşamış, uzun süredir Venezuela’ya yerleşmiş bir Filistinli. Bu oturum “Filistin ile dayanışma” başlığıyla gerçekleştirilen oturum. Konuşmalardan sonra Filistinliler bulunduğum yere göre ters taraftan ayrılıyorlar. Birden aklıma çantamdaki son çıkan Filistin kitabımızın İngilizce baskıları geliyor. Ama Filistinli yoldaşları yakalamam mümkün değil. Hayıflanıyorum.

Platform’dan iki yoldaş ve Alejandro ile birlikte

yemek sırasında'yız. Benim yaşlarımda bir adam beliyor karşıımızda. Asker yeşili bir kıyafet var üzerinde. Üniforma desem, tam uymuyor. Sivil desem, gene uymuyor. Bir ilginç giysi. Alejandro tanıştırıyor: Babam. Biraz önce telefonda birileriyle İspanyolca konuştuğunu hatırlıyorum. Baba da oğlu gibi çok sıcakkanlı ve konuşkan. Akıcı bir İngilizce ile konuşuyor. Oğlunun bu dili ondan öğrendiği izlenimine kapılıyorum. Kendini takdim ediyor: Alejandro! Şaşkın bakıyorum. Oğlunun adı bu. Baba izah ediyor. Benim ve benim babamın adı da Alejandro. Babadan oğula geçen isim zinciri!

Yemekleri alıp yine sandalyelerimize dönüyoruz. Hem yiyecek, hem konuşacağız. Kim olduğunu, ne yaptığını anlamaya çalışıyorum babanın. Ben sormadan anlatıyor baba Alejandro. Konuşkanlık genetik bu ailede. ABD’de eğitim almış. Daha doğrusu master için ABD’ye gitmiş. 80 öğrenci olarak gitmişler. Chavez başa geldiğinde bunların yalnızca ikisi dönmüş. Geri kalanı orada kalmış. Anlatıyor. Ben biraz merak, biraz kuşku ile, tarihleri karşılaştırıyorum. Anlatımlar arasında tutarlılıkları test ediyorum. Hikayeler genel itibariyle örtüşüyor birbiriyle. Tutarlı bir örgüsü var.

Sorular sormaya başlıyorum. Bir gazeteci olarak öğrenmek, buradaki halkın yaşamını anlatmak için öğrenmem gerek. Başını sallıyor. “Bu yüzden anlatıyorum zaten bütün bunları”. İlk soru, asgari ücret. Çünkü Karakas’ı dolaşmaya başladığım andan itibaren marketler, ürün fiyatları, sokak pazarları, halkın alım gücü... sürekli gözlem ve anlama çabası içindeyim. Üstelik Platform’dan bazı yoldaşlar asgari ücretin 100 dolar veya daha az olduğunu söylemişlerdi. Matematik, gördüklerimle duyduklarımı bağdaştırmaya yeterli değil!

Genç Alejandro giriyor hemen söze. Asgari ücret 130 doların biraz üzerinde. Ama genel olarak insanlar biraz daha çok kazanır. Ortalama ücret 200 doların üzerindedir. Ben özel işlerde çalışıyorum, aynı

zamanda okuyorum. 310 dolar kazanıyorum ayda.

Marketlerdeki fiyatlar... Bu paralarla geçinebilmek matematiksel olarak mümkün değil. Baba kafasını sallıyor. “Fiyatlar, evet. Çok yoğun ambargo, hatta abluka var”. Biliyorum, yaptırımlardan, sabotajlardan haberdarım. “Evet, fiyat yüksekliğinin en temel sebebi bu. Ama öte yandan, Venezuela’da eğitim. Kindergarden’dan (aynen bu sözcüğü kullandı) üniversiteye kadar tamamen parasızdır. Yurtdışında master yapacağınız zaman devlet destek olur size. Sağlık hizmetleri tamamen ücretsizdir. Elektrik ya tamamen ücretsizdir ya da bazı durumlarda çok komik rakamlarda fatura gelir. Su, aynı şekilde ücretsizdir.”

Daldan dala atlıyor baba Alejandro. Ülkesinin durumunu, British Guyanası denen yerin aslında Venezuela eyaleti olduğunu, ora üzerinden nasıl yer altı ve yer üstü zenginliklerinin çalındığını... Sonra petrol tarihçesine, geçmişte ülkeyi yöneten azınlığın nasıl bir ihanet sürecinde olduklarını... Yurtdışında okuyan yönetici/teknokrat kesim veya nesil meselesi... Bu gerçekten başlı başına bir sorun. Küresel sermayenin tüm kapitalist dünyaya “hizmetli memur” yetiştirme akademileri aslında emperyalist merkezlerdeki anlı şanlı üniversiteler. Kimi geldikleri ülkenin “yönetici eliti” arasında yer alıyor, kimi istihbarat örgütünde, kimi iktisadi yönetim aygıtında... Büyük çoğunluğu “gönüllü köleler” oluyor bunların. Lafın burasında anlattı, kendisiyle birlikte master eğitiminde ABD’ye gönderilen 80 öğrencinin hikayesini. Ve biri Alejandro olmak üzere sadece ikisinin ülkesine döndüğünü ve Bolivarcı Hükümetin hizmetinde yer aldığını.

Sohbet alabildiğine canlı. Karşılıklı sorular, konuşmalar, yanıtlarla bir saat kadar sürüyor. Askeri konulardan iktisadi sorunlara, politik yapıdan komünlere, hemen her konuda konuşuyoruz. Özellikle “petrol ekonomisi” konusu ilgi çekici bir söyleşi. Geçmişte bu konuda nasıl sahtekarlıklar olduğuyula başlayan, Chavez’in “üretim ekonomisi” ısrarına doğru gelişen bir sohbet. Buna gerçekten önem veriyorum,

Çünkü bir ara Amilcar’la sohbetimizde de benzer şeyler konuşulmuştu. Chavez dönemi ekonomi politikalarında önemli bir yer tutuyordu bu konu. Bir başka mektupta mutlaka ele almam gereken bir konu.

Öğle yemeği sonrası hangi oturum var? Şaşkınlıkla bugünkü oturumun bittiğini öğreniyoruz. Yanımdakilere Manifesto’nun kaç maddesi olduğunu soruyorum. Kimse emin değil. Ama on madde olduğu tahmini yaygın. Bu maddeleri nereden bulacağımı düşünerek salondan ayrılıyorum. Dışarıda bir sağanak var. Ilık bir yağmur. Otellerden gelen delegeler otobüslerine biniyorlar. Mavi papağanlar bağrışarak başımın üzerinde geçerlerken, kendimi yağmurun altına atıyorum. Nasılsa birazdan duracaktır.

XIV

“Çok gezen mi bilir, çok okuyan mı”. “Çok gezen tabii. Çok okuyan, o gezenin yazdığı kitabı okuyor!” Nereden çıktı şimdi bu bayat muhabbet? 30 yıl öncesinden bir oyunun repliği... Yıllar yıllar öncesinde izlenmiş bir sahne.

Burada, memleketten neredeyse on bin km uzakta, yıllardır gözlem alanıma girmeyen o kadar çok şeye tanık oluyor ve o kadar çok şey öğreniyorum ki! Okumalarım bile bu “çok gezme” edimiyle yoğunlaşıyor. Ve bu ülke deneyimine eğilmemiş, gereken önemi vermemiş olmaktan arlanıyorum. Oysa bir Leninistin her canlı deneyimi bir laborant titizliğiyle incelemeye alması, ondan sonuçlar çıkarması, öğrenmeye çalışması gerekir. Bir kez daha... kibir, kötü bir şey.

Okuyorum. Eleştirel notlar düşerek okuyorum. Ama aynı zamanda gözlemliyorum. Çoğu zaman el yordamıyla, zikzaklar çizerek, ileri ve geri salınımlarla ilerleyen bir devrim. Amilcar’ın yerinde ifadesiyle “süreç halinde devrim!”

Her devrim “süreç halinde”dir. Kelimenin kendi anlamında bir yenilik yok burada. Ama bu ifade, Amilcar farkına varmasa da, devrimin kurmaylarının yeterli ve yetkin bir Marksist-Leninist eğitimden geçmemiş olmalarından ileri geliyor. Kitabı olanın dışında, “yeni sentez” peşinde giderlerken, değişik coğrafyalarda değişik etiketler altında yürünmüş olan yolların, kimi yanlış sapakların, kimi çıkmaz sokakların yeniden adımlandığının farkında değiller. Yetkin bir teorik bakış eksikliği hissediliyor. Ama irade devrimci. Amaç devrimci. Böylece “ya yeni bir yol buluruz, ya da yanılırız” mottosuyla yürümeye devam ediyorlar.

İnsan gözlemledikçe ve okudukça, gerçekten can-

lı bir devrim sürecinin işlediğini görüyor, anlıyor. Üstenciliğe, burun kıvırmaya yer yok. Ya da KKE'nin o uğursuz rolüne paydaş olan kankalarının neredeyse azılı bir karşı devrimci tutumla gelişmekte olana cephe almanın manası hiç yok. (Tam da bu konuya dair kafa yorarken, Venezuela Komünist Partisi'nin KKE yancısı parçasının "Genel Sekreter"i, aynı zamanda milletvekili Oscar Figero'nun, KKE web sayfasında bir söyleşisini görüyorum. Düştüğüm kenar notu şöyle: bilinçli bir CIA ajanı değilse, korkunç sorunlu bir kişilik! Gerçeklikle, hem dünya hem ülke gerçekliğiyle bağını tümünden yitirmiş birinin hezeyanları...) Koşulları ve amaçlanana anlamaya çalışmak gerek. Ondan sonra eleştirel sonuçlar çıkartılmalı. Olumlu ve olumsuz yönler ortaya konmaya çalışılmalı.

"Egemenlik bir defaya mahsus değildir; sürekli-dir." Bu, o ünlü Paris Komünü'nde bahsedilen "geri çağırılma mekanizması"ndan başka bir şey değil. Ve daha 1999 Anayasa'sına girmeyi başarmış maddelerden biri. Yani Chavez'in seçimle başa gelmesinin (1998) hemen ertesi yılı yapılan anayasa. Ve orada "geri çağırılma hakkı" bir anayasa maddesi haline getiriliyor. Çok önemli bir nokta. Chavez yönetiminin, Çavista iktidarının temel yönelimini göstermesi açısından önemli.

"Süreç halinde devrim" olarak Bolivarcı devrim, özellikle 2002 yılındaki CIA destekli darbenin püskürtülmesinden sonra daha "sol"a yöneliyor. Bunda, darbeyi püskürten Venezuela emekçilerinin, yoksul halkın, işçilerin payı büyük. O kritik anda sokaklara akan, başkanlık sarayını kuşatan yoksul emekçiler, ordu içinde darbecilere karşı olan kesimi daha kararlı ve güçlü hale getirirken, karşıt unsurları tarafsızlaştırmayı başardılar. Böylece ordunun darbeye karşı olan kesimi Chavez'i tutsak olarak tutulduğu kışlardan kurtarıp tekrar Miraflores'e, başkanlık sarayına getirdi. Darbe kesin olarak yenilgiye uğratılmıştı. Bu, yalnızca devrimin dönüm noktalarından biri değildi. Aynı zamanda Chavez'in kişisel ve düşünsel dünya-

sında da bir kırılma, daha doğrusu bir sıçrama anıydı. Daha sonra bir televizyon söyleşisinde bu olayın anarken, “o tarihten sonra kendimi yoksul halka adanmaya kesin olarak karar verdim” diyecekti. Daha önce girdiği yolu, şimdi sosyalizm doğrultusunda daha kararlı bir şekilde yürümeye karar vermişti.

Yoksul halkın konut sorununun çözümü için yoğun çabalar, okuma-yazma seferberliği, kooperatiflerin komünlere dönüşümün başlaması... hepsi darbenin püskürtülmesinden sonra adımlar, atılımlar. 2005’ten itibaren Kübalı doktorların, özellikle dağlık, ulaşılabilen yoksul ve yerli nüfusun olduğu bölgelere dönük seferber edilmesi, sağlık merkezlerinin bu ücra bölgelerde kurulması... Bir kez daha, Amilcar’ın o güzel ifadesiyle “süreç halinde devrim” gelişiyor, güçleniyor. Unutulmamalı. Bolivarcı iktidar yola “kendi devleti” ile başlamadı. Bunun için “zora dayalı devrim” gerekir. Eski burjuva devlet havaya uçurulur, yenisi adım adım inşa edilir. Enerjik devrimci bir diktatörlük şeklinde... Bu, ileri doğru atılacak her tür adımda karşımıza çıkan/çıkacak olan “sürtünme etkenlerinin” bertaraf edilmesi için gerekli. Aynı zamanda burjuva devletin ortadan kaldırılması, karşı devrimin eski aygıt içindeki mevzilerinin ve uzantılarının girişeceği sabotajlarını akamete uğratar. Bu, etkin karşı devrim örgütleyecek olanların temel aygıtının parçalanması demek.

Ne yazık ki Bolivarcı devrim bu yoldan ilerlemedi. O, burjuva aygıtı dayanarak yol almaya çalıştı. (Amilcar’la daha sonra bu konu üzerine sohbet etme fırsatımız oldu. Bir başka mektupta sıra o sohbete gelecek.) Haliyle devrim hep ağır aksak, yalpalayarak yol almak zorunda kaldı. Yine de 2005-2006, bir başka sıçrama anı sayılmalı. Altyapıda belirli ilerlemelerin ardından, daha kesin ve keskin adımların atılacağı, daha kesin kararların alınacağı bir dönemin başlangıcı o yıllar.

Ocak 2005’te Dünya Sosyal Forumu’nda Comandante Chavez, insanlığın hayatta kalmasının artık

dünya çapında sosyalizmin gelişmesine bağlı olduğunu, iklim felaketi ve yoksulluğun insan varlığını tehdit ettiğini ve sadece işçi sınıfının kar güdümü emperyalist ülkeleri durdurabileceğini ilan etti. “21. yüzyıl sosyalizmi” resmi olarak burada dillendirildi. İfade muğlak. İfade ediliş biçimi “geçmiş deneyimlere” olumsuz bir gönderme hissi uyandırıyor. Ama yine de hedef olarak sosyalizm, tüm dünyaya açıktan ilan ediliyor. Bundan sonrası kavramsal düzeyde ortaya atılan, altı hemen tamamen boş olan bu “kabuk”un doldurulması sürecidir. Deneme ve yanılma, dildeki eleştirilerin pratikte sınanması, adım adım kendi yolunu bulmaya çalışması...

Amilcar’a söylediğim bir küçük “tez”i burada yineleyelim. Chavez, Marksist Leninist tedrisattan geçmemiş biri. Düşüncesi bütünsel yapıdan uzak. Latin Amerika’nın tarihi derinliklerine uzanan güçlü bir devrimci damardan besleniyor. Ama bunun Marksizmle harmanlanması henüz gerçekleşmemiş. Büyük bir devrimci. Ama bu yön eksik. Marksizmle harmanlama zaman içinde gelişiyor. Onun sosyalizme yürüyüşü, aynı zamanda sürekli bir arayış. Bolivarcı devrimin yürüyüş serüveninde, nesnelliğin yanında, devrimin liderinin bu yönünün de etkisi var. Maduro ise Marksist bir damardan geliyor. Bizde “yasalcı” diyebileceğimiz bir damar, ama Marksist bir damar. Eğitimini oradan alıyor. “Otobüs şoförü” derler uluslararası tekel medyasında. Küçümsemektir amaçları. Oysa bu, bir Marksist için övünülesi bir durumdur. İşçidir. İşçi sınıfının içinden gelir. Sendikal, ama mücadeleci bir sendikal faaliyetin bağrından çıkan biridir. Chavez ile Maduro dönemlerinin süreklilik içindeki farklılaşmaları, yine altyapıdaki gelişmelerin yarattığı nesnellik temel olmak üzere, iki liderin arka planlarındaki bu farklı donanımına dayanmaktadır.

Chavez büyük devrimci. Küresel kapitalizme daha az bağımlı olan sürdürülebilir üretim, onun temel görüşlerinden biri. Latin Amerika halklarına tutkulu bir saygıyla bağlı. Venezuela’da nüfusun yarısından faz-

lası Afrika, yerli ve Avrupa kökenlilerle karışık (mestizo) ve Chavez, özellikle Afrika ve yerli topluluklarda belirgin olan bilgelik ve ahlaki önceliklerden yararlanmak için başkanlığının büyük bir bölümünü daha önce izole edilmiş toplulukları ziyaret ederek geçirir. Komünlere yönelim de, yine teoriden ziyade bu gezilerinin ve gözlemlerinin sonucu. İşçi ve emekçilerin, halkın daha fazla denetim imkanının olduğu yapılar kurma istek ve iradesinin yansıması.

Bu iş, kooperatifler ile başlıyor. Sosyalist hareketin şafağında, daha o emekleme döneminde, bilimsel sosyalizm öncesinde sıklıkla karşımıza çıkan bir olgu kooperatif. Bolivarcı iktidar tarafından iktisadi olarak destekleniyor. Ama bu deneyim, tarihten de bilinen gerçeklikle yüzleşmek zorunda kalıyor. Kooperatif liderlerinin zenginleşme aracına dönüşüyor. Kapitalist ilişki kooperatiflerdeki yapıyı kendine uyduruyor, kendini yeniden ve yeniden üretiyor. 2005 sonrası gelişen kooperatif yapılarıdaki bu tıkanıklık ve yozlaşma, başka arayışları zorluyor.

2009. Kooperatif deneyiminin yerini komünlere bırakmaya başladığı dönem. Komünler, üretim yönünü kontrol etmek üzere tasarlanıyor. Karın nasıl dağıtılacağına ve yeniden yatırılacağına topluluk üyeleri karar veriyor. Başka bir deyişle, üretim araçları komüne ait olacak. Komünlerde artık üyeleri temsil eden ve hükümetle eşgüdümlü demokratik olarak kararlaştırılan görevleri yerine getiren komiteler var.

İşin aslı bu yapı, hemen bütün sosyalist veya demokratik halk devriminin “doğal olarak” ürettiği yapı. Ama Bolivarcı devrimin gelişim özelliği farklı. Yukarıdan itilim verilen, uzun bir dönem burjuva devlet aygıtına dayanmak zorunda kalan bir devrim. Haliyle işçi sınıfının ve halkların devrimci atılımlarında kendiliğinden oluşan bu “doğal yapılar”, burada böylesine “gecikmeli” doğuyor. “Süreç halinde devrim” sözü, gerçekten tüm bunları ifade etmek ve anlamak açısından son derece elverişli.

Bolivarcı iktidar, komünlerin bu şekilde oluşması

ve hızla yayılmasıyla sosyalist karakterini belirginleştirmeye başlıyor. Komünler yaygınlaşmakla kalmaz, adım adım güçlenir de. Venezuela’da şu anda 13 milyondan fazla insanı, yani nüfusun neredeyse yarısını temsil eden 5.000’den fazla komün var. Komünler ciddi bir üretim gücüne ulaşıyor, askeri savunmayı maddi ve fiziki olarak destekliyor.

Devletin, onun en temel yapı taşları olarak ordu, polis ve yargının “süreç içinde” dönüştürülmesi, bunun anayasal yapı ile berkitilmesi, devrimin, yavaş tempoda gelişmesi anlamına geliyor. “Devrimci dönüşüm”, devrimci tarzda değil, “ağır çekim” gerçekleşiyor.

Emperyalizmin işi askeri saldırı noktasına taşınması, “süreç halinde devrim”in Rubicon’u geçtiğinin emperyalistler tarafından idrak edilmesi olarak yorumlanabilir. Çıplak askeri zor ile devrimi yıkma tasarılarının devreye alınması demek bu. O yüzden Venezuela’yı bekleyen tehlike, bir blöften ziyade somut gerçek.

XV

Bugün yollardayız yine. Günlerdir bir gölge gibi yanımdan ayrılmayan, beni “koruma görevini” bir an olsun tavsatmayan genç yoldaşları yoracağım biraz.

Hedef Pantheon. Simon Bolivar’ın, ülkenin kurucu atalarının, önde gelen simaların mezarlarının bulunduğu tarihi bina. Genç yoldaşlar internetten bilgi derleyip getirmişler. Hızla göz atıyorum getirdikleri kâğıda. Ardından “*yürüyelim*” diyorum. Bu defa güçlü bir itirazla karşılaşıyorum: “*Çok uzak, taksiyle gidelim.*”

Karakas’ın yoğun trafiğinde dura kalka ilerleyerek dağın eteğine doğru tırmanıyoruz. Oteldeyken karşıdan seyrettiğim dağa sırtını vermiş mahalleye ulaşıyoruz sonunda. Burası bir kilise. Küçük bir park içinde bir yer. Bahçede bir büyük kütüphane var. Ve çeşitli büstler. Genç yoldaşlar hemen ana binaya yöneliyor. Durduruyorum. Önce bahçede gözüme çarpan büstleri görmek istiyorum.

El Emir Abdülkadir’in büstü ilk karşıma çıkan. Cezayirli. Fransız sömürgeciliğine karşı 19. yüzyıl ortalarından itibaren mücadelede başı çeken isyancı bir lider. Hemen on metre ötesinde Yaser Arafat’ın büstü duruyor. Filistin sevgisi ve Filistin Devrimi ile dayanışma, bu ülkenin köklerine işlemiş adeta. Bu iki büstün karşı tarafında, 25 metre uzaklıkta bir başka kadim dostun büstü var. Ömer Hayyam. Genç yoldaşlar bilmiyor tabii, kimdir Ömer Hayyam. İran uygarlığının büyük evladı. Bu büyük matematikçi, astronom, filozof ve ozan onlar için tamamen yabancı. Kim olduğundan bahsediyorum, ilgiyle dinliyorlar.

Bahçenin her yerinde kediler. Panteon’un yanındaki binanın kapısında güneşleniyorlar. Onlarla ilgi-

leniyoruz biraz. Kapiya çıkan görevliler gülümseyerek selamlıyor bizi. Biraz sohbet etmeye çalışıyoruz. Yine dil engeli!..

Panteon binasına yöneliyoruz. Ön taraftan bir kiliseye giriyoruz adeta. Simon Bolivar dahil, ulusun pek çok önemli kişisi burada gömülü. Anıtlar yapılmış her biri için. Kilise mimarisine sahip bölüm pek çok tarihi şahsiyetin gömülü olduğu kısım. Tek tek inceliyoruz. Zamora'yı burnundan tanımamak mümkün değil! 19. yüzyıl ortasında köylü isyanının liderlerinden. Federal savaş sırasında gericileri yenmeyi başaran bir komutan. Aslen bakkalda çalışan biri. Her gerçek halk devrimi gibi, 19. yüzyılın köylü isyanı olarak patlak veren burjuva demokratik devrimi de "hamaldan general yaratma" konusunda mahir. Meksika'nın Panço Villa veya Zapata'sı gibi, Zamora da büyük toprak sahiplerinin iktidarına karşı köylü yığınlarının başında savaşta kahramanlaşmış biri. Kentin başka bölgelerinde de sık sık rastlamak mümkün yontularına. Burnu ve bıyığı ile bir kilometre öteden tanıyor insan!

Panteonun kilise kısmında anıtları ve yontuları tek tek inceleyerek ilerliyoruz. Derken çok yüksek, ama gerçekten çok yüksek tavanlı bir bölüme ulaşıyoruz. Binanın dışından baktığınızda, Moskova'da, Vdenkha'daki Yuri Gagarin anıtını çağrıştıran bir yapı bu ikinci kısım. Göğe doğru yükseliyor. Tavan belki 30 metre, belki daha fazla. Yukarı doğru daralarak yükseliyor Bolivar'ın mezarının olduğu kısım. Bolivar'ın mezarının olduğu yerde tören kıtası nöbet tutuyor. Mezarın hemen yanında Bolivar'ın kılıcının bir kopyası var. Aslı Miraflores'te. Yani başkanlık sarayında. Panteona sonradan eklenen bu devasa kısım, Bolivar için.

Bolivar ve Venezuela... kopmazcasına bağlı iki isim. Marti'nin "bana Venezuela'yı verin, ona hizmet edeyim" sözü geliyor aklıma. Latin Amerika'nın ve Karayipler'in birleşmesini savunan Simon Bolivar'ın Venezuelası'nın çekim gücü... Emperyalist ABD'nin 200

yıl önce ortaya attığı Monroe Doktrini'ne karşı Latin Amerika'nın gönüllü birleşmesini temel alan Bolivar'ın görüşleri... Bugün Bolivarcı Venezuela yönetimi döne döne işliyor bu konuyu.

Tüm etkileyiciliğine rağmen biraz kasvetli bir ortam var Panteon'da. Çıkıyoruz. Bahçede bir başka bina. Ulusal Kütüphane. Genç yoldaşlar da kütüphaneyi merak ediyor. Görmeye karar veriyoruz.

İçeride görevli kadın bizi çok sıcak karşılıyor. Dil sorunu yine karşımızda. Beklememizi istiyor. Derken genç bir delikanlı beliriyor karşımızda. İngilizce bilen biri. Sohbete başlıyoruz. Tıpkı Alejandro gibi genç Garcia da çok konuşuyor. Biraz İngilizce pratik yapma fırsatından olsa gerek konuşma isteği. İngilizceyi bilgisayar oyunları sırasında öğrenmiş! Zamane işte, dünyanın dört bir yanındaki insanlarla online oyun oynamak, onlarla yazışmak, konuşmak, onu İngilizce konusunda ilerletmiş. Gayet akıcı konuşuyor.

Tek tek bölümleri dolaşıyoruz. Süreli yayınlar, ansiklopediler, ünlü yazarların ve bilimcilerin bağışladıkları kişisel kitaplıklar... Milli Kütüphane'de geziyorum sanki.

"Dijital ortama aktarıldı mı bu eserler?" Önemli bir kısmının aktarıldığını, aktarma işleminin devam ettiğini öğreniyoruz. Eski mikrofilm makinelerinin olduğu bölüme geliyoruz. 6 makinenin olduğu 6 masa. Yalnızca biri çalışıyor. Eski yayınların mikrofilmlerine bakıyoruz bir süre. Bölümden bölüme sürüyor gezimiz. Eski gazeteler, 150 yıllık, kimileri daha eski olanlar, dergiler, haritalar... Bizi son olarak bir üst katta bir bölüme götürüyor. *"Burada gerçek anlamda bir hazine var"*. Görevli kadın geliyor. Çok güleç, sıcak kanlı. Büyük bir istekle hazinesini sunmak istiyor bize. Özel arşiv bölümüne giriyor ve her biri gerçekten bir hazine olan eserleri çıkartıyor. Mayalardan kalma papirüse basılı kitaplar, Asur-Babil kil tabletleri, dünyanın en küçük İncili, paha biçilmez el yazmaları, Simon Bolivar'ın el yazması mektupları... Korkarak dokunuyoruz bu hazineye. Her birini bir ar-

keolog titizliği ile açıyor, gösteriyor, bilgiler aktarıyor. İşine aşık biri. Tutkusu görülmeye değer. Bir elektrik akımı gibi dinleyene geçiyor bu tutku. İşini böylesine seven bir insana hayran olmamak mümkün değil.

Yaklaşık iki saat sonra ayrılıyor Kütüphane'den. Muazzam sıcak bir şekilde yolcu ediyorlar bizi. Görünmez güçlü bir bağ oluştuğunu hissediyoruz aramızda.

Şimdi dönüş yolu. Genç yoldaşlar yine araba, diyor. Ama hayır. Yürüme konusunda ısrarcıyım. Şehrin kuzey yamaçlarından merkeze yürümeye başlıyoruz. Trafiğe kapalı caddedeyiz. Pazar kurulmuş. Yakın gözlem şansı!

Sokak epey kalabalık. Fiyatları kontrol ediyorum. Yine iki fiyatlı etiketler; Bolivar ve dolar olarak. Pazar fiyatları da market fiyatları gibi genel olarak yüksek. Özellikle meyveler... hele de elma! Matematik yine yetersiz. Ortalama ücretin bu kadar düşük olduğu bir yerde bu fiyatlarla insanlar nasıl alışveriş yapıyor? Pazar kalabalık, insanlar giyim kuşam, sebze meyve satın alıyor. Baba Alejandro ile yaptığımız sohbet düşüyor aklıma. Temel yaşam giderlerinin ücretsiz oluşu...¹

Chavez başkan olmadan önce, hadi daha tam söyleyelim... Bolivarcı devrimden önce çiftliklerin yüzde 75'i yalnızca 15 ailenin mülkiyetindeydi. Hacienda derler, devasa çiftlikler, araziler... Hepsini 15 aile! Tabandan gelen hareket, toprakların yoksul yığınlar tarafından işgal edilmesi, Bolivarcı yönetimin bu işgal hareketlerine dayanarak toprakları bu bir avuç zenginden satın alması... Bu arazilere konutların yapılması, toprakların komünlere tarım için tahsis edilmesi...

Düşünün, hemen her kuvvetli yağışta yıkılıp giden mahallelerin yerine, her biri birkaç yüz dairelik çok büyük bloklar dikilmiş. Evet, daireler küçük, ama

1) Bolivarcı yönetim emekçilere doğrudan gıda yardımı yapıyor, bu şekilde gıda giderleri yüzde beşe kadar düşmüş oluyor. Böylece benim büyük "matematik problemim" çözüme kavuşmuş oluyor.

sonuçta yoksul emekçiler evlere kavuşmuş. Küba'nın gönderdiği çok büyük sayıda doktor sayesinde sağlık seferberliği yapılmış. En ücra köşelere kadar sağlık hizmetleri taşınmış ve bu hizmetler tamamen parasız hale getirilmiş. Parasız sağlık hizmeti temel insan hakkı olarak güvence altına alınmış.

Toplumun okur yazarlık oranı çok düşükken, bir seferberlik de eğitim alanında gerçekleştirilmiş. Her yaştan emekçi yoksul insan okuma yazma kurslarına yönlendirilmiş. Eğitim tamamen parasız hale getirilmiş.

Chavez öncesinde üniversiteye gitme oranı yalnızca yüzde 10. Üniversite eğitimi, hatta yurt dışı master dahil, tüm eğitim parasız hale getirilince çok kısa sürede nüfusun eğitim düzeyi yükseltildi. Bu, aynı zamanda geniş emekçi kesimlerinin Bolivarcı yönetime sahip çıkabilmesinin, toplumsal işleri üstlenebilmesinin önünü açtı.

Petrol alanının ulusallaştırılması ile elde edilen gelirler yoksul halkın yaşam standartlarının geliştirilmesi için kullanıldı. Tarım ve gıda kooperatifleri kuruldu. Gıda üretimi ihracata değil gıda güvenliğine odaklandı. 2014 sonrası petrol fiyatlarındaki dramatik düşüş, üst üste binen yoğun ABD yaptırımları ekonomiyi ne kadar kötü etkilerse etkilesin, emekçi kitleler tüm bu kazanımlara, haliyle Bolivarcı yönetime sahip çıktı. Bir kez daha... emekçi yığınların yaşamalarında maddi iyileştirmeler gerçekleştirilmeyen hiçbir devrim ayakta kalamaz!

Bütün bunları düşündüğümde, şimdi gözümün önünde görece yüksek fiyatlara rağmen Venezuela emekçilerinin Bolivarcı devrimi desteklemesi, bu zorlu koşullara rağmen geleceğe güvenle bakarak yaşamalarını sürdürmeleri, şaşırtıcı gelmiyor.

Yorgun ama verimli bir gün benim için. Gözlem yapa yapa yapa iki saatlik bir yürüyüşün ardından eve varıyoruz.

XVI

Thierry'den bir mesaj var. Komünlere dair bir belgesel hazırlanmış. Üniversite'nin Güzel Sanatlar Bölümünde, tiyatro salonunda gösterimi yapılacak. Davet ediyor.

Thierry, bu bölümde öğretim üyesi. Belgeseli hazırlayan, onun öğrencisi. Victor Hugo Rivera. Thierry Deronne da ortak yapımcı. Belgeselin afişini göndermiş. Bir de belgesele dair İspanyolca tanıtım yazısı.

Daveti alır almaz yüzüme yayılan bir gülümseme... Komünler hakkında bir şeyler öğrenme fırsatı! Büyük bir memnuniyetle daveti kabul ediyorum.

Bu defa Platform'dan dört yoldaş bana eşlik ediyor. Hava sıcak. Buna rağmen ceketlerimizi alıyoruz yanımıza. Artık deneyimle sabit. Bir salona girdiğinizde dışarısı ne kadar sıcak olursa olsun, salonda üşüyeceksiniz. Klima ve havalandırmalar tam güç çalışıyor. Ceket veya mont giymezeniz, yandığının resmidir!

Güzel Sanatlar Üniversitesi kent merkezinde. Üstelik beş kişiyiz. Ben “yürüyelim” deyince hiçbir itiraz gelmiyor. Sohbet ede ede yürüyoruz. Yol boyunca anıtları, yontuları inceleyerek, üzerine yorumlar yaparak yürüyoruz. Zamanımız bol. Bugün eşlik eden yoldaşlardan ikisi daha önce hiç yürümemiş buralarda. Onlar için bir ilk. Kızıl Ordu zafer anıtını görünce büyük bir merakla incelemeye koyuluyorlar. Keza Venezuela'nın yerli geçmişini simgeleyen yontuları da. Eğlenceli bir yürüyüşten sonra üniversite bahçesindeyiz. Programın başlamasına henüz zaman var. Üniversite'nin Tiyatro, Botanik, Veteriner Hekimlik bölümleri yan yana. Büyük bir parkın hemen girişinde. Biraz daha ileride Sinema bölümü var. Hemen yanıdaysa büyük bir kongre salonu. “Dünya Mahalleler Sempo-

yumu”na geldiğimiz salon olduğunu fark ediyorum. Delcy Rodriguez ve sevimli Japon profesörü dinlediğimiz salon. Şehrin bu kısmına gide gele iyice öğrenmiş durumdayım. Ama hala kentin zengin kısımlarına gitmişliğim yok. Bir de Chavez’in mozolesinin olduğu El Panal komününün yer aldığı bölgeye. Yarın hedefimiz orası. Bakalım oralarda neler göreceğiz.

Sonunda kapılar açıldı. Burası bir tiyatro değil, üniversitelerden alışık olduğumuz tarzda bir amfi. Çok az kişi var. “Yabancı konuklar” olarak beş kişiyiz biz. Beş on kadar da genç var koca salonda. Thierry sahnede. Bizi selamlıyor. Konuşurken İspanyolca anlatıyor, sonra bir de bizim için İngilizce. Belgeselin genç yönetmeni, Victor Hugo, hemen yan sırada.

Derken Amilcar da geliyor. Kucaklaşıyoruz. Dışarıda hava 30 derece. Burada ise herkes montlu, ceketli! Ah şu lanet olası iklimalar...

Venezuela, dağları nasıl yerinden oynattı... Belgeselin alt başlığı bu. Mao’dan aktarılan bir Çin meselesine atıfla konulmuş bir alt başlık.

Eski Çin’de yaşlı bir adam, kuzey Çin’de. Civarda “kuzey dağlarının yaşlı ahmağı” diye tanınıyor. Evinin yanından geçen yol iki koca dağ tarafından kesiliyor. Bir nevi çıkmaz sokak. Bir gün ellerinde kazmalarla “yaşlı ahmak” ve oğulları büyük bir kararlılıkla dağı kazmaya başlıyorlar. Yolu açmak niyetleri. Yoldan geçen bir yaşlı adam “saçmalık! Bu koca dağı yoldan çekemezsiniz” diyor. Bizim “ahmak” yanıtıyor. “Ben öldüğümde oğullarım devam edecek kazmaya. Onlar öldüğünde torunlarım. Neden yerinden oynatamayalım ki dağları? Hem tanrı bu düşüncemizi desteklemek için iki meleğini gönderdi. Dağı taşımamıza yardım edecek.” Mao hikâyesinin sonuna ekler: “Bizim tanrımız halk kitlelerinden başka bir şey değildir!”

Halkların binlerce yıllık tarihe dayanan bilgeliği, kolektif dehasıdır bu. “Tür bilinci”dir. Kapitalizmin kutsadığı bencil birey değil. Ardı arkası kesilmeyen, süregelen bir akışa olan güvendir. Halk yığınları... kitleler. “Ve kahreden/ yaratan ki onlardır/ destanımız-

da yalnızca onların maceraları vardır.”

Aklıma “Moskova Önlerinde” romanından bir sahne düşüyor. Ana kuvvetlerden kopan Momuşili’nin taburunun bir tepenin eteğine varışı. Korkunç sağanak. Her yer balçık. Topçu atları bitkin. O yokuşa o topları taşımalarının imkânı yok. Ne yapmalı? Emir veriyor Momuşili: Atların koşumlarını çözün! Atlar toplardan kurtulmuş, rahat çıkıyorlar tepeye yukarı. Ya toplar? Askerler hep birden sırtlanıyor o koca, ağır topları. Bir tüy hafifliğinde çıkıyorlar tepeyi. İnsana, tür olarak insana, kitlelere, çalışan yığınlara güveneceksin! O bir deniz. Kişi onun içinde bir damlacık.

Belgeseli hazırlayanlar, bu bilinçle bakıyorlar meseleye. Çalışan yığınlar, emekçi kitlelerin gücü... Komünler, o gücün cisimleşmiş hallerinden biri. Dağlar yolu kapatmış. Yerinden oynatmak gerek. İşte komünler ve emekçi kitleler. Dağları yerinden oynatmanın anahtarı. Komünler Birliği, ülkenin dört bir yanına dağılmış olan komünleri, özellikle küçük komünleri bir araya getirmeye, birleştirmeye çalışıyor.

Merkezden uzak, çok uzak kırsal bölgeler. Ulaşım öyle kolay değil. Karayolu sıkıntılı. Ormanlar, göller ve nehirlerle çevrili her yer. Çoğu yerli halk. Kimi Afrika kökenli. Kimileri melez. Kahve yetiştirenler, balık avlayanlar, sınırlı topraklarda sebze meyve yetiştirmeye çalışanlar.

“Önceleri bu topraklar büyük toprak sahiplerine aitti. Devlet onları aldı ama ekmedi. Biz çiftçiler olarak bir araya gelip onları ektik ve ailelerimizi besledik ve böylece mücadele başladı.” Böyle diyor üçra köşedeki bir Çavista.

Evet Çavista. Çünkü hiçbir şeyleri yokken... bütün topraklara bir avuç “haramzade” tarafından el konulmuşken, Chavez gelmiş, toprakları almış onlardan, büyük toprak sahibi kodamanlardan. Ve halka vermiş. Daha doğrusu komünlere.

“Kırsal bölgelerde komünü işletmek bir parça daha zor. ‘Bu benim, çitime dokunma’ vb. Ama komün fikri Chavez tarafından içime işledi, damutıldı adeta. Yüre-

ğinin derinliklerinden gelerek, bir teşekkür bile beklemeden birilerine yardım etmek ne müthiş bir şey. Hala Chavez'in sözleri kulaklarımda: 'Komün ya da hiçbir şey'! Küçük bir toprakta ekim yapıyorum. Yani bir 'toprak sahibi'yim. Ama asla 'bu topraklar bana ait' demedim. Bu toprakların komüne ait olduğuna inanıyorum.'

Köylünün binlerce yıla uzanan "mülkiyet bağımlılığı" bir sihir gibi, bir büyü gibi kalkıyor ortadan. İnanılmaz bir hız! Küçük toprak sahibine "bu benim toprağım" yerine, "bu, komünün toprağı" dedirtebilmek. Yüreğinin ta derinliklerinden gelen bir şekilde bunu hissederek söylemesi... Bolivarcı devrimin gücünün göstergelerinden biri bu değilse nedir!

Komün üyeleri birlikte çalışıyorlar. Toprağı çapalamak, maçetelerle ayırık otlarını temizlemek, soya fasulyesi, şeker kamışı, muz, fıstık, mısır ekip biçmek, balık tutmak... Hep birlikte yapılan işler. "Hep bir ağızdan türkü söyleyip / Hep beraber sulardan çekmek ağı, / demiri oya gibi işleyip hep beraber, / hep beraber sürebilmek toprağı"...

Yerli bir kadının ağzından dinliyorsunuz bir haciendanın hikayesini. "Burası oldukça verimli büyük çiftlik. Hacienda. Sömürge dönemlerinde sadece bir aileye ait. Büyükbabalarımız o zamanlar köleydi. Bu topraklar için canlarını verdiler. Her şeyimizi kaybettik. Bu topraklar için, büyükbabalarımızın emeklerinin meyveleri için savaşmak zorunda kaldık. Komün ve Komün Konseyi sayesinde beraber çalışmak isteyen köylü kadın ve erkekler olarak örgütlendik. Çok zorlu bir mücadeleydi. Kurumlar bizi böldü. Çok fazla çatışma ve şiddet yarattılar. Pek çokları bireyselleşti, kolektivizmi unuttu. Komünümüze katılmayı reddettiler. Ekim 2019'da komüne, toplumsal mülkiyete ait olan bir şirket kurduk ve bu toprakların mülkiyetini kazandık."

Yokluktan, kölelikten çıkıp gelen, kendi ayakları üzerinde yükselmenin yolunun örgütten, örgütlülüğten geçtiğini kavrayan, komünler ve komün konseyleri çatısında bir araya gelen çalışkan insanlar. Kadın,

erkek, yaşlı, genç, çocuk... Nice zorlukları aşıp gelmişler. Her şeyden önce de “küçük üreticinin” o iflah olmaz “mülkiyet tutkusunu!”

Komünde birleşen hayatlar. Kadınların inanılmaz yükselişi. Çocukluğumdan hatırlıyorum. Doğduğum bölgenin verimli topraklarında sıra sıra çalışan kadınlar görürdüm. Erkekler genellikle traktör, biçerdöver kullanırlardı. Ama asıl işi, o dayanılmaz güneşin altında kadınlar, genç kızlar, hatta kız çocukları yapardı. Erkeklerin çoğunluğu ise kahvehanede vakti akşam etmek derdindeydiler. Oysa komünlerde kadınlar, kolektif çalışmanın muhasebesini yapıyor, denetimci, iş planlamacısı olarak çalışıyor. İşin çoğu yerde sahibi, örgütleyicisi olarak koşturuyorlar. Ve tabii sahada, tarlada, şeker kamışlarını kesenler arasında da onlar var. “Şeker kamışlarını kesiyoruz, kamyonlara yüklüyoruz. Mecbur olduğumuzdan değil sadece, bu işten zevk aldığımız için de. Her yerde hep beraber erkeklerle birlikte çalışıyoruz.”

Gerçek bir halk devriminin yaptığı en köklü dönüşümlerden biri, en zorlu devrim, kadının toplumsal statüsünü temelden değiştirebilmektir. İş yazılıp çizilenlerle değil, “sahadaki” yani toplumdaki pratik gerçeklikle ilgili. İşte burada, kuş uçmaz kervan geçmez bölgelerdeki komünlerde gözlerinizin önüne seriliyor bu katı pratik gerçek. Kadının gerçek yükselişi capcanlı.

Komün toplantıları çok canlı. Bolivarcı iktidarın muazzam desteği komün üyelerine ayrı bir güç katıyor. “Halk oylaması” süreçlerinin nasıl olacağı, projelerin nasıl saptanıp gerçekleştirileceği tartışılıyor. Komünler Bakanlığı’ndan gelenler, sürece dair aydınlatma faaliyeti ötesinde bir şeye karışmıyor. Tartışan ve karar alanlar komünün üyeleri. Daha çok da kadınlar.

Bir şeker fabrikasının işgali... Tartışılan konulardan biri bu. *“İşgal kolay, nasıl işleteceğiz? Gerekli yatırımı nasıl yapacağız? Tüm inandırıcılığımızı yitiririz. ‘Bakın komünler fabrikayı işgal etti, hiçbir şey yapma-*

dılar.’ Fabrikayı işgal etmeyeceğiz, çünkü inandırıcılığımızı yitirmek istemiyoruz. Önce o fabrikanın nasıl çalıştırılacağı konusunda bölgemizde eğitim alacağız.”

Büyülenmişçesine izliyorum. Bu “küçük insanlar” bir araya gelmişler, hayatlarını belirleyecek konuları tartışıyorlar. Öyle büyük laflar yok. Son derece somut, pratik konular. Bir fabrikaya el koymak! Kapitalist bir ülkede en büyük suç. “Kutsal mülkiyet”e saldırı! Ama işte bir komün oturmuş, kadınlı erkekli bunu tartışıyor. Komünler Bakanlığı’ndan gelenlerin gözetiminde!

Bir başka bölge, bir başka komün. Ata tohumlarıyla kimyasal madde kullanılmayan eko-tarım yapıyor. “Ürünleri sevgiyle ekmeliyiz, yoksa tadı güzel olmaz. Artırdığımız her ürün başkaları için yatırım demek. Komünün gıda merkezi için gerekli. Bu sebze bahçelerinden ileride çokça olsun isterdim. Ama bırakın komünal gıda merkezleri için yemek yapan anneler görsün bunu. Sucre eyaletindeki komünlere destek verebiliriz. Böylece görürler biz yalnızca komünal gıda merkezlerine yemek yapmıyoruz, ekim işleri de yapıyoruz.” Karşımızdaki kapitalizmin dar bireysel çıkarlara hapsolmuş insan tipolojisi değil. Toplumsal bilinç olarak çok daha gelişkin bir topluluk var karşımızda.

Bu arada komünal gıda merkezleri, komünler için bir kolektif mutfak. Ortak yemekler yapılıyor. Yemekler paketleniyor, hangi sektörde hangi aileye gidecekse adı yüksek sesle çağrılıyor. Yemeği alıp gidiyor o aile.

Dağ başında bir başka komün. Küçücük bir çardakta toplanmış insanlar.

“Bu atölye, siz erkek ve kadın komünarların ya da halk iktidarı örgütleri üyelerinin ortak inşa edeceği bir şey. Kendinizi en iyi hissedeceğiniz örgütlenmenin biçim ve yöntemlerini birlikte bulacağız.” Bu, bir eğitim çalışmasının giriş konuşmasından. Konu, görünüş ve öz. Felsefe çalışması. Daha tam ifadeyle tarihsel ve diyalektik materyalizm üzerine bir çalışma bu. Üs-

telik alabildiğine derinlemesine anlatmaya çalışıyor eğitimci. Genç yaşı tüm komünarlar çalışmada. “Görünüş nedir” sorusuna komünün çocuk üyesi yanıt veriyor. Günlük dildeki anlamıyla doğru bir yanıt. Eğitimci Marx’a göre konunun ne olduğunu anlatıyor.

Komünün eğitim seferberliği, basit bir okuma yazma öğrenme değil. Politik ve ideolojik eğitimi kapsıyor. Eğitimci komünarlara sesleniyor: *“Komünler yasasını 2009’da çıkardık ve yeniden şekillendirdik. Ama bunu tarihsel materyalizm açısından ele alacak olursak... görürüz ki, bu vadilerde yerli halklar direndi; siyahi topluluklar ayaklandı; topluluk direnişi sürekli görüldü; bu dağlarda silahlı gerilla mücadeleleri oldu. Bugün burada, Las Lolas sektöründe olanın bütün bu uzun yürüyüşün bir sonucu olduğunu anlarız. Yani komün 2009’da doğmadı.”*

Komün, taban örgütleri, tarihsel süreç... Halk anlamaz! Yok böyle bir üstencilik. Devrimin sahibi tam da bu halk. Eğitimci bükmeden onlara anlatılıyor tüm gerçekler. Katılım canlı. Kavrayış derin. Üstelik yalnızca bu toprakların mücadelesi değil. Örneğin Brezilya’nın “topraksızlar hareketi” de var anlatılanlar arasında. Toprak işgalleri... Gerektiğinde bunun teşviki yapılıyor!

Kadın çalışmaları başlı başına muazzam. Kadınların komün ve komün konseylerinde ayrı örgütlenmesi, yoğun bilinçlendirme faaliyetleri... Yahut tarımsal üretimin en sağlıklı biçimleri, “organik tarım/eko-tarım”... Devasa emperyalist tekellerin kar hırsı ile tüm dünyayı sağlıklı gıda tüketimine mahkûm ettiği, doğanın türlü kimyasallar ile imha edildiği çağımızda en hayati konulardan biri. Komünler bu çerçevede yoğun bir eğitim ve pratik dönüşüm sürecine öncülük ediyor.

Sık ormanlar. Amazon’un parçaları. Geçit vermez dağlar. Derken biraz daha “uygar” bölgelerdeki komünlere dönüyor kamera.

“Bu ağacın gölgesinde büyüdük biz. Hamaklarımızı kurduk onda. Onu ‘kurucu’ olarak adlandırdık. Ko-

münümüzün diğer ekim sahaları için gerekli tohumları ondan aldık. Bu ağacın ‘çocukları’ arasında 60 yaşında ağaçlar var.” Bir kahve çekirdeği ağacının öyküsü bu. Yaşlı, verimli, koca bir komünün göz bebeği bir ağaç.

Üreten insanların doğayla kurdukları dolaysız bağ muhteşem bir şey. Dünyanın pek çok ülkesinde buna benzer bağlara tanık olunur. Büyük makineli tarım, sosyalist toplumlarda dahi, bu bağı belirli ölçülerde kırar. Kapitalist toplumda ise ürünün üretime egemenliği, bu yabancılaşma, kendini her alanda olduğu gibi burada da gösterir. Doğanın bir parçası olarak insan, doğadan tensel ve tinsel olarak kopar. Ne ürettiğinin bir önemi kalmaz onun için. Emek, en soyut haliyle sürecin parçasıdır. Her ne kadar üretilen şey ve doğal olarak kullanılan emek, alabildiğine somut olsa da. Ürünün üreten üzerindeki egemenliği son bulmaksızın tersine çevrilemez bir süreç bu.

Kahve çekirdeği ve kakao üreticisi bir komün bölgesi burası. “Bağımsızlık, Komün ve Sosyalizm!” Komünün çikolata üretim işletmesinin tabelasındaki slogan bu.

“Politikadan, karar alma süreçlerinden sürekli dışlanan halk açısından komün, kendimizi yönetmek için bir okuldur. Ama aynı zamanda üretim araçlarımızı yönetmektir. Halk olarak yönetmeyi öğrenmemiz lazım. Hatta karın doğrudan halka gittiği üretim yapılarını yaratmamız.” Komün işletmesindeki bir işçinin dilinden dökülen sözler.

Kırsal bölgelerde komün bölgesinde yaşam, kelimenin gerçek anlamında komünal. Ortak yemek yapımı, çocukların yetiştirilmesi, eğitim, işin örgütlenmesi, işletmenin ve işin yönetimi... Üretim ve idari işlerin birleşmesi söz konusu. Yasama ve yürütmenin birliği, komün/sovyet/konsey/şura türü örgütlenmenin özüdür. Düzeyi ne olursa olsun, perdeye yansıyan görüntülerdeki komünlerde bunu net olarak görüyor insan.

“Kapitalist denizde bir sosyalist ada, yutulma

tehlikesi altındadır. ‘Komünler Birliği’ bu komünleri bir araya getirmeye, birleştirmeye çalışır. Bütün kırsal bölgelerdeki komünleri tek bir güç, ulusal bir perspektif altında birleştirmek için komünal deneyimler arasında bağlantı kurar.”

Her toplantı muazzam bir politik görüş alışverişi, bir tartışma platformu. Ve komünün sıradan üyelerinin bilinç açıklığı insanı şaşkınlığa düşürüyor. Ne yaptıklarını, neden yaptıklarını biliyor bu insanlar. Değişik deneyimleri dinliyor, öğreniyor, kıyaslıyorlar. Kendi geçmiş deneyimleriyle de kıyaslıyorlar bugünü. Kendi kendini yönetmek... en çok üzerinde durdukları şey bu. İktidar onların da olsa, işleri tümünden “yukarıya” bırakmanın yanlış olduğuna inanıyorlar. Kapitalist çerçeveyi aşmak... Merkezi hükümetin desteğine en fazla burada ihtiyaç duyuyorlar. Aksi halde kapitalist denizde sosyalist adacık, bir süre sonra yutulur!

Sahilde toplantı halinde bir başka komün. Kakao üretimi gelirlerinin yüzde 80’ini oluşturuyor. Komünler Birliği anlatıyor, eğitim faaliyetine büyük önem veriyor. “Küçük insanlar” biliyor. Geçmişte bizzat yaşadıkları, bugünse dünyanın pek çok yerinde tanık oldukları yok sayılma, görüşlerinin önemsenmemesi, tartışma süreçlerinden dışlanmak... Burada bunlar yok. “Katılım, anayasal bir hak”. Doğrudan, öncü, katılımcı demokrasi diye tanımlıyorlar bunu. Anayasal haklarını sıkı bir şekilde koruyorlar. Tartışmalar canlı. Komünler Bakanlığı buradaki beş farklı komünün ortak projelere yönlendirilmesinden bahsediyor. Bakanlık yetkilileriyle sakınımsız tartışıyor komünarlar.

“Chavez döneminden beri komünlere çokça yatırımlar yapıldı. Maduro döneminde çok daha büyük yatırımlar gerçekleştirildi. Komünler bir siyasi eğitim, bilinçlendirme merkezi olarak rol aldı.” Bir kez daha, yukarıdan bir itilim, aşağıdan kitlelerin kolektif dehası getiriyor gerisini.

5 bin civarında komün var ülke genelinde. Burada yalnızca birkaçını görebildik. Ama bu bile sürecin

niteliğini anlamaya imkan veriyor. Gerçekten başarılı bir çalışma. Thierry yanımıza geliyor. Birer paket kahve veriyor bize. Komünlerden birinin üretimi. “*Biz kahve değil, toplumsal ilişki üretiyoruz!*” Hoş bir sloganları var. Victor Hugo geliyor yanımıza. Çok genç. İki yıl sürmüş belgeselin çekimleri.

“*Çekim için özel bir mizansen olsun istemedim. Bizzat o işi doğal ortamında yaparlarken çekmek, tanıklık etmek istedim. Hasatlar da, toplantılar da, ekim işleri de... hepsi olağan haliyle yapılırken çekildi. Bu yüzden iki yıl sürdü çekimler.*”

Gerçekten çok büyük, yoğun emek. Victor ile yoğun bir muhabbete dalıyoruz. Konuşmaya düşkün. Sanatı, sinemayı özellikle çok seviyor. Thierry övgülerimizden hoşnut. Ve övgüler boşa değil.

Hikâyenin başındaki “ihtiyar ahmak” ve oğulları, Venezuela’da yollar açıyor. En ücra köşelerden en canlı kalabalık kentlere kadar her yerde Çavistalar dağları yerinden oynatıyor!

XVII

Ayrılık vakti iyice yaklaştı. Yarın buradaki son günüm. Ertesi gün sabaha karşı ayrılıyorum. Gitmeden önce Chavez'ni mozalesini görmek istiyorum.

Mozole, 4 F olarak biliniyor. "F", Febrero'nun (Şubat ayı) ilk harfi. Chavez liderliğindeki M-200 örgütünün 1992'deki 4 Şubat başarısız darbesinin tarihi. M-200, tam adıyla Bolivarcı Devrimci Hareket (MBR-200). Örgütün kuruluşu eski. 1982'nin Aralık ortasında kuruluyor. Simon Bolivar'ın 200. doğum yılı nedeniyle "200" rakamı ekleniyor kısaltmanın sonuna. Genel kullanımı M-200.

1992 darbesi, çeşitli nedenlerle başarısız oluyor. Chavez, başarısızlığı kabul edip yoldaşlarına ve halka televizyondan sesleniyor: "Sorumluluğu üstüme alıyorum. Amaçlarımıza ulaşamadık. Silahlarınızı bırakın. Şimdilik devrime ara veriyoruz." Bu sözlerle başarısız darbeyi sonlandırıyor Chavez, başka ölümler olmasın diye. "Şimdilik" sözüyle de mücadeleye devam demiş oluyor. Chavez ve yoldaşları tutuklanıyor. Ama halk bu yerli yarbayda, inanmış bir devrimciyi görüp, hızla bağrına basıyor. İki yıllık zindan. Askerlikten istifası karşılığında af. Bu defa "Beşinci Cumhuriyet Hareketi"ni kuruyor Chavez. 4 yıl sonra bu hareket seçimlerden zaferle çıkacak, Chavez devlet başkanı olacak.

İki genç yoldaşla birlikte yola çıkıyoruz. Kentin merkezinden, bildik yollardan ilerliyor taksii. Kuzey batıya, hava limanına doğru gidiyoruz. Merkezde trafik her zaman olduğu gibi yoğun. Yüz ölçümü bir milyon kilometrekareden büyük olan ülkenin nüfusu yaklaşık 28 milyon ve bunun üçte biri Karakas'ta yaşıyor. Yoğunluk olarak bir İstanbul ile kıyaslanamaz elbette. Ama nihayetinde yoğun bir kent.

Parlamento binasının, merkezdeki çok katlı bina-

ların arasından ilerliyoruz dura kalka. Derken birden çevre değişiyor. Şimdi gecekondu bölgesine geldik. Kendimi Gazi'nin kenar bölgesinde, 8 Evler civarında hissediyorum. Kafamda uyanan ilk düşünce, Chavez'in "halkın bağrına gömüldüğü" oluyor. Panteon şehrin kuzey yamaçlarındaydı, ama merkez hatta dahilildi. Burası ise kesinlikle merkezin o görüntüsünün dışında, emekçi mahalle görüntüsünde. Ama yine de kocaman komün blokları, o "gecekondu havası"nı bozuyor.

Chavez'in, ilk başta emekçilerin olduğu bölgeye, ünlü El Panal Komün bölgesine defnedilmesinin siyasal bir mesaj içerdiğini düşünüyorum. Ama mozolenin olduğu 4 F Kışlası'nın, aslında 1906'da inşa edilen eski bir askeri kışla olduğunu, "Dağ Kışlası" olarak anıldığını öğrenince, kafamda oluşan fikrin bir "yakıştırma" olduğu sonucuna varıyorum. Hakikaten öyle olsaydı, çok daha yerinde bir siyasal mesaj olurdu, diye düşünmekten alamıyorum kendimi. Çünkü burası gerçekten de "halkın bağı". Taksi, daracık gecekondu sokaklarından kıvrılarak ilerliyor. El Panal'ın devasa bloklarının önünden geçiyoruz. Derken bir beyzbol sahası daha. Beyzbol burada çok yaygın. Gençlerin, hatta çocukların sürekli beyzbol oynadıklarına tanık olmak mümkün.

Dağın eteklerinde, yokuş tırmanarak varıyoruz "Dağ Kışlası"na. Kışla tepede. Kent ayaklarınızın altına serilmiş durumda. Tüm Karakas rahatlıkla görülüyor. Kuzey dağları her zamanki gibi sisli. Yemyeşil. Kışla girişinde öyle pek bir güvenlik önlemi yok. Dil sorunu yüzünden bekletiyorlar. Sanırım bizimle ilgilenecek bir rehber ayarlamak istiyorlar. Küçücük bir bekleme odası. Daha doğrusu ana giriş kapısının yan tarafında yarı açık bir mekân. X-Ray duyarlı kapı var. Bekliyoruz. Genç bir kadın. Sivil giyimli. Tahminen 20'li yaşlarında. Belindeki tabanca görünüyor. Kılıfsız. Bir asker veya polisten ziyade, beline silah takmış bir devrimci görüntüsü var. Ana kapıda iki asker. Bir de duyarlı kapının hemen ardında bir asker daha.

Asker, diyorum ama emin olamıyorum. Milis de olabilirler.

Genç, uzun boylu bir “rehber” geliyor. Kapıdan geçiyoruz. İşin tuhafı, bizim “rehber” İngilizce bilmiyor. Haliyle telefonlarda otomatik çevirilerle anlaşarak dolaşıyoruz. Kışla, tarihçe... Bahçede bütün Latin Amerika ve Karayip ülkelerinin bayrakları var. Bahçe, tüm Karakas’ı görüyor. Neden “Dağ Kışlası” dendiği belli!

Ana giriş kapısından binaya giriyoruz. Chavez’in mozolesi hemen karşıda, tam orta bölgede. Başında tören kıtası, kırmızı üniformalı, tıpkı Bolivar’ın mezarı başındakiler gibi, nöbet tutuyor. Mozoleyi bir daire gibi kuşatan numaralanmış odalar var. Her biri Comandante’nin hayatından belirli bir kesite göre düzenlenmiş. Gazete küpürlerinden videolara, giysilerden çocukluk oyuncaklarına, bisikletinden kullandığı müzik aletine, beyzbol kıyafetinden askeri okul dönemine, kişisel (beylik) silahından sahra çadırına... Çocukluğunun geçtiği evin tasvir-yapımı bile var. Aynı şekilde ilkokul sırası ve kara tahta dahil! Yattığı zindandaki hücresi, ilk seçim kampanyasında konuşma yaptığı derme çatma kürsü... Tamamen bir Chavez tarihi. Düzenleyenler bunu iyi düşünmüş. Her bölümde ayrıntılı bilgiler veriyor “rehberimiz”. Çok sıcakkanlı bir delikanlı. Duvarlarda mücadele tarihi var. M-200 (MBR-200), 1992 darbesi, yahut buradakilerin deyişiyle silahlı isyan. Hayatını kaybedenlerin resimleri, fotoğrafları... Ve en etkili bölüm, Fidel’le buluşma. 1998 seçimlerini kazanır kazanmaz Küba’ya gidiyor Chavez. Görüntüler, tüm duvarı kaplayan büyütülmüş gazete haberleri... “Küba’ya değil, sana geldim, Fidel!” Latin Amerikalı devrimciler için Fidel’in o muazzam büyüğü, büyüklüğü... Tüylerim ürperiyor o konuşmayı okurken.

Bütün bölümleri bir bir geziyoruz. Çıkmadan önce Comandante’ye son vazife. Saygı duruşunda bulunuyoruz mozolesinin başında. Bahçeye çıkıyoruz tekrar. Kente çevrili eski topların önünde durup, uzun

uzun seyrediyorum Karakas'ı. Uzaklarda, kentin yüksek binaları. Sol tarafta yükselen kocaman, yemyeşil, sisler içindeki dağ... İnsanın kendini boşluğa bırakıp uçası geliyor.

Komünün devasa bloklarını izliyorum. El Panal! Komün denince ilk akla gelen. Kuruluşu 2006. Chavez'in komün konseylerini resmen teşvik etmesinden (2009) çok önce "Alexis Vive Yurtsever Güçleri" tarafından kurulan bir komün. "Alexis Vive" yani "Alexis Yaşıyor!" Nisan 2002'de Chavez'e yapılan ve halk tarafından püskürtülen darbe sırasında, darbeci polislerin halka açtığı ateş sırasında hayatını kaybeden genç devrimci Alexis Gonzalez anısına kurulan bir örgüt "Yurtsever Güçler". Kendilerini Leninist ve Gu-evarist olarak tanımlayan bir örgüt. Kırsal bölgelerde komünler belirli bir geçmişe sahip olsa da, kentsel alanda kurulan komünlerin öncüsü veya öncülerinden biri, El Panal komünü. Kendini doğrudan "sosyalist komün" olarak adlandıran bir komün. Yaklaşık 12 bin kişilik bir nüfusu kapsıyor. Tekstil atölyelerinden fırınlara, komünal çamaşırhaneden et kombine-sine, sabun üretiminden kentsel tarım işletmelerine kadar bir dizi üretim faaliyetlerini yürütüyor. Sağlık hizmetleri, eğitim programları, kültürel-sanatsal faaliyetler, komünal kantinler... Yaşamın her alanını örgütlemeye çalışan bir yapı.

Anlatılan "ilginç" hikayeler de var. Özellikle 2014 sonrası petrol fiyatlarının birdenbire düşmesi ve korkunç ABD ambargo ve yaptırımları ile sarsılan ekonomi, piyasada nakit sıkıntısı türünden sorunlara yol açınca, El Panal, "kendi parası"nı piyasaya sürmüş. Evet, "kendi parası!" Para nedir? Çok çeşitli tanımlar yapılır elbette. Para, tıpkı sermaye gibi, Marx'ın o güçlü ifadesiyle, bir toplumsal ilişkidir. Toplumsal ilişki içerisinde değişik uğrakları ifade eden değişik paralar vardır. Eşdeğer, genel eşdeğer, dolaşım aracı, ödeme aracı... Setenay Berdan'ın vurgulaması ile, en son "likit-değer". Sonuçta basit meta üretimi şartlarında para denilen şey, bir değişim aracıdır. İki ürü-

nün değişiminde aracı olarak işlev görür. El Panal'ın Marksist "iktisatçıları", bu temelden hareket ederek pirinç ve şeker endeksli bir "değişim aracı" olarak "El Panal"ı piyasaya sürüyor. Basit değişim aracı, böylece etkin bir şekilde iş görüyor!

Sonuçta El Panal'ın örgütleyicileri, teoriyi kendi somut dar alan pratiklerine uyarlamaya çalışıyorlar. "Komün nedir?" Kararların topluluk düzeyinde alındığı, kolektif üretimin örgütlendiği, kaynakların ortaklaşa kullanıldığı, "yasama ve yürütmenin birliği" ilkesine bağlı olarak halkın/topluluğun doğrudan iktidarını temel alan bir toplumsal örgütlenme biçimi, toplumsal yapı. Salt bir iktisadi örgüt değil o. Bizzat yaşamın örgütlenme biçimi.

Amilcar'ın o incecik kitapçığında özetlediği haliyle söyleyecek olursak... Komünün dört boyutu var. Siyasal: Halk meclisi, Ekonomik: Komünal üretim, Toplumsal: Dayanışma politikaları ve Ahlaki: Kolektif değerler sistemi. El Panal, tüm bunlarda belki de öncü olarak hareket eden, kimi zaman deneme yanılma yoluyla, kimi zaman teorik çıkarımlarla bunları biçimlendiren bir pratik sergiledi. Bolivarcı yönetim ise, tüm bu pratiği ülke çapında genelleyerek "misyonlar" oluşturdu. Ve bu misyonlar, kâh yavaşlayarak, kâh hızlanarak toplumsal dönüşümün gerçek motoru haline geldi. Örnek olsun. Sağlık Misyonu (Barrio Adentro) ile yoksul mahallelere doğrudan sağlık hizmeti ulaştırıldı. Eğitim Misyonu (Robinson, Ribas, Sucre) ile yüzbinlerce kişiye okuma yazma öğretme, lise tamamlama, üniversite eğitimi sağlandı. Gıda Misyonu ile ucuz ve sağlıklı gıdaya erişim yaygınlaştırıldı. Konut Misyonu ile milyonlarca insan için toplumsal konut projeleri üretildi. Tüm bu misyonlar, klasik devlet bürokrasisi eliyle değil, doğrudan komünlerin aldığı kararlara dayanarak ve yine doğrudan taban örgütlenmeleri aracılığıyla yürütüldü. "Komünler karar alır, devlet uygulamak zorunda kalır!"

Tepede, yüzüm El Panal'ın bloklarına dönük. Tüm bunları düşünüyorum onlara bakarken. Hemen

önümde, ayaklarımın altında uzanan bu bölge, şu karşıdaki “beyzbol sahası”ndan başlamak üzere, binlerce insanın ortak çabasının, deneme yanılmalarının, eğitim süreçlerinin sonucunda, yaşayan canlı bir organizma olarak, toplumsal dönüşümün en önemli kaldıraçlarından biri olma işlevine sahip. Basamaklar var. İnip oradan mı yürümeli? Komün bloklarını daha yakından mı görmeli? Ama taksi ile o bölgeden geldik. Öyleyse yürüyerek diğer tarafı görmek daha iyi olabilir. Mihmandarlarım artık alıştı. Bu çok uzun bir yürüyüş olacak. Yine de hiçbir itiraz yok. Gecekondu bölgesine doğru ilerliyoruz.

Burası tepe. Haliyle yol çok yokuş ve dar. Sık sık basamaklara dönüşen çıkmaz sokaklar var. Evlerinin önüne oturmuş muhabbet eden, güleç insanlara denk geliyoruz her adımda. İçten selamlaşmalar: “Hola!” Sık sık fotoğraf çekiyorum. Çevreyi alabildiğine dikkatle gözlemlemeye çalışıyorum. Nedense hep bizim emekçi mahallelerimiz beliriyor gözlerimin önünde. Tek katlı, en fazla iki-üç katlı olan evler ayarında mahalleler. Henüz “kentsel dönüşüm”e uğramamış haliyle emekçi semtler. Ama bizden farklı olarak çok renkli duvarlar. Rengarenk. Capcanlı.

Hedefimiz başkanlık sarayı Miraflores!

Söylemeyi unuttum. Yukarıda, Kışla’nın bahçesinde Karakas’ı seyrederken Miraflores’i görünce, buraya bu kadar yakın oluşuna şaşırmaktan alamadım kendimi. Demek 2002’de Chavez’e sahip çıkmak için ilk bu bölgenin halkının gitmiş olması bir tesadüf değil. Bir solukta inmiş olsalar gerek Başkanlık Sarayı önüne. Tıpkı şimdi bizim yürüyor olduğumuz gibi.

Gecekondu kısmı yavaş yavaş daha yüksek binaların olduğu muhite dönüşüyor. Metro istasyonu, bizde alışık olduğumuz türden sokaklara kurulan halk pazarı, tamirhaneler... Hiç yabancılık çekmiyorum. Yaklaşık 20 dakikalık bir yürüyüşün ardından kendimizi birdenbire Miraflores’in önünde buluyoruz. Burası adeta bir sınır. Emekçi bölgesi ile klasik kent merkezi arasında bir yer. İşlek, geniş bir yol.

Ne ciddi bir askeri güvenlik, ne polis noktaları. Yalnızca Saray'ın bahçe duvarlarında belirli aralıklarla konulmuş güvenlik kameraları çarpıyor göze. Yolun bu tarafından merkeze doğru yürümeye devam ediyoruz. Büyükçe bir beyzbol stadı. Çocuklar, muhtemelen ilköğretim öğrencileri, maç yapıyorlar. Arkamızı Saray'a verip, kaldırımdan biraz izliyoruz maçı. Düşünmesi bile tuhaf. Taş çatlasın 50 metre arkamızda Başkanlık Sarayı var. Ve biz yol kenarında durmuş maç izliyoruz. Türkiye'de değil "Küllüye", herhangi bir kışlaya bile bu kadar yaklaştırmazlar insanları!

Biraz daha ilerliyoruz. Bir anda şaşıyorum. İlk geldiğimizde otobüsle önünden geçtiğimiz kışla, işte tam şurada. Şu an yürüdüğümüz köprünün altından geçmişti otobüs. Kışlanın duvarları iki-iki buçuk metre var yok. Köprüden geçerken ayaklarımızın altında kalıyor kışlanın bahçesi. Ya biz çok fazla "güvenlikçi kafa" ile düşünmeye alışmışız ya da Venezuelalılar güvenlikten hiç anlamıyor!

Tabii işin şakası bu. Burada ordunun özellikle halkla iç içe olmasına özen gösterildiğini anlıyorum. Örneğin ülkenin en büyük askeri kompleksinin olduğu Fuerte Tiuna, eskiden yerleşim yerlerinden uzakta iken, bizzat Chavez'in emri ile emekçilerin konut ihtiyaçlarının karşılanması için yerleşime açılmış. Amaç sadece emekçilerin konut sorununu çözmek değil. Ordu ile halkın yakınlaşmasını ve kaynaşmasını sağlamak. Bu hikâyeyi duyduğumda aklıma Fidel'in Küba Halk Ordusu için söyledikleri geliyor. Yanılmıyorsa Ochoa davası. Küba Devrimin önde gelen isimlerinden Ochoa, 26 Temmuz hareketinin kurucularından, Moncada Kışlası baskınına katılanlardan biri. Yozlaşır, uyuşturucu kaçakçılığına bulaşır ve ABD'ye belge satan biri haline gelir. 1989'da ölümüne mahkûm edilir. Fidel, bu en yakın yoldaşlarından birinin, bu devrimin emektar kurmayının ölüm kararını savunur. Duyguya yer yok. Orada, ordunun ancak halkla kaynaştığı oranda, "ayrıcalıklara" sahip olmadığı oranda yozlaşmanın önünün alınabileceği-

ni anlatır. Bu yüzden ayrı askeri hastanelere, orduya ait alışveriş alanlarına vb. hep karşı çıkmıştır. Küba'da ordu mensupları halkla aynı hastanelere gider, aynı yerlerden alışveriş yapar. Bütün bunları anlatır o dava üzerine konuşmasında. "Halk ordusu" asla bir "elitler yapısı" haline gelmemelidir. Halkla iç içe, halkın bir parçası olmalıdır. Chavez, ordudan gelen biri olarak, Venezuela ordusunu halkın ordusu haline getirmek için, Bolivarcı ordu haline getirmek için kullanabileceği her türlü aracı kullanmaya çalışmış. Ülkenin en büyük kışlasının sahasını normal imara açmak türünden değil, emekçilerle kuşatılmasını sağlamak için konut yapımına açmış.

Uzun bir yürüyüş. Nihayet parlamento binasının önüne geliyoruz. Dikine doğru yüksek bir bina. Pek bir özelliği yok. Bir meclisten çok, bir plazaya benziyor. Yolun bu tarafından fotoğrafını çekiyorum. Karşıda iki milis var. Kadın ve erkek. Gençler. Eliyle beklememizi işaret ediyor erkek olan. Bekliyoruz. Geliyorlar. Aklımdan "fotoğraf çekmek yasak, diyecekler galiba" düşüncesi geçiyor. Durduk yere sıkıntı! Erkek milis, 1.80 boylarında, konuşuyor. Tabii yine anlamıyoruz. İspanyolca bilmediğimiz söylüyoruz. Sonra telefonu çıkarıp çeviri programını açıyoruz. Erkek olan konuşuyor. "Öncelikle İspanyolca öğrenmelisiniz!" Gülümsüyoruz ister istemez. Kadın milis hiç konuşmuyor bu arada. Kısa boylu, güleç yüzlü, hafif tombulca. Biraz çekingen ama içten davranışları. Devam ediyor erkek olan. Şimdi durum anlaşıldı. Kadın milis, yanımdaki genç yoldaşla birlikte fotoğraf çek-tirmek istiyor. Yakışıklı bir yoldaş. Beğenmiş olmalı. Gülüşüyoruz. Genç yoldaş geçiyor yanına. Diğer milis fotoğraflarını çekiyor. Sıcak bir şekilde uğurluyorlar bizi. Düşünüyorum. Doğallıkları hoş. Kendilerine güvenleri şaşırtıcı geliyor bana. Yolda tanımadığın bir insanla fotoğraf çek-tirmek istemek... Çağ farklı, coğrafya da, diye geçiyor aklımdan.

Meclisin önündeki meydanı geçip yola iniyoruz. Yine bir halk pazarı! Gördüğüm en uzun halk pazar-

larından biri bu. Kalabalıkta yürümek bir dert. Öte yandan yürü yürü bitmiyor. Fiyatlara göz atıyorum. 5 dolar ile 20 dolar arasında değişen fiyatlara jeanler, daha ucuza tişört ve iç çamaşırları... her bütçeye seslenen ürünlerle dolu. Satıcıların çığırtkanlıkları evrensel. Güç bela ilerleyerek sonuna geliyoruz pazanın. Uzun ve geniş bir kaldırım. Kaldırımın kenarından sıralanmış büstler var. Çeşitli ülkelerin devrimci önderleri bunlar. En başta Marx, hemen yanında Lenin, Marti, Bolivar, Zapata, Sandino, Mandela... böyle gidiyor. Belki 20, belki daha fazla ülkenin devrimcisi. Ve bir kadın! Manuela Saenz. “Kurtarıcının kurtarıcısı!” 1828’de Bolivar’ı suikasttan kurtarmış. Ekvator doğumlu, tüm Latin Amerika’da faaliyet göstermiş. Tam bir yeraltı çalışması uzmanı. Devrimci, askeri stratejist, politikacı, iyi bir casus.

Nihayet kentin bildiğimiz bölgelerine ulaşıyoruz. Toplamda yaklaşık üç saatlik yorucu ama eğlenceli bir yolculuktan sonra evdeyiz. Artık parmağımızı kırmıdatacak güç kalmadı. Her birimiz bir tarafa yığılıp kalıyoruz.

XVIII

Bugün artık son günüm. Gece yarısı havalima-
nı için Karakas'tan ayrılıyorum. Gitmeden Amilcar ile
sohbet etmek istiyorum.

Aslında üç gün önce bir araya geldik. Chavez ve
Bolivarcı Devrim üzerine yazdıkları üzerine sohbet et-
mek istiyordum. Ama çevirmenimiz gelmedi ne yazık
ki. Telefon çevirisi ile yol almak da pek mümkün ol-
madı. Kısmet bugüneymiş!

Amilcar'ın bürosundayız. Thierry her zamanki
mütevazılığı ile çeviri yapıyor. Gerçekten alabildiğine
alçak gönüllü, çok değerli bir insan. Bir öğretim üyesi
ve birikimli biri olmasına rağmen “ben hareketin bir
militanırım” diyerek geri çekiyor kendini bizim yanı-
mızda.

Çalışmasını okuduğumu söylediğimde şaşkın ve
meraklı bakışlarla süzüyor beni Amilcar. Ne diyeceği-
mi öğrenmek için susuyor. Epey ayrıntılı duruyorum
kitapçık üstüne. Genel olarak beğendim ve çok şey
öğrendim. Yüzüne geniş bir gülümseme yayılıyor be-
ğendiğimi duyunca.

Kitapçık İspanyolca. Otomatik çeviri üzerinden
okuyorum. Çaprazlama sağlamalar yaparak, belirli
bir kesinlikte çevirmiş oldum. Güzel bir çalışma. İn-
cecik kitapta çok fazla sayıda bilgi var. Eleştirilecek
pek çok şey de var. Kenar notlar düşerek okuyorum.

*“MBR-200 hareketi (1992 isyanını gerçekleştiren
örgüt), sadece ‘Bolivarcı milli duyguların’ ifadesi de-
ğildi. Onu Venezuela halkının birikmiş mücadele tari-
hinden ayrı düşünmek imkansızdır. 1960’lı yıllardaki
sol hareketlerin ordu içinde sempati kazanma çabala-
rı, Jimenez diktatörlüğüne karşı sivil-asker ittifakının
başarıyla kurulması, 1980’lerde ve 1990’larda süren
yeraltı örgütlenmeleri... bunların tamamı, Chavez’in or-*

taya çıkışını hazırlayan tarihsel bir fay hattı oluşturdu. İsyanın hedefleri, yalnızca hükümeti devirmek değil, devletin yapısal dönüşümünü başlatmaktı.”

Bir tarihsel birikim ve süreklilik (ve çok doğal olarak kopuş) halinde kavrayışı var Amilcar'ın. Olguları ve tarihsel gelişimi anlama açısından önemli bir bakış açısı. Öte yandan bir dizi olguyu ve sorunsalı değerlendirişi yeterli derinlikten uzak. Kimi noktalarda ise, özellikle Chavez'i olumlarken bariz abartıya kaçtığı, tarihsel deneyim ve örnekleri yeterince bilmediğini veya önemsemediğini gösteren ifadeleri var. Mesela “Bolivar'ın düşüncesinin özünü oluşturan dört temel kavram -Bağımsızlık, Egemenlik, Kıtasal Birlik ve Toplumsal Kurtuluş- bugünkü Bolivarcıların önerilerinin temelini oluşturur. Bu fikirler, yüzyıllar boyunca egemen sınıfların sözcüleri tarafından görmezden gelinmiş, böylece Bolivar'ın düşüncesi dondurulmaya çalışılmıştı. Chavez, devrimci ortodoksinin tıkanı-ğı noktada büyük bir sorunu çözdü: Bolivar'ı klasik sosyalist düşünceyle yan yana getirmek.” derken, tarihsel gerçeklikten kopuyor. Kenar notu düşünüyorum buraya: *“Bu tür ‘yan yana getirme’ pratikleri, Küba devriminde yok mudur? Küba, Marti'nin yanına her zaman Bolivar'ı almamış mıydı?”*

Komün konusunu ele aldığında da yer yer bu türden “abartı” seziliyor. Bolivarcı devrimin devletle ilişkisi meselesi ise daha tartışmalı bir bölümü oluşturuyor. Devlet, demokrasi, öz yönetim...

Çalışmasının en dikkate değer noktalarından biri, “süreç” kavramı ile Chavez'in düşünce yapısını irdelediği kısım. “Chavez'in düşüncesini anlamak için, onun siyasal söylemini “devrimci süreç” kavramıyla birlikte düşünmek gerekir. Devrim, Chavez için bir olay değil; sürekli ilerleyen bir harekettir. Bir kez gerçekleşip tamamlanan bir durum değildir. Aksine, her aşaması yeni bir aşamayı zorunlu kılar ve dönüşüm, durmaksızın yeni mücadele alanları yaratır. Bu nedenle Chavez'in düşüncesinde süreç kavramı belirleyicidir.” Gerçekten de, Chavez ve Bolivarcı devrim,

teorik bir altyapıdan ziyade, pratikte, yol alırken, “süreç halinde” biçimleniyor. İleri ve geri, sağa ve sola... Bu türden “zızzaklar” hemen her devrimin olağan akışında vardır. Bolivarcı devrimde bu çok daha fazla. Daha önce de değindiğim gibi, mücadele içinde çelikleşen, belirli bir birikim üzerinde biçimlenen bir politik partinin yönlendiriciliğinde gerçekleşmeyen bir devrim bu. Bir partiden ziyade bir “cephe” özelliği taşıyan bir “parti”nin odağında yer aldığı bir devrim.

Burada “süreç”, sadece devrimin bugünü ve geleceğini değil, geçmiş birikimini ele alırken de başvuru bir kavram.

Amilcar “politik devrim” üzerinde önemle duruyor. Bolivarcı devrimi bütünlüğü içinde ele almak onun için önemli bir konu. “Chavez’in devrimci programını anlamak için üç eksen kavramak gerekir: Politik devrim; toplumsal dönüşüm; antiemperyalizm. Bu üç eksen birbirinden ayrılamaz. Chavez’in düşüncesinde politik devrim, devletin aşağıdan yeniden kurulması anlamına gelir.” 1999 Anayasasını, onun deyimiyle “Venezuela tarihinin en demokratik anayasası”, politik devrimin başlangıcı olarak kabul eder. Önce yeni bir anayasa yapılması için halk oylaması yapılır ve yüzde 81’le halk tarafından desteklenir. 8 ay sonra hazırlanan anayasa (ki “geri çağırma hakkı” da anayasaya girmiştir) halk oyuna sunulur. Bu defa yüzde 71 oyla yeni anayasa kabul edilir. Anayasanın önsözünde, “geçmişle kopuş ve devletin yeniden kuruluşu”na dair net bir irade dile getirilir. Gerçekten de Bolivarcı iktidar bu anayasaya dayanarak devrimci adımlar atmaya başlar. Ama bu dönem, devrim sürecinin “politik alanla sınırlı kaldığı” bir dönemdir. Ekonomik yapıya el atılmaz. Köklü değişiklikler olmaz.

Bizzat Chavez’in sözleriyle ifade edelim: “*Biz demokratik bir devrimi başlatıyoruz; bu, öncelikle siyasi bir dönüşümdür. Ekonomik dönüşüm ise daha zor olacak.*”

Burjuvazinin direnci muazzam. En başta darbe! 2002’de darbe düzenliyor burjuvazi. Başarısız oluyor-

lar. Ardından ulusal petrol şirketindeki “ayrıcalıklı işçiler”in yer aldığı grev dalgası ve ekonomik sabotajlar. Hepsi de başarısız oluyor. Emekçi yığınların sokaktaki etkin gücü, Bolivarcı iktidara verdikleri destek, burjuvazinin devlet aygıtı üzerindeki mutlak denetimini aşındırıyor ve kırmaya başlıyor. Bir kez daha... “Süreç olarak devrim” yol alıyor.

2003 sonrası orduda ciddi dönüşümler sağlanmış durumda. Bu, devlet aygıtının belirli oranda dönüştürülmesi demek. Toplumsal alanda gerçekleştirilen adımlarla bu daha da derinleştiriliyor. Chavez ve Bolivarcı iktidar “misyonlar” oluşturuyor. Bunu devrimin yeni aracı olarak ele alıyor. Sağlık, eğitim, kültür, gıda, konut, spor, kooperatifler, halk iletişimi alanlarında oluşturulan “misyonlar” seferberlik başlatıyor. Amaç, devlet bürokrasisini aşmak. Burjuvazinin engel çıkardığı her noktada emekçi yığınların kitlesel seferberliği... yöntem bu. Vurgulamakta fayda var. Amilcar’ın büyük bir coşkuyla anlattığı bu olgular, bu araçlar, özünde emekçi yığınların devrimci enerjisini harekete geçirmek temelinde oluşturuluyor ve hemen her halk devriminin ortak özelliğidir bu. Öte yandan tüm bu “misyonlar”, emekçi halkların maddi yaşamlarında iyileştirmeler yapmak pratik amacına hizmet ediyor. Misyonların başarısı oranında yığınların Bolivarcı devrimi sahiplenmeleri, Bolivarcı iktidara destek olmaları gerçekleşiyor.

Emperyalist burjuvazinin dünya sisteminde bir halk devriminin kendi başına kalabilmesi, kendi ülke sınırları içinde karşı devrimle hesaplaşabilmesi mümkün müdür! Karşı devrimin ülke içinde dayanakları olur, ama o dayanaklar, gerçek desteği ve gücü emperyalizmden alır. Onları ülke içinde var eden, en başta iktisadi yapıdır. Kültürel, siyasi bir dizi dayanakları da vardır. Ama en büyük güç, “dış güçtür”, emperyalist burjuvazinin küresel gücüdür. 2004 sonrası Bolivarcı iktidarın antiemperyalist söylem ve yönelimi belirginleşir. Simon Bolivar düşüncesi kıtasal ve küresel olarak yeniden işlenir. “Emperyalizm tek

merkezlidir, devrim çok merkezli olmalıdır!» Venezue-la, ABD yörüngesinden kesin olarak çıkmaktadır. Bu yönelime koşut olarak Chavez’in söylemleri sertleşir, derinleşir: “Kapitalizm altında insanlığın kurtuluşu mümkün değildir”. Net bir antikapitalist söylem ve yönelim, beraberinde, tüm muğlaklığına rağmen, sosyalizm vurgusunu getirir: “21. yüzyıl sosyalizmi”.

Kooperatifler, endüstriyel sosyalist projeler, komünler, topluluk konseyleri, halk üretim ağları... Çoğu zaman netlikten uzak, deneme yanılma ile şekillenen yapılar. Comandante “bizim devrimimiz mücadeleye içinde doğan bir süreçtir” derken haksız mı!

Bu küçücük kitapçıkta ne çok bilgi var. Konuştukça dallanıp budaklanıyor konu. Daha iyi kavramak mümkün oluyor Bolivarcı Venezuela’yı. Tabii her şey karşılıklı hemfikirlik üzerinden ilerlemiyor. Olmadık düşünceler de var ve bunlar üzerine tartışmak işin tuzu biberi. Özellikle devlet, demokrasi vb. konularda. Gülerek, “biz ‘Ortodoks’ yaklaşırız bu konuya. Leninistiz!” Bu bölüm ne yazık ki gerçekten de çalışmanın en zayıf yönüdür: [Bolivarcı politik devrim] “biçimsel demokrasi ile gerçek demokrasi arasındaki ayrımı görünür kılar. Biçimsel demokrasi, seçim yapma hakkını tanıdığı ölçüde demokrasidir; ancak gerçek demokrasi, toplumsal yaşamın bütün alanlarında karar alma gücünün topluma devredilmesiyle mümkündür. Chavez, bu nedenle demokrasiyi yalnızca bir kurumlar sistemi olarak değil, aynı zamanda bir yaşam pratiği olarak ele alır.”

Kavramları böyle “zorlamak”, konuyu daha anlaşılır kılmaz. Kaldı ki buradaki düşünce, Lenin’in “Devlet ve Devrim”de özetlediği Marksizmin temel görüşlerine ters. Demokrasinin kendisinin bir “devlet biçimi” oluşu, “saf demokrasi olamayacağı”, sınıfsal nitelik, “burjuva demokrasisi=burjuva diktatörlüğü”, “proleter demokrasi= proletarya diktatörlüğü”... Adına “biçimsel demokrasi” dediği şey, geleneksel burjuva düşüncede sıklıkla “temsili demokrasi” olarak adlandırılan burjuvazinin iktidarından, onun dikta-

törlüğünün bir biçiminden başka bir şey değil. Bunu “seçim yapma hakkını tanıdığı ölçüde demokrasidir” diye nitelemek, sınıf olgusunu ortadan kaldırmak demek. Bu birincisi. İkincisi, bu, “genel olarak demokrasi” düşüncesinin dışavurumudur. Bu da başlı başına yanlış bir görüştür. “Gerçek demokrasi” diye ifade edilen şey ise, şu ya da bu şekilde proleter demokrasiye denk düşüyor. Yasama ve yürütmenin birliğine dayanan, bütün görevlilerin seçimle gelmesi ve geri çağrılabilmesini temel alan, üretim ve/veya yaşam alanlarındaki taban örgütlenmesini (komün, komite, konsey, şura, sovyet...) temel alan bir yapıdır bu. Özü işçi ve emekçilerin doğrudan iktidarı olmasıdır. Bolivarcı devrimin ve Chavez’in bunları yer yer büyük bir coşkuyla dile getiriyor olması, bunları onların bulduğu/yarattığı anlamına gelmiyor. Tarihsel birikimi kendi özgül şartlarına uyarlıyorlar ve iyi de yapıyorlar.

Dikkatle dinliyor. Çok içten, alabildiğine açık konuşuyoruz. Saatler ilerliyor. Hava kararmış duruma artık. Belki daha konuşacak çok şey var. Fakat artık ayrılık vakti. Sımsıkı sarılıyoruz birbirimize. “Burada ‘yaşlı’ bir yoldaşınızın olduğunu unutmayın sakın”. Thierry ile de sıcak vedalaşıyoruz.

Akşam Platform’dan yoldaşlarla veda yemeğine gidiyoruz. Ülkelerinin geleneksel yemeklerini tatmaya, özel bir lokantaya. Karakas’ın zengin bölgesini ilk kez görüyorum. Son derece bakımlı, nezih. Trafik yine sorun. Sokaklar geniş. Evler ya bahçeli büyük evler, ya büyük siteler. Alışık olduğumuz türden görüntüler. İki farklı dünya, iki karşıt konumlanış... İşte sana karşı devrimin toplumsal dayanakları, düşüncesi geçiyor aklımdan.

Gece ilerliyor. Evde hazırlıkları tamamlıyorum. Derken gecenin bir vakti havalimanına doğru çıkıyoruz yola. 4 saat öncesinden orada olmamızın iyi olacağını söylemişti yoldaşlar. “Abartıyorlar” diye düşündüm. Ama havalimanına vardığımızda haklı olduklarını anladım. Korkunç bir kuyruk. Küçükçük ha-

valimanında dizilmiş insanlar. Uzun bir bekleyişten sonra işlemlerimizi yaptırıyoruz. Pasaport kontrolü daha zorlu geçiyor. “Diplomatik bölüm”den girmiştik ama, çıkmak hiç kolay değil. Her şeyden önce fazladan kaldım. Gözlemci heyetle birlikte ayrılmadım. Haliyle “diplomatik” özelliğim yok! Epey bir soru yanıtlamak zorunda kalıyorum. Sonunda damgayı vuruyor genç görevli. Karakas’la vedalaşıyorum.

Bir sonraki buluşmaya kadar...

Çavista Diyarından Fotoğraflar

Karakas papağanları

Zafer anıtı

4F'den Karakas'ın görünümü. Solda El Panal, karşıda kent merkezi

4F Dağ Kışlası

Chavez Mozales, Kışla

4F Dağ Kışlası, Chavez ile ilgili gazete küpürleri

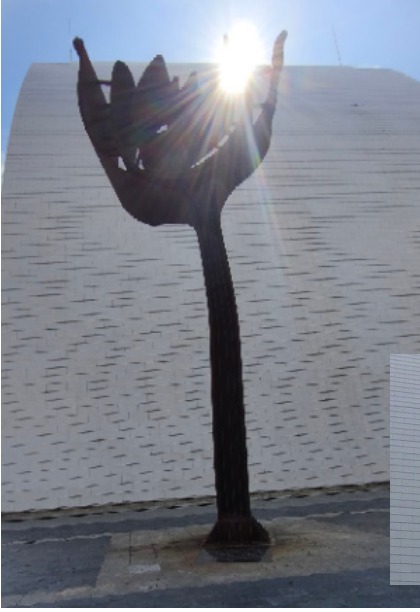
Filistin için yapılmış bir duvar resmi

Amerikamızın Barış ve Egemenliği İçin Halklar Meclisi

Amerikamızın Barış ve Egemenliği İçin Halklar Meclisi

Panteon, Paita'nın Kırmızı Gülü, diğer adıyla Manuela Sáenz'in Çiçeği heykeli. Simón Bolívar'ın romantik partneri ve Eylül Komplosu sırasında hayatını kurtaran Ekvadorlu kadın Manuela Sáenz'in anısına adanmıştır. Heykel, Ulusal Mimarlık Ödülü sahibi mimar Doménico Silvestro'nun eseridir. "Paita'nın Kırmızı Gülü" adı, Pablo Neruda'nın Manuela Sáenz'e atıfta bulunmak için kullandığı terimden gelmektedir.

Panteon, Simón Bolívar'ın mozolesi

Çok dar bir zaman diliminde son derece sınırlı bir bölgede yapılan gözlemler, görüşmeler ve okumalar üzerinden Venezuela'daki duruma bir yaklaşım getirmeye çalışıyor. Zamansal ve mekansal sınırlılık, gözlemi son derece sınırlıyor kuşkusuz. Ama her şeye rağmen okura Bolivarcı Venezuela'yı anlamak için belirli bir zemin sunuyor.

Elinizdeki kitapçık bir "gezi rehberi" değil. Bir ülkenin devrimini, güncel gerçekliğini çok mütevazı bir şekilde yansıtmaya çalışan gözlemler sadece.

Mektupların sonuncusunun yazıldığı tarih üzerinden henüz iki ay bile geçmiş değil. Aralık ayının 12'si... Buna rağmen Abu iki aydan kısa sürelik zaman diliminde öylesine çok olay ve gelişme yaşandı ki! Venezuela, İran, Suriye, tekrar İran, Ukrayna, Epstein bataklığı... Şimdi mektuplar sanki yıllar öncesine aitmiş gibi görünüyor.

Tarih hiç olmadığı kadar "kısa tarih"!